

Anexa 19. Studiul socio-economic

Cuprins

I. ASPECTE GENERALE ASUPRA CONSERVĂRII BIODIVERSITĂȚII ȘI A IMPACTULUI SOCIO-ECONOMIC POTENȚIAL	2
1.1. CONCEPTUL DE CONSERVARE A BIODIVERSITĂȚII	2
1.2. OBIECTIVELE ȘI PRINCIPIILE CONSERVĂRII BIODIVERSITĂȚII	3
1.3. IMPACTUL SOCIO-ECONOMIC POTENȚIAL	4
II. METODOLOGIE ȘI ETAPE PENTRU ELABORAREA STUDIULUI SOCIO-ECONOMIC	11
III. CADRUL NATURAL	12
3.1. DATE GENERALE	12
3.2. REȚEA HIDROGRAFICĂ	14
3.3. CLIMĂ	17
3.4. RELIEF	19
3.5. VEGETAȚIE	43
3.6. FAUNĂ	46
3.7. SOLURILE	48
3.8. ANALIZA SWOT	49
IV. ASPECTE SOCIO-ECONOMICE	52
4.1. ISTORICUL POPULĂRII ȘI AL UTILIZĂRII RESURSELOR	52
4.2. ASPECTE DEMOGRAFICE	53
4.3. DOTĂRI TEHNICO-EDILITARE	79
4.4. REGIMUL DE PROPRIETATE ȘI MODUL DE UTILIZARE AL TERENURILOR	80
4.5. ACTIVITĂȚI ANTROPICE PE RAZA ARIEI PROTEJATE	86
4.6. SILVICULTURA	88
4.7. AGRICULTURA	89
4.8. TURISMUL ȘI FACILITĂȚILE DE TURISM	92
4.9. VÂNĂTOAREA ȘI PESCUITUL	94
4.10. INDUSTRIA	95
4.11. COMERȚUL	97
4.12. CONSERVAREA NATURII	97
4.13. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI RELIGIOASE	98
4.14. FACTORI INTERESAȚI	99
4.15. CONFLICTE ACTUALE ÎN SPAȚIUL ARIEI PROTEJATE	100
4.16. EDUCAȚIE ȘI CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ	101
4.17. ANALIZA SWOT	103
V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ	105
5.1. STRUCTURĂ	105
5.2. ANALIZA SWOT	105
VI. VIZIUNE, OBIECTIVE, PLAN DE ACȚIUNI ȘI MĂSURI	107
6.1. VIZIUNEA	107
6.2. OBIECTIVE GENERALE ȘI SPECIFICE	107
6.3. PLANUL DE ACȚIUNI ȘI MĂSURI	107

I. Aspecte generale asupra conservării biodiversității și a impactului socio-economic potențial

1.1. Conceptul de conservare a biodiversității

Conceptul de biodiversitate sau diversitate biologică a fost redefinit în context modern cu ocazia adoptării unui nou instrument internațional de mediu, în cadrul Summit-ului Pământului UNCED din 1992 de la Rio de Janeiro. În acest context biodiversitatea semnifică diversitatea vieții de pe planeta Pământ și implică patru nivele de abordare: diversitatea ecosistemelor, diversitatea speciilor, diversitatea genetică și diversitatea etnoculturală. Din punct de vedere conceptual biodiversitatea are valoare intrinsecă acesteia asociindu-i-se însă și valorile ecologică, genetică, socială, economică, științifică, educațională, culturală, recreațională și estetică.

Reprezentând condiția primordială a existenței civilizației umane, biodiversitatea asigură sistemul suport al vieții și al dezvoltării sistemelor socio-economice. În cadrul ecosistemelor naturale și seminaturale există conexiuni intra și interspecifice prin care se realizează schimburile materiale, energetice și informaționale ce asigură productivitatea, adaptabilitatea și reziliența acestora. Aceste interconexiuni sunt extrem de complexe, fiind greu de estimat importanța fiecărei specii în funcționarea sistemului și mai ales care sunt consecințele diminuării efectivelor sau a dispariției acesteia, asupra supraviețuirii pe termen lung a sistemului în cauză.. De aceea, având în vedere faptul că sistemelor ecologice sunt principalul furnizor al resurselor de care depinde dezvoltarea și bunăstarea umană, menținerea biodiversității este esențială pentru asigurarea supraviețuirii oricăror forme de viață, inclusiv a oamenilor.

Valoarea economică a biodiversității devine evidentă datorită utilizării directe a componentelor sale: resursele naturale neregenerabile – combustibili fosili, minerale etc. și resursele naturale regenerabile – speciile de plante și animale utilizate ca hrană, pentru producerea de energie sau pentru extragerea unor substanțe utilizate în industrie. În prezent nu se poate spune că se cunosc toate valențele vreunei specii și modul în care ele pot fi utilizate sau accesate în viitor, astfel că pierderea oricăreia dintre ele limitează oportunitățile de dezvoltare a umanității și de utilizare eficientă a resurselor naturale. La fel de important este rolul biodiversității în asigurarea serviciilor oferite de sistemele ecologice, cum ar fi reglarea condițiilor pedo-climatice, purificarea apelor, diminuarea efectelor dezastrelor naturale etc.

Costurile pierderii sau degradării biodiversității sunt foarte greu de stabilit, dar studiile efectuate până în prezent la nivel mondial arată că acestea sunt substanțiale și, din nefericire, în creștere. Într-un raport al UNDP privind evaluarea economică a ecosistemelor și biodiversității la nivel internațional, publicat în 2008, se estimează că pierderea anuală a serviciilor ecosistemice

reprezintă echivalentul a 50 de miliarde EUR și că, până în 2050, pierderile cumulate în ceea ce privește bunăstarea se vor ridica la 7% din PIB la nivel mondial. Deși nu se poate stabili o valoare directă a biodiversității, valoarea economică a bunurilor și serviciilor oferite de ecosisteme a fost estimată între 16 – 54 trilioane USD/anual. Valorile au fost calculate luând în considerare diversele servicii oferite de ecosisteme: producția de hrană, materii prime, controlul climei și al gazelor atmosferice, circuitul nutrienților, al apei, controlul eroziunii, formarea solului etc.

Pe lângă valoarea economică, biodiversitatea are un rol important în viața fiecărei societăți, reflectându-se în cultura și spiritualitatea acesteia (folclor, artă, arhitectură, literatură, tradiții și practici de utilizare a terenurilor și a resurselor etc.). Valoarea estetică a biodiversității este o necesitate umană fundamentală, peisajele naturale și culturale fiind baza dezvoltării sectorului turistic și recreațional. Din punct de vedere etic, fiecare componentă a biodiversității are o valoare intrinsecă inestimabilă, iar societatea umană are obligația de a asigura conservarea și utilizarea durabilă a tuturor acestor componente.

1.2. Obiectivele și principiile conservării biodiversității

În iunie 1992, în cadrul UNCED un număr de 153 de state, inclusiv Uniunea Europeană, au semnat Convenția privind Conservarea Diversității Biologice (CBD), care a intrat în vigoare pe 29 decembrie 1993. La începutul anului 2010 CBD este ratificată de 193 de părți și reprezintă astăzi cel mai important instrument în coordonarea politicilor și strategiilor la nivel global privind conservarea biodiversității. România a ratificat CBD prin Legea nr. 58/1994.

Cele trei obiective ale CBD sunt următoarele:

- conservarea diversității biologice;
- utilizarea durabilă a componentelor diversității biologice;
- împărțirea corectă și echitabilă a beneficiilor rezultate din utilizarea resurselor genetice.

De asemenea, la Summit-ul Pământului au mai fost adoptate Agenda 21, Declarația de la Rio cu privire la Mediu și Dezvoltare, Declarația Principiilor privind Pădurile și Convenția Cadru a Națiunilor Unite privind Schimbări Climatice ratificată prin Legea 24/1994.

În cadrul Conferinței Părților la CBD au fost adoptate și principiile ce stau la baza conservării biodiversității și dezvoltării durabile a sistemului socio-economic, așa cum sunt prezentate în continuare:

1.Principiul prevenției: conservarea biodiversității se realizează eficient dacă sunt eliminate sau diminuate efectele posibilelor amenințări;

2.Principiul precauției: lipsa studiilor științifice complete nu poate fi considerată ca motiv de acceptare a unor activități ce pot avea impact negativ semnificativ asupra biodiversității;

3.Principiul poluatorul plătește: cel ce cauzează distrugerea biodiversității trebuie să plătească costurile de prevenire, reducere a impactului sau reconstrucție ecologică;

4.Principiul participării publicului la luarea deciziilor și accesul la informație și justiție în domeniul mediului: publicul trebuie să aibă acces la informațiile de mediu și dreptul de a participa în procesul de luare a deciziilor de mediu;

5.Principiul bunei guvernări: guvernarea trebuie să îndeplinească opt caracteristici majore – să fie participativă, măsurabilă, transparentă, responsabilă, efectivă și eficientă, echitabilă și în acord cu normele legale;

6.Principiul integrării sectoriale: conservarea biodiversității și utilizarea durabilă a componentelor sale trebuie luate în considerare în procesul de luare a deciziilor și de stabilire a politicilor sectoriale;

7.Principiul abordării ecosistemice: reprezintă o strategie de management integrat, adaptativ, bazată pe aplicarea unor metodologii științifice corespunzătoare care iau în considerare structura și funcțiile ecosistemelor și capacitatea lor de suport;

8.Principiul rețelelor ecologice: pentru asigurarea conectivității dintre componentele biodiversității cu cele ale peisajului și ale structurilor sociale, având ca și componente centrale ariile naturale protejate se stabilesc culoare ecologice de legătură;

9.Principiul subsidiarității: reglementează exercițiul puterii, deciziile trebuind luate la nivelul cel mai de jos (local, regional, național);

10.Principiul compensării: în cazul în care există un impact negativ și în lipsa unor soluții alternative, pentru obiective de interes public major se stabilesc măsuri compensatorii.

1.3. Impactul socio-economic potențial

Cu o suprafață totală de 238 mii km² și o populație de peste 21 milioane de locuitori, România, este ca mărime, cel de-al doilea nou stat membru al Uniunii Europene, după Polonia. Ea reprezintă 6% din suprafața totală a Uniunii Europene și 4% din populația acesteia.

În general, ariile protejate din România sunt localizate în zone rurale. Acestea dispun de un potențial de creștere substanțial și au un rol social vital. Conform definiției din legislația națională, zonele rurale din România acoperă 87,1% din teritoriul țării, cuprinzând 43,6 % din populație (la 1 iulie 2018, conform indicatorilor Institutului Național de Statistică), și anume, 9.7 milioane de locuitori. Densitatea medie a populației din zonele rurale a rămas relativ constantă de-a lungul anilor (la circa 43,15 locuitori/km²).¹ Definiția OCDE pentru noțiunea de ruralitate conduce la cifre ușor diferite, însă permite comparațiile pe plan internațional. Deși asemănătoare

^{1,4} Zonele rurale în declin, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației - Direcția Politici și Strategii, Decembrie 2020, pag.4;

din punctul de vedere al distribuției în teritoriu, populația României are un nivel de ruralitate mult mai pronunțat, ponderea populației rurale din România reflectă incidența mai mare a acesteia față de alte țări din UE, unde așezările rurale sunt mai puțin populate și la scară mai redusă, ca alternativă față de concentrările urbane. Multe dintre aceste comunități rurale contribuie, într-o mică măsură, la creșterea economică, însă își păstrează structura socială și modul tradițional de viață.

Conservarea biodiversității pe scară largă este abordată în prezent în contextul unei dezvoltări durabile a zonelor rurale și urbane. Acesta este și cazul ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului – Cioclovina, fiind vorba de un parc natural, un sit de importanță comunitară și o arie de protecție avifaunistică. În ceea ce privește dezvoltarea zonelor rurale, una dintre cele mai utilizate definiții prevede că: - *Dezvoltarea rurală este un proces deliberat de susținere continuă a transformării economice, sociale, politice, culturale și de mediu, menit să îmbunătățească standardul de viață al populației dintr-o anumită regiune rurală.*²

Punctele cheie ale dezvoltării conform acestei definiții sunt:

- Un proces deliberat și susținut al dezvoltării rurale; acesta trebuie privit în perspectivă ca un proces de lungă durată și nu ca o afacere pe termen scurt.
- Introducerea **durabilității** – cele cinci adjective – economic, social, cultural, politic, și de mediu – arată larga deschidere a acestui subiect și necesitatea menținerii unui punct de vedere **integrat**. Cuvântul „**politic**” nu se referă la partide politice, el este folosit pentru că dezvoltarea rurală presupune creșterea conștiinței publice și încrederea dobândită la nivel local și de aici schimbarea treptată a raporturilor cu puterea.
- „Schimbare” – dezvoltarea rurală nu se referă la protejarea unui status quo - ci se referă la schimbarea voită pentru a ajunge la un nivel de trai superior. Accentul cade pe **îmbunătățirea vieții localnicilor**.
- **Dezvoltare rurală integrată** înseamnă că: elementul central este societatea, economia și mediul înconjurător; dezvoltarea se face de sus în jos și de jos în sus, ea unește sprijinul guvernului cu puterea de muncă a oamenilor; cuprinde sectoarele public, privat și pe cel al voluntarilor. Se bazează pe **parteneriat și colaborare**.

Cei patru „piloni” ai dezvoltării rurale trebuie menținuți într-un echilibru permanent.

Aceștia sunt:

- Populația și calificarea acesteia;
- Economia;
- Mediul înconjurător;

- Ideile, instituțiile și structurile puterii.

Dezvoltarea rurală trebuie să fie bazată pe **interesele și implicarea comunității care trăiește în regiune**. Prin „comunitate” se înțelege **populația care locuiește în zona rurală dată**. Ea reprezintă baza pentru dezvoltarea rurală durabilă pentru că:

- Ei cunosc cel mai bine care le sunt problemele și nevoile;
- Ei controlează marea majoritate a resurselor zonei, clădirile, produsele locale pe care dezvoltarea este bazată;
- Priceperea, tradițiile, experiența și energia sunt principalele resurse pentru dezvoltare;
- Angajamentul lor este vital (dacă nu au inițiativă, vor muri).

În plus cu cât mai energică și activă va fi comunitatea, cu atât mai probabil va atrage noi locuitori în zonă și are șanse să-i păstreze pe cei existenți.

Durabilitatea nu este doar o simplă chestiune de respect pentru mediul înconjurător. Ea se raportează la cei patru piloni ai dezvoltării rurale: populația, economia, mediul înconjurător și instituțiile.

Populația: pentru a fi durabilă, dezvoltarea trebuie să promoveze: democrația și securitatea; calitatea vieții pentru întreaga populație, echitatea, respectul pentru trecut dar și pentru cei care încă nu s-au născut.

Economia: pentru a fi durabilă, dezvoltarea trebuie să ajute la consolidarea și diversificarea economiei locale, să asigure beneficii substanțiale localnicilor și să urmărească bunăstarea pe termen lung.

Mediul înconjurător: pentru a fi durabilă, dezvoltarea trebuie să respecte ecosistemele naturale, patrimoniul cultural precum și integritatea mediului înconjurător, să minimizeze folosirea resurselor neamovibile, să utilizeze eficient resursele și să evite poluarea și alt impact nefavorabil asupra mediului înconjurător.

Instituțiile: dezvoltarea durabilă la nivel instituțional înseamnă, capacitatea acestora de a controla și conduce într-o manieră care satisface criteriile stabilite mai sus, astfel încât să nu devină sursa unor costuri insuportabile în viitor.

Raportul socio – economic este fundamentat pe o analiză relevantă a stării existente a comunității. Această analiză a resurselor de care dispune comunitatea va releva punctele tari și punctele slabe ale comunității și mediului ei, oportunitățile de dezvoltare și posibilele riscuri ce trebuie evitate.

Prin elaborarea raportului socio-economic s-a urmărit culegerea de informații cu scopul implementării măsurilor care să asigure un management adecvat în ariile naturale protejate de interes național și comunitar din zona *Grădiștea Muncelului Cioclovina*, în vederea conservării pe termen lung a patrimoniului natural și a dezvoltării durabile a acestora, îmbunătățirea gradului de

informare a populației din zonă asupra beneficiilor și oportunităților generate din administrarea eficientă a ariilor naturale protejate.

Formele de impact socio-economic ale ariilor protejate pot fi împărțite în două componente, fiind analizate ținând seama de condițiile specifice și de contextul de la Grădiștea Muncelului - Cioclovina:

1. **Forme de impact direct.** Forme de impact socio-economic legate de poziționarea efectivă a sitului
2. **Forme de impact indirect.** Forme de impact socio-economic ce nu sunt legate de poziționarea efectivă a sitului

Tabelul următor oferă o privire generală asupra formelor de impact potențial, măsurilor propuse pentru ameliorare privind aspectele socio-economice asociate ariilor naturale protejate din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina.

Tab.1.3.1. Impactul potențial al ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului Cioclovina

Tema	Acțiune	Impact potențial	Măsura de prevenire/diminuare a impactului (dacă este cazul)
Teritorial și demografic	Existența în arii a unor terenuri proprietate privată	Impunerea unor restricții proprietarilor din zonă în vederea conservării sitului.	Alocarea unor sume de bani în vederea compensării pierderilor survenite în urma aplicării restricțiilor
	Creșterea accesibilității sitului prin realizarea unei infrastructuri publice în zonă	Creșterea taxelor și impozitelor în vederea acoperirii bugetului.	Sprijinirea comunității locale în atragerea fondurilor necesare
Forța de muncă	Crearea de noi locuri de muncă pentru localnici	Îmbunătățirea serviciilor locale, prin creșterea cererii de acces și calitate a serviciilor din partea angajaților; prin creșterea	Nu sunt necesare măsuri de ameliorare

		puterii de cumpărare care determină investiții noi.	
Legături sociale și calitate a vieții	Întinerirea și îmbunătățirea pieței muncii și a posibilităților prin creșterea potențialului turistic al zonei	Îmbunătățirea veniturilor și ridicarea nivelului de trai. Îmbunătățirea oportunităților de dezvoltare personală și familială, inclusiv a confortului, educației, agrementului și investițiilor viitoare.	Nu sunt necesare măsuri de ameliorare
	Educarea adulților, instruire profesională, instruire la locul de muncă	Creșterea oportunităților de exploatare a șanselor de angajare, dezvoltare de întreprinderi proprii în turism, suplinire a lipsurilor de servicii.	
	Îmbunătățirea serviciilor și dotărilor pentru sănătate	Posibilități mai bune de sănătate mai ales pentru persoanele în vârstă sau dezavantajate.	
	Cerere de servicii locale, infrastructură, inclusiv case, terenuri, alte resurse și proprietăți locale.	Creșterea bunăstării proprietarilor/ operatorilor locali. Oportunități de lichidare a activelor sau transformare a activelor tangibile în bunuri intangibile. Posibilitatea de a investi în oportunități altfel inaccesibile localnicilor.	
Acces	Accesibilizarea pentru valorificare turistică și conservarea sitului restricționează	Posibil impact semnificativ asupra agriculturii de subsistență și mijloacelor de întreținere.	Identificarea tuturor căilor de acces utilizate de comunitate înainte de impunerea restricțiilor.

	temporar sau întrerupe permanent accesul proprietarilor din zonă	Înteruperea practicilor agricole sezoniere și creșterii animalelor.	Implementarea unor soluții de acces alternativ temporare sau permanente, inclusiv compensații financiare.
Economi e	Îmbunătățirea infrastructurii de transport în localitate și în regiune prin îmbunătățirea conexiunilor rutiere și a suportului logistic	Intrare și ieșire mai ușoară din regiune a persoanelor, inclusiv turiștii. Promovarea regiunii pentru dezvoltare turistică, ducând la dezvoltare socio-economică durabilă.	Nu sunt necesare măsuri de ameliorare
	Creșterea resurselor fiscale colectate de autoritățile locale sub formă de impozite	Îmbunătățirea bugetului autorităților locale, creșterea posibilității de dezvoltare a serviciilor civice locale: educație, sănătate, transport etc.	Dezvoltarea capacității administrației locale de a planifica și utiliza adecvat mai multe resurse
	Creșterea angajărilor directe și indirecte	Fluxul efectelor prezenței unui instrument de investiții major în întreaga comunitate.	Nu sunt necesare măsuri de ameliorare
	Venituri crescute	Odată cu dezvoltarea turismului în zonă veniturile din regiune vor crește.	
	Creșterea veniturilor angajaților la firme mici de profil alimentar și turistic	Cererea de furnizare a diferite servicii va determina dezvoltarea furnizorilor locali, determinând creșterea veniturilor acestora.	
Siguranța comunită ții	Creșterea circulației rutiere	Volumul semnificativ de trafic, în special în perioada	Codul de conduită al angajaților, limite de viteză, măsuri de ordin

		de vară, crește riscul pentru persoane	fizic și conștientizare în școli
Confortul comunității	Zgomot din traficul intensificat	Creșterea nivelului de zgomot va apărea ca efect al traficului spre și dinspre ariile protejate	Aplicarea măsurilor de reducere a zgomotului prin procedee specifice.

II. Metodologie și etape pentru elaborarea studiului socio-economic

Metodologia de lucru utilizată în elaborarea studiului socio-economic a respectat următoarea structură:

- 1) **Diagnosticul teritoriului** - bazat pe datele existente și realizat cu implicarea actorilor locali (Administrația publică locală, Administrația silvică din zonă, Firmele private). Această analiză conține o dimensiune tematică, dar și una integrată și va servi drept material de lucru pentru grupurile de lucru implicate în elaborarea planului de management al ariei protejate.
- 2) **Analize SWOT** prin intermediul căreia s-au evidențiat punctele forte și deopotrivă cele slabe, oportunitățile și riscurile rezultate din diagnosticul teritoriului.
- 3) **Elaborarea obiectivelor generale și specifice** de implementare durabilă a activităților din cadrul ariei protejate.
- 4) **Întocmirea planului operațional** ce inventariază și subliniază acțiunile concrete de întreprins pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare a comunităților și conservare a biodiversității.

III. Cadrul natural

3.1. Date generale

Ariile naturale protejate de la Grădiștea Muncelului – Cioclovina sunt situate în vestul țării, în întregime pe cuprinsul județului Hunedoara. Acestea sunt atât de interes național (parc natural, monumente ale naturii și rezervații) cât și de interes comunitar (SCI și SPA). Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina are o suprafață de 38.116,34 ha, calculată pe baza vectorilor GIS, aceasta suprapunându-se aproape integral peste ROSPA0045 Grădiștea Muncelului Cioclovina (38106.80 ha). ROSCI0087 Grădiștea Muncelului Cioclovina are o suprafață de 39855,20 ha, suprapunându-se și el în mare parte peste celelalte două arii protejate.

ROSCI0087 Grădiștea Muncelului Cioclovina este desemnat ca sit de importanță comunitară (SCI), în conformitate cu Ordinul ministrului mediului și dezvoltării durabile numărul 1964 din 13.12.2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România modificat prin Ordinul ministrului mediului și pădurilor numărul 2387 din 2011.

ROSPA0045 Grădiștea Muncelului Cioclovina este desemnată ca arie de protecție specială avifaunistică (SPA), în conformitate cu Hotărârea Guvernului numărul 1284 din 24.10.2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România, modificat prin Hotărârea Guvernului numărul 971/2011.

Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina a fost desemnat ca arie naturală protejată de interes național prin:

- Legea numărul 5 din 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate.
- Hotărârea numărul 230 din 2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora.
- Ordinul numărul 552 din 2003 privind aprobarea zonării interioare a parcurilor naționale și a parcurilor naturale, din punct de vedere al necesității de conservare a diversității biologice, prin care se stabilesc limitele și suprafețele zonelor speciale de conservare.

Începând din anul 2004 Parcul Natural Grădiștea Muncelului–Cioclovina are administrație proprie.

Ariile protejate de la Grădiștea Muncelului-Cioclovina sunt situate în Munții Șureanu (cu subdiviziunile Munții Orăștiei și ai Sebeșului) din Carpații Meridionali, arealul lor fiind mărginit de depresiunile Hațegului la vest și Orăștiei la nord. Ariile cuprind întinse suprafețe de păduri, precum și alte folosințe ale terenurilor (pășuni, fânețe, teren arabil, zone carstice, cursuri de ape, monumente istorice, situri arheologice) și așezări umane (intravilan).

Accesul în zonă se poate face prin stațiile C.F.R.: Orăștie, Călan, Pui, Baru Mare și Bănița, precum și de pe D.N. 66 din localitățile Călan (spre Boșorod și Luncani), Pui (spre Ohaba Ponor), Baru și Bănița. De pe drumul E 68, prin Orăștie - Costești și drumul județean, se poate ajunge la Sarmizegetusa Regia. Între diferitele puncte de interes turistic există drumuri comunale, forestiere, precum și numeroase trasee (poteci) turistice.

Zona studiată cuprinde șase din cele mai spectaculoase rezervații naturale ale județului Hunedoara: Complexul carstic Ponorici-Cioclovina, Peștera Tecuri, Peștera Șura Mare, Cheile Crivadiei, Locul fosilifer Ohaba-Ponor, Dealul și Peștera Bolii.

Tot aici este localizat sistemul celor 6 cetăți fortificate din jurul capitalei politice, culturale și religioase a Daciei, Sarmizegetusa Regia. Complexul arheologic constituie, practic, unul dintre obiectivele principale ale conservării în Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina. Cercetarea siturilor arheologice din zonă este în curs, săpăturile scoțând la iveală, an de an, noi dovezi privind locuirea acestor munți, încă din cele mai vechi timpuri.

Zona este recunoscută și pentru valoarea sa naturală, floristică și faunistică. Dintre speciile de plante endemice întâlnite aici menționăm crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica*), cimbrisorul (*Thymus comosus*) și brusturul negru (*Symphytum cordatum*). Există și o serie de specii rare, precum *Dianthus petraeus*, *Sesleria rigida*, *Anacamptis pyramidalis* și *Herminium monorchis*.

Fauna este, de asemenea, foarte bine reprezentată remarcându-se prezența carnivorelor precum ursul (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), râsul (*Lynx lynx*), vidra (*Lutra lutra*) sau pisica sălbatică (*Felis silvestris*). Dacă peștii, amfibienii și reptilele de aici nu ies din tiparele zonelor de munte, diversitatea păsărilor surprinde. Uliul porumbar (*Accipiter gentilis*) și acvila mică (*Hieraetus pennatus*) sunt doar două dintre speciile deosebite din zonă. *Sophnochaeta dacica*, specie endemică identificată în Peștera Tecuri, *Duvalius budai*, specie rară, care trăiește în Peștera Ponorici, și *Procerus gigas*, cel mai mare gândac din România, sunt doar câteva dintre speciile de coleoptere care pot fi întâlnite în acest areal³.

Principalele ecosisteme din Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina sunt pădurile de fag și de amestec, urmate de cele de molid. În părțile joase apar pe suprafețe mai restrânse și păduri cu specii de stejari. La fel de importante sunt și ecosistemele cavernicole și cele edificate de plante ierboase (pășuni și fânețe). Într-o proporție mai mică sunt prezente ecosistemele acvatice.

3.2. Rețea hidrografică

Arealul ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului-Cioclovina constituie un uriaș castel natural de ape subterane și de suprafață. Bogat ramificată, rețeaua hidrografică este colectată de Râul Grădiște și de Râul Strei (la obârșie Petros), ambele cu vărsare în Mureș. Afluenții principali ai Grădiștei sunt Anineșul, Valea Mică, Valea Rea și Văile Gerosu, Pustiosu, Petrosu și Făeragu. Volumul de apă pe care îl transportă anual în Mureș este de 63 de milioane m³ (conform informațiilor din baza de date a administrației, obținute printr-un proiect) Streiul își are obârșia sub Dealul Negru, Platoul Mlăcile, Șaua Șinca. Cursul său superior străbate zona montană.

³⁵ Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013 și nu pe baza studiilor de teren din cadrul proiectului.

Afluenții principali ai Streiului sunt Jigoreasa, Crivadia, Ohaba, Cioclovina și Luncani, cel din urmă străbătând peștera Ponorici-Cioclovina cu Apă.

Apele subterane apar atât în zona rocilor metamorfice cât și a celor calcaroase, sub forma unor izvoare cu debite importante și sub forma unor cursuri subterane de apă, în zona calcarelor, în rețelele de fisuri și goluri carstice. Acestea sunt alimentate atât prin infiltrațiile rezultate din precipitații, cât și prin ponoare (Ponorici, Fundătura Ponorului, Lunca Priporului, Lola, Poiana, Clenji, Răchiștea etc). În interiorul masivului calcaros, drenajul poate avea zeci de kilometri lungime și sute de metri denivelare. Apariția la zi ale acestor cursuri de apă subterane se face de regulă la baza masivului, uneori prin fenomene de resurgență (e.g. Șura Mare, Cioclovina cu Apă, Șipot, Cocolbea, Izvoreni, Gaura Frânțoanei, Plăișorului, Stanul Ciuții etc).

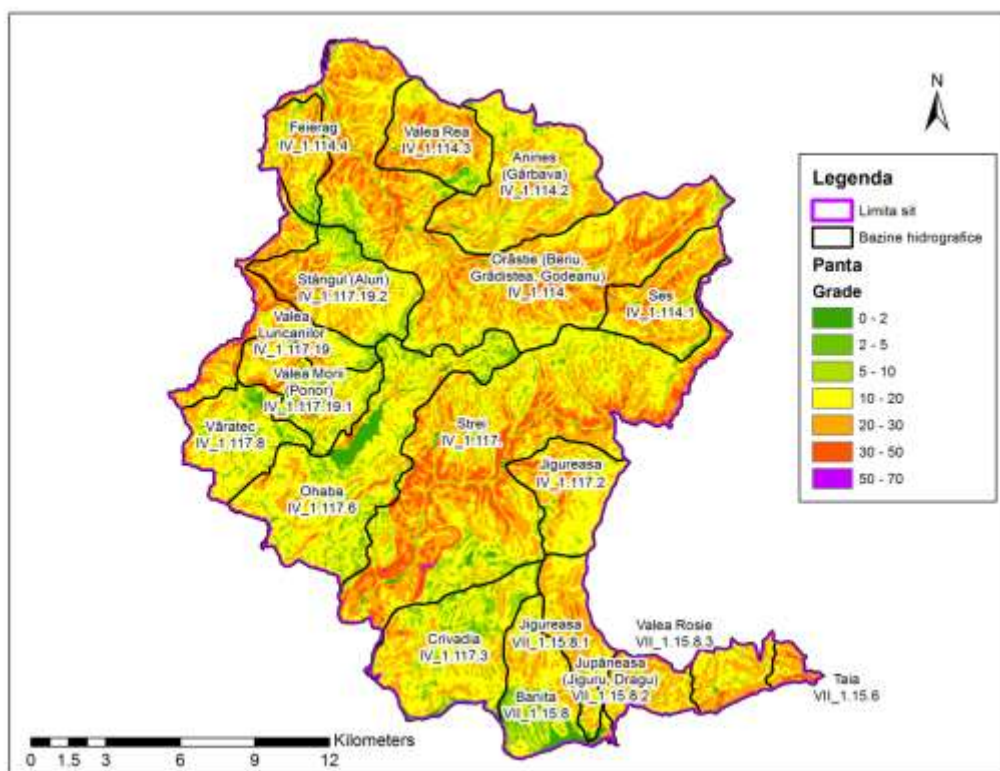

Fig.3.2.1. Harta bazinelor hidrografice din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: geodate digitale după SRTM și Atlasul Cadastrului Apelor din România, 1992)

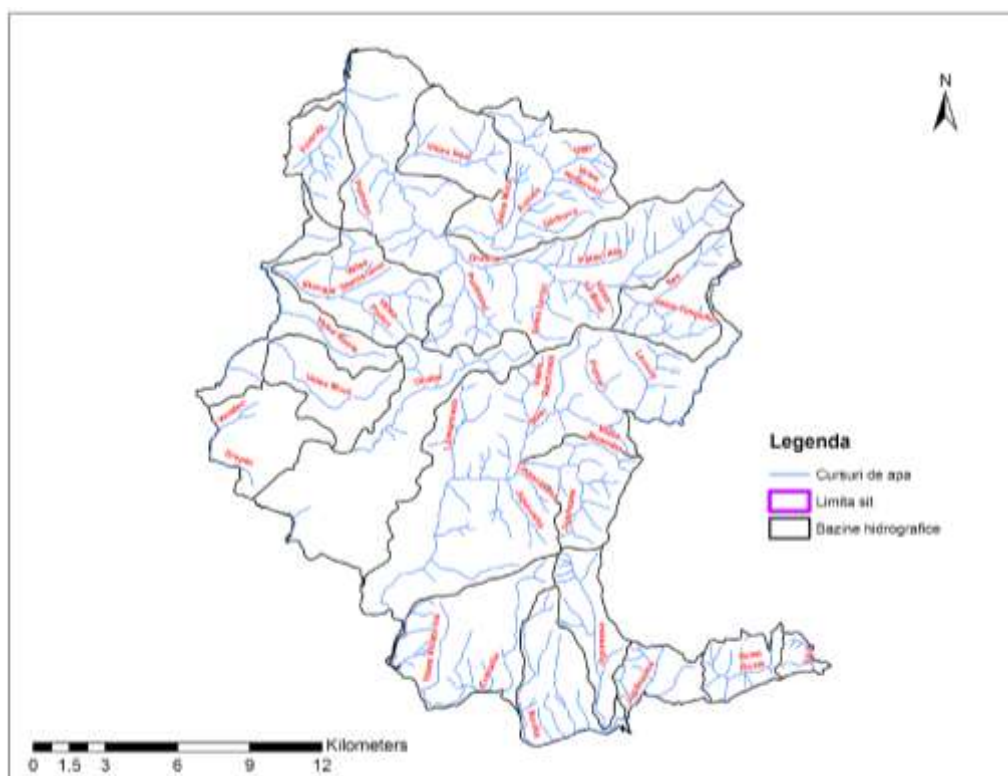

Fig.3.2.2. Harta hidrografică incluzând rețeaua hidrografică, din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: geodate digitale după SRTM și Atlasul Cadastrului Apelor din România, 1992)

Principalele cursuri de apă de suprafață din văile carstice se dezvoltă în mare parte pe carst sau traversează o zonă carstică. Valea Petros este singura care a reușit să traverseze bara de calcar și să ajungă la fundamentul cristalin. Formarea Văii Petros, care împarte carstul din Șureanu în două structuri aproximativ egale ca suprafață, a avut efect major în reorganizarea drenajului în carst. Valea Crivadia constituie zona marginală sudică a calcarelor, acolo unde blocul Șureanu se întâlnește cu blocul Retezat. În partea inferioară a văii s-au format chei spectaculoase (Cheile Crivadiei), cu o lățime de 3-4 m la bază și o înălțime a pereților de 60-70 m. Valea Cerbului întrunește cele mai importante aspecte carstice ale zonei (8 km lungime, denivelare peste 700 m, precum și izvoare aflate la 1370 m). Valea Dâlja și Valea Costești (cu regim hidrologic permanent) traversează calcarele numai pe porțiunea mediană a acestora, dând naștere la zone de chei, uneori cu aspect de canion. În versanții lor s-au format peșteri de mici dimensiuni.

Tab.3.2.1. Lista bazinelor hidrografice ierarhizată și ponderea lor în cadrul ariilor naturale protejate (<http://www.forestdesign.eu/ROSCI0087>)

Nr	Nume bazin	Cod bazin	Ordin bazin	Supraf. totală bazin [ha]	Supraf. bazin în ANP [ha]	Pondere din ANP [%]
1	Valea Rea	IV_1.114.3	3	1398	1367	3%

2	Anineș (Gârbava)	IV_1.114.2	3	2707	2652	7%
3	Făierag	IV_1.114.4	3	925	925	2%
4	Șes	IV_1.114.1	3	1406	1385	3%
5	Stângul (Alun)	IV_1.117.19. 2	4	1865	1865	5%
6	Ohaba	IV_1.117.6	3	4355	3822	10%
7	Valea Morii (Ponor)	IV_1.117.19. 1	4	1425	1425	4%
8	Văratec	IV_1.117.8	3	2606	1429	4%
9	Jigureasa	IV_1.117.2	3	1394	1330	3%
10	Jigureasa	VII_1.15.8.1	4	1206	1144	3%
11	Crivadia	IV_1.117.3	3	3358	2484	6%
12	Valea Roșie	VII_1.15.8.3	4	1236	720	2%
13	Valea Luncanilor	IV_1.117.19	4	8469	1520	4%
14	Strei	IV_1.117	2	35704	7777	20%
15	Orăștie (Beriu, Grădiștea, Godeanu)	IV_1.114	2	17059	7414	19%
16	Taia	VII_1.15.6	3	4637	233	1%
17	Bănița	VII_1.15.8	3	3131	1555	4%
18	Jupâneasa (Jiguru, Dragu)	VII_1.15.8.2	4	2604	763	2%

3.3. Climă

Date complete privind caracteristicile climatice ale teritoriului studiat sunt disponibile în baza de date electronică elaborată în cadrul unui proiect, aflate la dispoziția administrației. Cele mai reprezentative elemente sunt redate în cele ce urmează.

Condițiile climatice ale zonei pot fi caracterizate global printr-o temperatură medie anuală de 3-7 °C (în funcție de altitudine) și o cantitate medie de precipitații ce variază între 550-600 mm/an și >1000 mm/an la altitudini de peste 1700 m. În partea de NV, datorită pătrunderii maselor de aer cald din Câmpia Banato-Crișană, temperaturile medii anuale au valori mai mari, iar spre Depresiunea Petroșani, media anuală este mai mică (din cauza inversiunii termice). În nordul ariilor protejate au o frecvență mai mare vânturile vestice (canalizate pe culoarul Mureșului) iar în SE predomină vânturile din sud și nord.

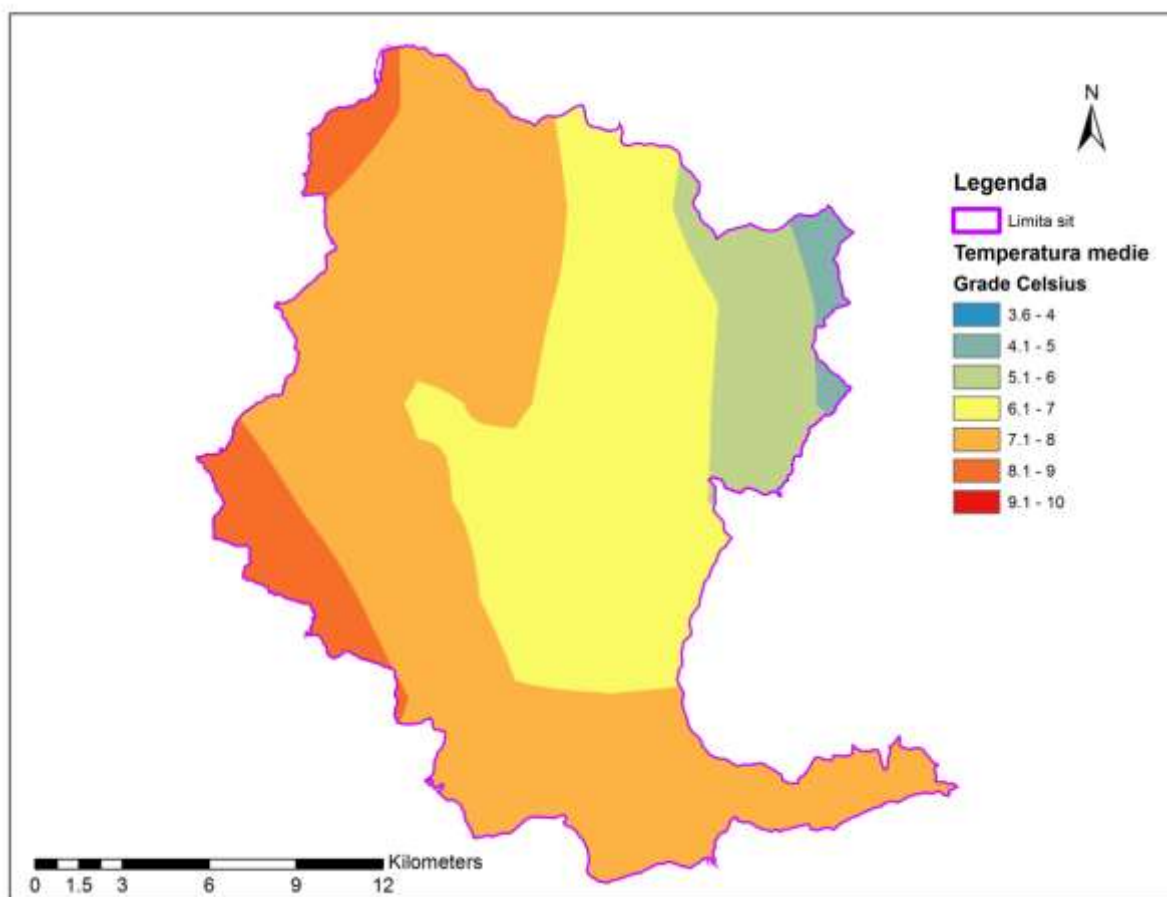

Fig.3.3.1. Harta temperaturilor - medii multianuale din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: Worldclim)

Intervalul posibil cu strat de zăpadă este cuprins între 80 și 200 zile. Ceața se produce de obicei în perioadele reci și umede ale anului. Consecințele schimbărilor climatice ce se manifestă la nivel global în ultima perioadă se fac simțite și în zonă (furtuni violente ce au produs doborâturi în arborete, precipitații abundente în perioade scurte de timp ce au afectat drumurile locale, precum și ierni neobișnuit de calde, lipsite de zăpezi la altitudini joase).

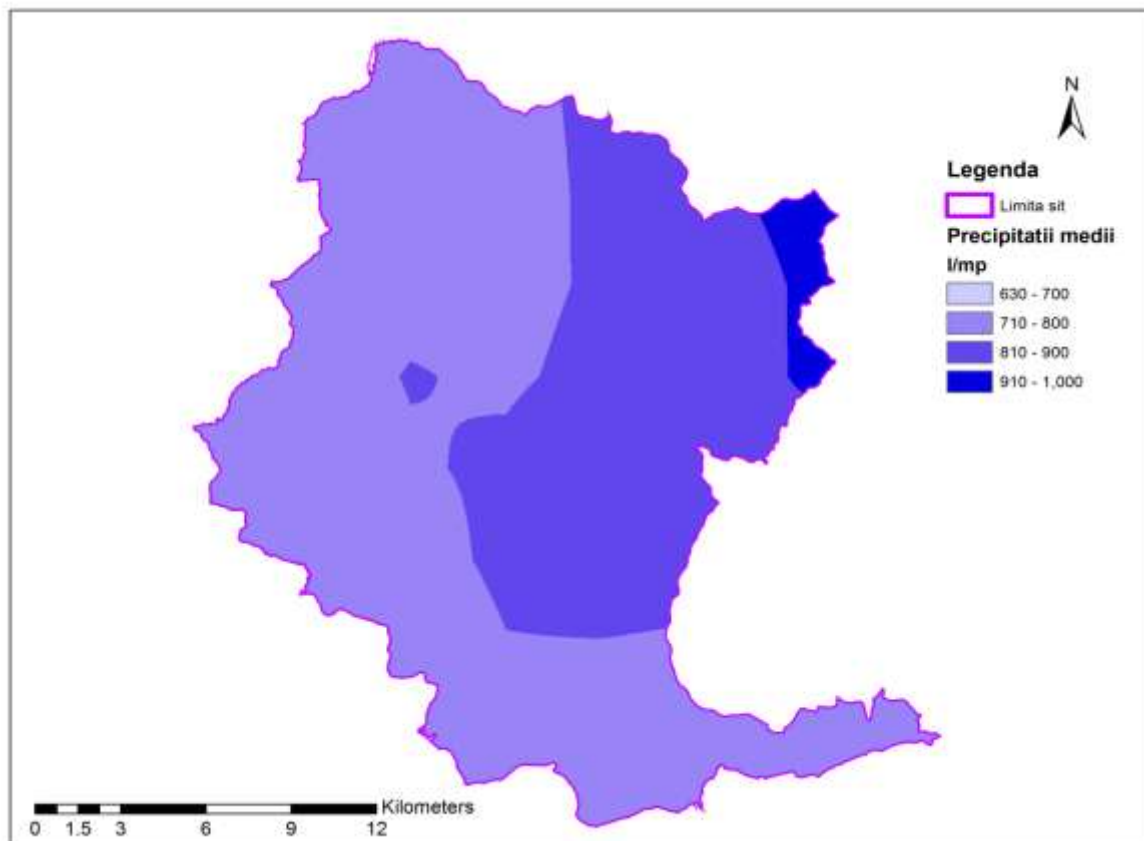

Fig.3.3.2. Harta precipitațiilor - medii multianuale din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina
(sursa: Worldclim)

3.4. Relief

3.4.1. Unități de relief

Din punct de vedere geomorfologic, ariile protejate în cauză se găsesc la altitudini cuprinse între 350 și 1700 m, fiind în principal în zona montană și de dealuri înalte, cu porțiuni ne semnificative la altitudini joase, la zona de contact cu depresiunile. Relieful este caracterizat prin prezenta versanților repezi, precum și a coamelor montane și deluroase.

Culmile largi coboară la 800 m, fiind fragmentate în sud și reprezentând ultimul complex de nivelare (Gornovița), care în vest poartă numele de Platforma Luncanilor (deformată de mișcări tectonice și fragmentată de eroziune, pătrunzând în văi, la obârșia cărora apar bazinete suspendate). Către Strei, platforma prezintă un abrupt de circa 500 m. Bazinul Streiului face legătura între Munții Sebeșului și Munții Retezat.

Prin analiză GIS, utilizând harta unităților de relief la nivel național elaborată de Posea și Badea în 1984, s-au putut identifica denumirea și procentele ocupate de către fiecare unitate de relief existentă la nivelul ariilor naturale protejate prin raportare la suprafața totală a zonei luate în studiu. Datele sunt prezente în tabelul Tab. 3.4.1.

Tab.3.4.1.Procentele de ocupare a suprafețelor pentru unitățile de relief din cadrul ariilor naturale protejate⁴

Nr	Unitatea de relief	Subgrupa	Procent ocupare
1	Munții Șureanu	Podișul Dacic	88.4%
2		Culmea lui Pătru	9.2%
3	Depresiunea Hațeg – Orăștie	Depresiunea Hațegului	2.2%
4	Culoarul Orăștie	Dealurile Cugirului	0.2%

Posea (2006) împarte Munții Șurean (sic) în Culmea lui Pătru și Podișul Dacic (jumătatea vestică a Munților Șureanu, cu vârfuri în jur de 1000 m altitudine)⁵.

După cum rezultă din tabelul anterior, din punct de vedere al unităților de relief, ariile naturale protejate se situează în mare parte în Podișul Dacic, a doua unitate de relief ca întindere fiind Culmea lui Pătru urmată de Depresiunea Hațegului și Dealurile Cugirului.

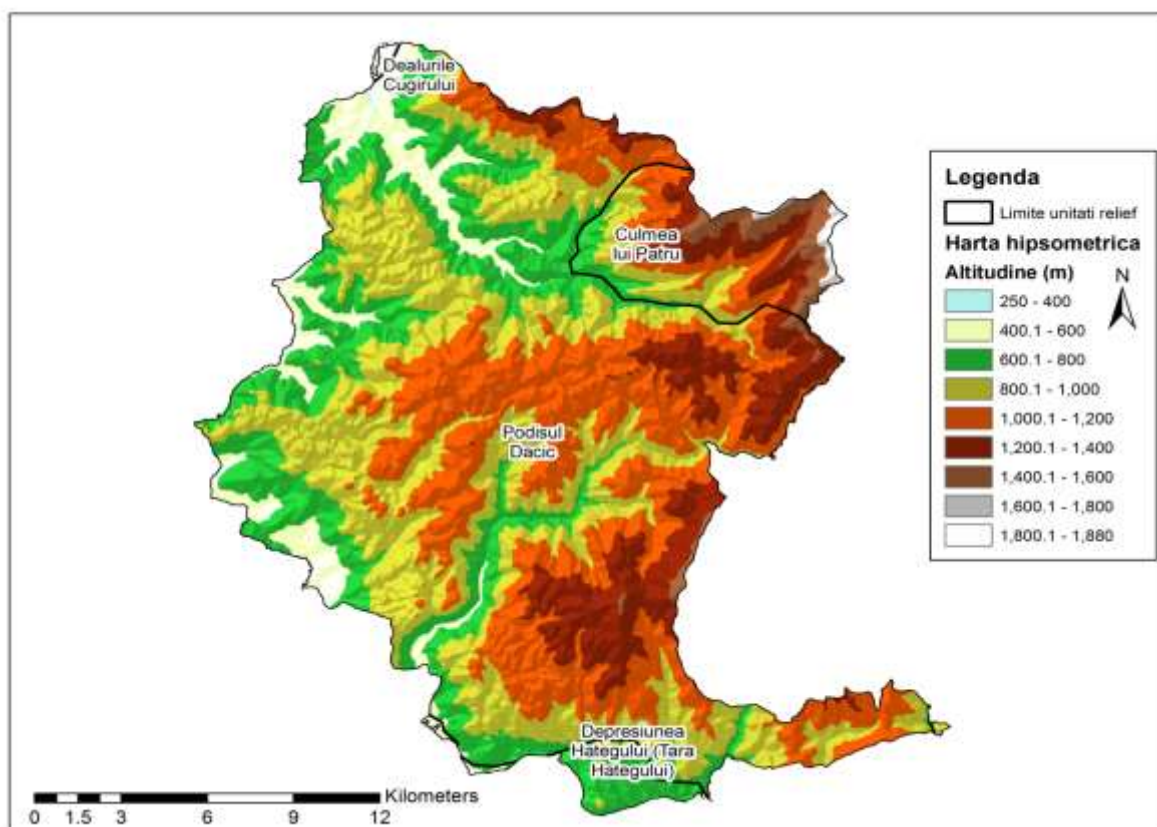

Fig.3.4.1.Harta unităților de relief, din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: Geodate digitale după Harta Geomorfologică și SRTM)

⁴ Teodor E.S., Petan A. and Berzovan A., 2013 – Cercetări periegetice pe platforma Luncani I. Târșea și Poiana Omului, *ESTUAR*, Nr. 1

⁵ Posea G., 2006 – Geografia Fizică a României, Ed. Fundației România de mâine, ed. II, București

3.4.2. Forme de relief

Din punct de vedere al formelor de relief, folosind analiză GIS, utilizând harta formelor de relief la nivel național⁶, unitățile majore de relief și modelul digital de elevație din cadrul zonei de studiu s-a determinat și procentul de ocupare în cadrul acesteia, pentru următoarele unități morfologice: câmpie/luncă, deal/podiș sau munte.

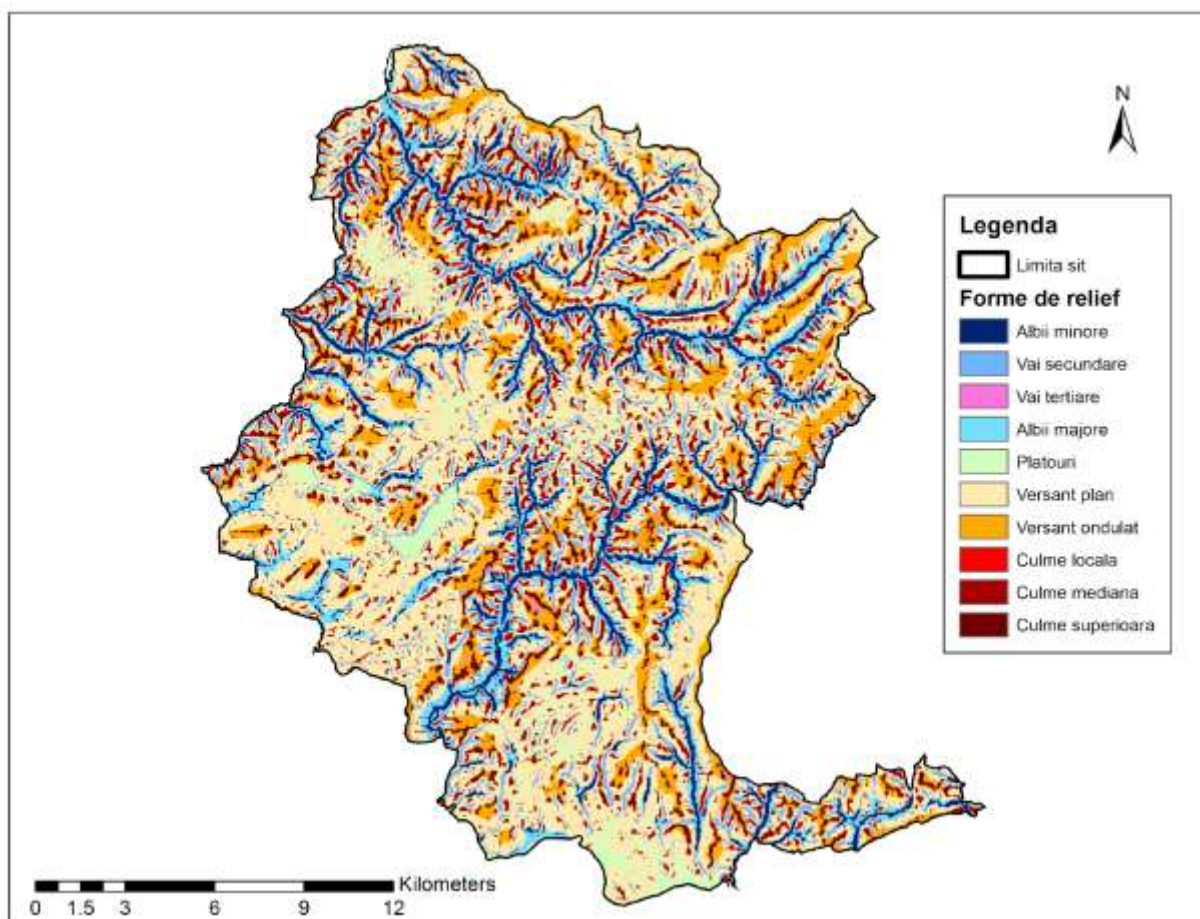

Fig.3.4.2. Harta formelor de relief din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa:SRTM)

Tab 3.4.2. Procentele de ocupare a suprafețelor pentru unitățile morfologice din cadrul ariilor naturale protejate, rezultate din prelucrarea datelor incluse în baza de date

Nr	Forma de relief	Procent ocupare	Forma de microrelief	Procent ocupare
1	Luncă	25%	Albii minore	16%

⁶ Posea G. and Badea L., 1984 – România, regiune geomorfologică, Editura Științifică și Enciclopedică, București

2			Văi secundare	<1%
3			Văi terțiare	<1%
4			Albii majore	8%
5	Câmpie	3%	Platouri	3%
6	Dealuri/podișuri	56%	Versanți plani	45%
7			Versanți ondulați	11%
8	Munte	16%	Culme locală	1%
9			Culme mediană	9%
10			Culme superioare	6%

3.4.3. Altitudini

Relieful este unul variat cu diferențe de nivel pornind de la aproximativ 350 m până la 1700 m altitudine.

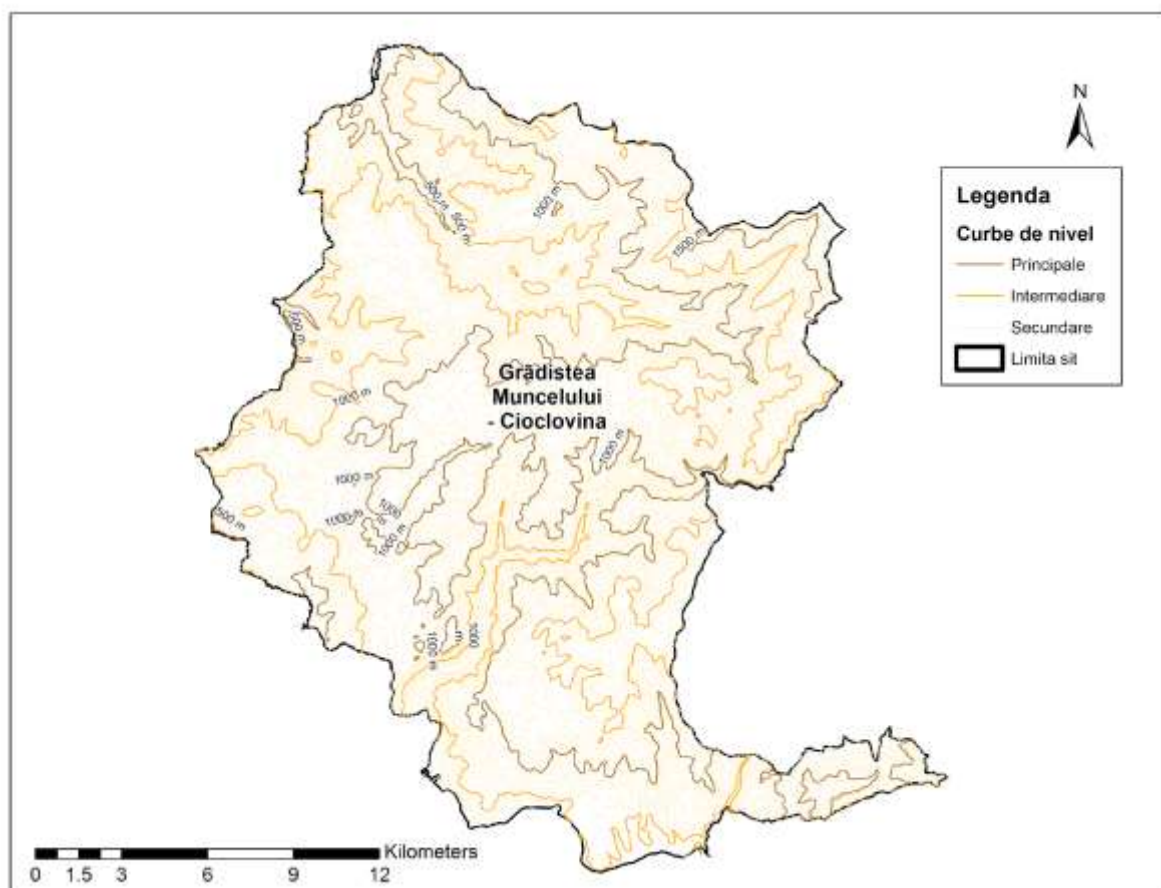

Fig.3.4.3. Harta punctelor de cotă și curbe de nivel din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: SRTM)

Utilizând proceduri specifice GIS de geostatistică s-au determinat următoarele altitudini, din cadrul ariilor naturale protejate:

- Altitudinea minimă - 357 m
- Altitudinea maximă - 1678 m
- Altitudinea medie - 952 m

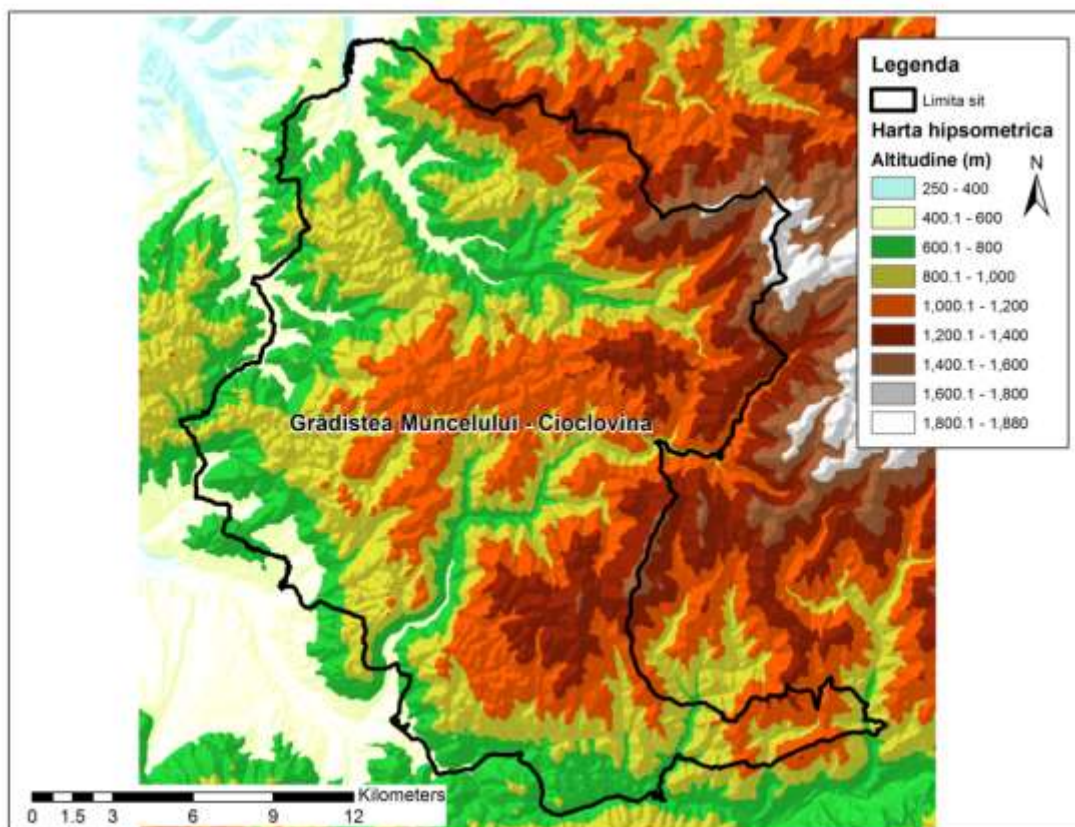

Fig.3.4.4. Harta hipsometrică din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: SRTM)

S-au determinat, prin analiză GIS, treptele hipsometrice și procentele ocupate de către fiecare dintre acestea la nivelul ariilor naturale protejate prin raportare la suprafața totală a acestora. Treptele hipsometrice au fost exprimate pentru intervale echivalente de 200 m.

Tab 3.4.3. Treptele hipsometrice și procentele ocupate în zona de studiu (date conform bazei de date elaborată în proiect)

N r	Treapta hipsometrică	Procent ocupare
1	200 - 400	<1%
2	400 - 600	6%
3	600 - 800	21%
4	800 - 1000	31%

5	1000 - 1200	28%
6	1200 - 1400	11%
7	1400 - 1600	2%
8	1600 - 1800	<1%

3.4.4 Caracterizarea generală a reliefului

Munții Șureanu (Sebeș) sunt o grupă muntoasă a Munților Șureanu-Parâng-Lotrului, aparținând lanțului muntos al Carpaților Meridionali. Cel mai înalt pisc este Vârful lui Pătru, având 2.130 m (acesta însă nefiind localizat în zona studiată) și ocupă o suprafață destul de întinsă, 1585 km². Sunt lipsiți de creste zvelte și de custuri glaciare, însă au suprafețe de eroziune întinse⁷.

Relieful este caracterizat prin prezența versanților foarte repezi, cu înclinări de 31-400, repezi, 16-300, și a coamelor montane și deluroase. Cea mai mare extindere o au suprafețele de înălțime medie, netede, acoperite de păduri de conifere și foioase, de la 1650-1700 m, până la 1450 m. La altitudini de 1200 - 1300 m apare o nouă succesiune de suprafețe. Spre margini, culmile largi – cuprinse între 950 și 1000 m pot coborî pe alocuri la 850-800 m și sunt mai fragmentate pe latura sudică decât pe cea nordică. Acestea reprezintă ultimul complex de nivelare - Gornovița, care în partea de vest se extinde mult sub numele de Platforma Luncanilor, o parte individualizată a munților Șureanu, Conea & Kandel, 1950. Platforma prezintă un grad înaintat de umanizare a peisajului, fiind una din cele trei vechi suprafețe de eroziune identificate în acești munți, deformată de mișcări tectonice și fragmentată de eroziune. Ea s-a format în Pontian și se găsește la altitudini de 800-1100 m. Platforma de eroziune se dezvoltă pe toată latura externă a acestor munți, pătrunzând sub formă de umeri și pe marile văi, la obârșia cărora apar unele bazinete suspendate. Către Strei, aceasta se termină printr-un abrupt de circa 500 m. Bazinul Streiului face legătura între Munții Sebeșului și Munții Retezat din Carpații Meridionali. Versantul drept al Streiului face parte din extremitatea sudică a Munților Sebeș, iar versantul stâng al Streiului se află în extremitatea estică și nord-estică a Munților Retezat. Toată latura de vest a Munților Șureanu, mai fragmentată și mai greu accesibilă, este aproape în întregime împădurită, deosebită de partea dinspre valea Grădiștei, unde se află așezările de înălțime, înconjurată de fânețe și pășuni. Această suprafață reteză cuvertura calcaroasă de vârstă jurasică pe care s-a format un relief carstic variat. Formele exocarstice sunt reprezentate prin doline, cu diametre de la 2-3 m până la 60 m, Trufaș, 1961,

⁷ Teodor E.S., Petan A. and Berzovan A., 2013 – Cercetări periegetice pe platforma Luncani I. Târșea și Poiana Omului, *ESTUAR*, Nr. 1

concentrate în aria Ponorici, unde se află și cunoscuta polie a Ponoriciului și polia Fundătura Ponorului, Ilie, 1978, și cele endocarstice: peșteri, avene și altele asemenea⁸.

În zona ariilor protejate în cauză, ponderea expoziției versanților s-a determinat, pe bază de analiză GIS, prin raportare la suprafața totală a arealului acestora.

Tab 3.4.4. Procentele de distribuție a expoziției versanților din cadrul ariilor protejate (rezultate prin prelucrarea datelor din baza de date)

Nr	Expoziția	Procent ocupare
1	N	10%
2	NE	8%
3	E	9%
4	SE	12%
5	S	14%
6	SV	15%
7	V	17%
8	NV	15%
9	Zonă plană	<1%

Din punct de vedere al influenței asupra faunei și florei, expoziția se distribuie astfel:

- Însorită (S și SV) - 29%
- Parțial însorită (V și SE) - 29%
- Umbrită (N și NE) - 18%
- Parțial umbrită (E și NV) - 24%

Harta de distribuție a expozițiilor versanților este prezentată în figura de mai jos.

⁸ Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr.1049/2013 și pe baza studiilor de teren din cadrul proiectului

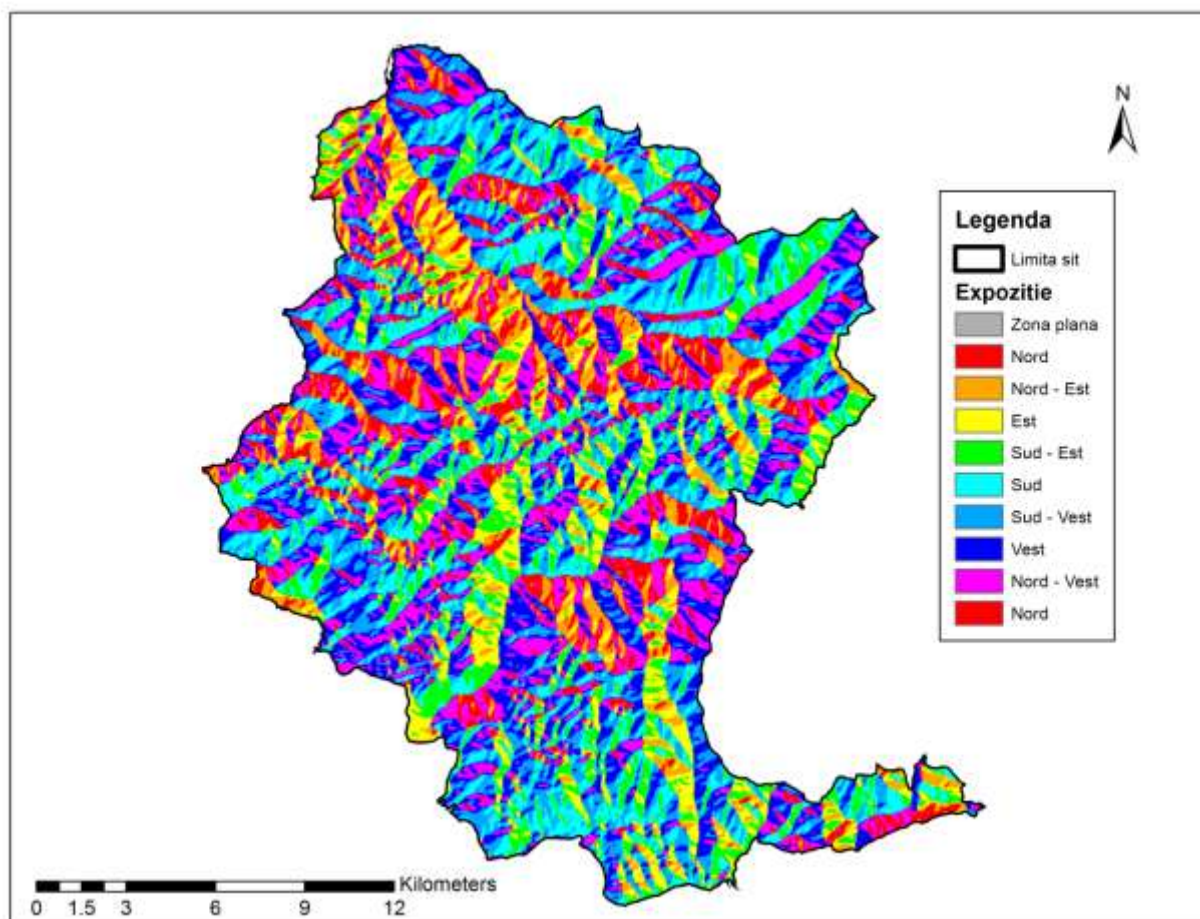

Fig.3.4.5. Harta expoziției versanților din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: *SRTM*)

În ceea ce privește înclinarea terenului, pantele s-au determinat prin analiză GIS, pentru fiecare din intervalele 0-2, 2-5, 5-10 10-20, 20-30, 30-50, peste 50 grade, specificându-se procentul de ocupare în raport cu suprafața ariilor naturale protejate.

Tab 3.4.5. Procentele de ocupare a suprafețelor pentru pantele din cadrul ariilor naturale protejate (rezultate prin prelucrarea datelor din baza de date)

Nr	Intervale de pantă	Procent ocupare
1	0-2	2%
2	2-5	4%
3	5-10	13%
4	10-20	41%
5	20-30	32%
6	30-50	7%
7	peste 50	sub 1%

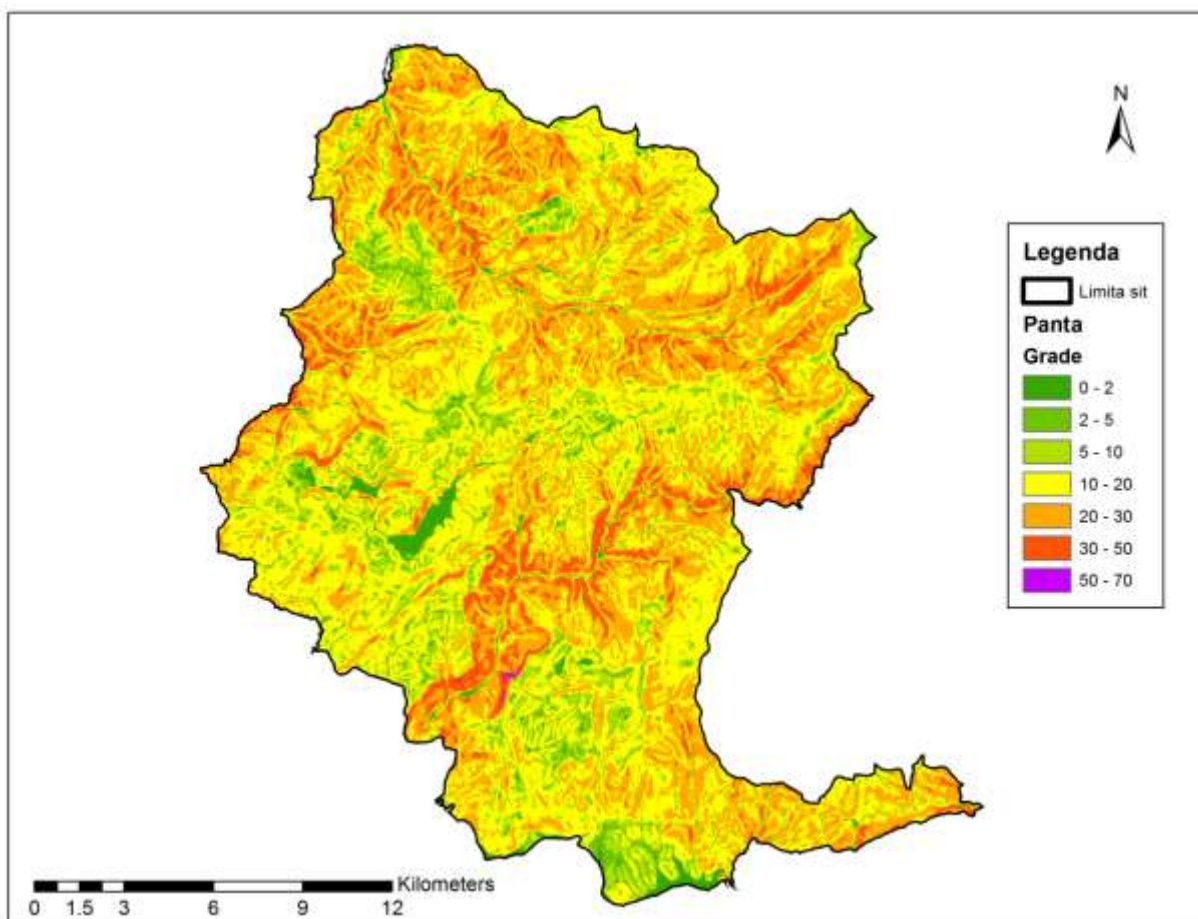

Fig. 3.4.6. Harta pantelor din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina (sursa: SRTM)

3.4.5. Fenomene carstice

Una dintre particularitățile zonei luate în studiu, este reprezentată de prezența fenomenelor carstice importante atât din punct de vedere științific cât și turistic.

Formele exocarstice sunt reprezentate prin doline, diametre de la 2-3 m până la 60 m, concentrate în aria Ponorici (polia Ponoriciului și polia Fundătura Ponorului), lapiezuri (libere sau îngropate), depresiuni (de tip „uvala”, de contact carstic) și văi (oarbe, în fund de sac, în trepte).

Formele endocarstice sunt reprezentate în special de peșteri și avene. Cele mai lungi peșteri sunt Ponorici-Cioclovina (6560 m) și Șura Mare (6183 m). Multe peșteri sunt active, fiind străbătute de cursuri de ape subterane, iar altele sunt cunoscute pentru urmele de cultură materială (datată în paleolitic).

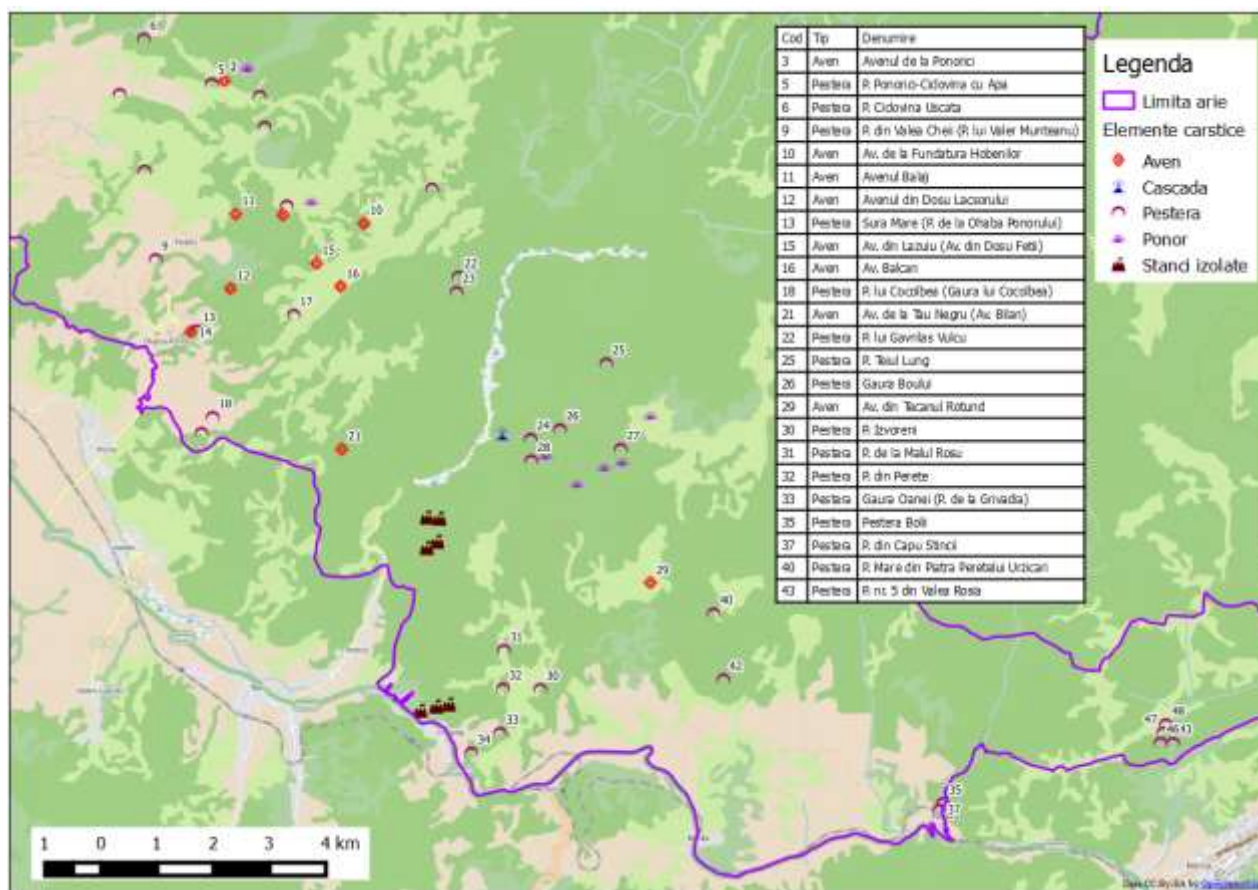

Fig.3.4.7. Harta elementelor carstice (derivată pe baza studiilor și hărților hidrogeologice disponibile la www.karstgeology.com)

O listă cuprinzătoare a formelor endocarstice din cuprinsul zonei studiate este prezentată în tabelul următor.

Tab 3.4.6. Formele endocarstice din cadrul sitului (www.karstgeology.com)

Denumire	Sistem	Munți	Așezare	Dimensiuni
Avenul Balaj		Munți: Șureanu		Dimensiuni: 92m dezv., (-)46m deniv.
Avenul Balcan		Munți: Șureanu	Așezare: Lunca Hobenilor; vs. stg.	Dimensiuni: 45m dezv., (-)42,5m deniv.
Avenul de la Fundătură Hobenilor (Av. de la Fundătură)		Munți: Șureanu - Fundătura Hobenilor		Dimensiuni: 295m (dezv.), (-78m ...+7m) deniv.

Avenul de la Ponorici	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Ponorici - Cioclovina	<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Depresiunea Ponorici	<i>Dimensiuni:</i> 150m dezvolt., (-)20m deniv.
Avenul de la Tău Negru (Av. Bitan)	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Poiana – Tecuri	<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Streiului	<i>Dimensiuni:</i> 150m (dezv.), (-)101m deniv.
Avenul din Dosul Lăcșorului		<i>Munți:</i> Șureanu SV	<i>Așezare:</i> Valea Seacă vs stg.	<i>Dimensiuni:</i> (-) 262m deniv. - 700m alt - 796m dezvolt.
Avenul din Lăzuiu (Av. din Dosu Feții)		<i>Munți:</i> Șureanu - Vf. Cercheze (SV)		<i>Dimensiuni:</i> 29m (dezv.), (-)29m deniv.
Avenul din Șesul Leordei		<i>Munți:</i> Șureanu - Fruntea Mare (NV)		<i>Dimensiuni:</i> 27m (dezv.), (-)16m deniv.
Peștera (Avenul) din Tecanul Rotund		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Cheii (v.dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 20m (dezv.), (-)17m (+)2m deniv.
Peștera Bolii (P. Cetatea Bolii)		<i>Munți:</i> Șureanu - Dealul Bolii	<i>Așezare:</i> confluența Văii Jupâneasa cu pârâul Balta Baniței (stația CFR Peștera Bolii)	<i>Dimensiuni:</i> 720m alt - 455m lungime, (-)2m deniv.
Peștera Cioclovina Uscată	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Ponorici -	<i>Munți:</i> Șureanu - deal Arsului	<i>Așezare:</i> Valea Morii - Valea Luncanilor (v. dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 775m alt - 450m lungime, 763m dezvolt.

	Cioclovina cu Apă			
Peștera Cocoșului (Gaura Cocoșului de la Federi)	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Deal Piatra Muntenilor (în fața peșterilor de la Coasta Vacii)	<i>Așezare:</i> Valea Cheii	
Peștera cu Două Etaje		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Roșia (v.dr)	<i>Dimensiuni:</i> 52m dezv., (-)3m deniv.
Peștera cu Patru Intrări de lângă P. Urșilor		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Roșia (v.dr)	<i>Dimensiuni:</i> 145m dezv., (-)6,5m (+)5,5m deniv.
Peștera de la Cascadă (P. de la Cascadă din Valea lui Ion)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea lui Ion (v.dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 48m (dezv.), 13m alt.
Peștera de la Izvoare		<i>Munți:</i> Șureanu - Muntele Vârtoape		<i>Dimensiuni:</i> 42m (dezv.), (+3m) deniv.
Peștera de la Tecuri	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Poiana - Tecuri	<i>Munți:</i> Șureanu - SE - deal Cornetu	<i>Așezare:</i> Valea Streiului vs. stg. - pârâu Tecuri - pârâu Jghiabului	<i>Dimensiuni:</i> 926m alt - 485m lungime, (-)49m deniv.
Peștera de lângă Pod		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Roșia	<i>Așezare:</i> Valea Roșia	<i>Dimensiuni:</i> 281m (dezv.)
Peștera de sub Cetate (P. Șarpelui)		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Cetății	<i>Așezare:</i> Valea Bănița	<i>Dimensiuni:</i> 510m (dezv.), (-12m ...+31m) denivelare
Peștera de sub Fag		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Babei (v.stg)	<i>Dimensiuni:</i> 45m dezv.

Peștera din Capu Stâncii		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Bolii	<i>Așezare:</i> Valea Bolii	<i>Dimensiuni:</i> 79m dezvolt.
Peștera din Fața Comarnicilor (P. Fața Comarnicilor)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Ohaba (v. dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 51m (dezv.), (-)9m deniv.
Peștera din Lunca Priporului		<i>Munți:</i> Șureanu - Vf. Mocsoarei (S)		
Peștera din Perete		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Cornetu	<i>Așezare:</i> Cheile Munceilor (v.dr)	<i>Dimensiuni:</i> 273m (dezv.), (-)14m deniv.
Peștera din Piatra Bodii		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Rea; Cununa	<i>Dimensiuni:</i> 70m (dezv.), (-)13m deniv.
Peștera din Potecă		<i>Munți:</i> Șureanu		<i>Dimensiuni:</i> 71,5m (dezv.), (-)8,5m deniv.
Peștera din Scoaba Trăistiorului		<i>Munți:</i> Șureanu - Scoaba Traistiorului		<i>Dimensiuni:</i> 85m (dezv.), (+)3m deniv.
Peștera din Valea Cheii (P. lui Valer Munteanu)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Pârâu Ohabei - Valea Cheii	<i>Dimensiuni:</i> 230m (dezv.), 16m deniv.
Peștera din Valea Clenjii	<i>Sistem:</i> Munții Sebeș	<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Clenjii	<i>Dimensiuni:</i> 1467m dezvolt., (-)103m deniv.
Peștera din Valea Stâniei	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Ponorici - Cioclovina			

Peștera Gaura Frântoanei (P. Frântoanei, P. Gura Frântoanei)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Ohaba	<i>Dimensiuni:</i> 67m (dezv.), 1,5m deniv.
Peștera Gaura Oanei (P. de la Crivadia)		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Cornetu	<i>Așezare:</i> pârâu Munceilor - Valea Jghiabului	<i>Dimensiuni:</i> 577m dezv.
Peștera Izvoreni		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Cuculeu (v.dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 100m (dezv.), 5m deniv.
Peștera lui Cezar Manea		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Șipot	<i>Dimensiuni:</i> 150m (dezv.), (-)5m deniv.
Peștera lui Cocolbea (P. Gaura lui Cocolbea)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Șipotul Cocolbei - Valea Oprîței; Șipotenii	<i>Dimensiuni:</i> 450m alt - 100m lungime/125m dezv.
Peștera lui Gavrilaş Vulcu	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Poiana – Tecuri	<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Strei (v.dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 161m (dezv.), (-)8m deniv.
Peștera Malu Roșu (P. de la Malu Roșu)		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Cornetu	<i>Așezare:</i> Cheile Munceilor (v.stg)	<i>Dimensiuni:</i> 343m (dezv.)
Peștera Mare din Piatra Peretelui Urzicari		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Babei (v.stg)	<i>Dimensiuni:</i> 427m (dezv.), (-)15m (+)4m deniv.
Peștera Nr. 1 de la Coasta Vacii de la Federi	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Fruntea Mare (NV)		
Peștera Nr. 1 din Piatra Muntenilor	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Deal Piatra Muntenilor (lângă		

(Coridorul din Piatra Muntenilor)		peștera Gaura Cocosului)		
Peștera Nr. 2 de la Coasta Vacii de la Federi	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Fruntea Mare (NV) - sub Peștera Nr. 1		
Peștera Nr. 3 de la Coasta Vacii de la Federi	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Fruntea Mare (NV)- stg. față de Peștera nr.2		
Peștera nr.4 din Cheia Taia (P. lui Ionut, P. XI)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Taia, Biserica Iepurilor	<i>Dimensiuni:</i> 76m dezvolt.
Peștera nr.5 din Valea Roșia		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Roșia (v.stg)	<i>Dimensiuni:</i> 34m dezvolt., (-)3m (+)2m deniv.
Peștera nr.7 din Valea Roșia (P. Bătrânului Florian)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Roșia (v.dr)	<i>Dimensiuni:</i> 92m dezvolt., (-)2m (+)4m deniv.
Peștera Pălăriei		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Interes:</i> rivalizează cu Peștera Tecuri	
Peștera Plăișorului (P. din Valea lui Ion, P. Livedenilor)		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea lui Ion (v.dr.)	<i>Dimensiuni:</i> 239m dezvolt., 28m alt.(deniv.)
Peștera Ponorici - Cioclovina cu Apă	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Ponorici - Cioclovina	<i>Munți:</i> Șureanu - Munte Plopi (NE)	<i>Așezare:</i> Pârâu Ponorici - Pârâu Luncanilor (la Gura Ponorici)	<i>Dimensiuni:</i> 7980m lungime, (-)174m deniv.

Peștera Sifonului de la Șipot	<i>Sistem:</i> Complexul Carstic Poiana - Tecuri			
Peștera Șura de Jos de la Federi (P. Leordei)	<i>Sistem:</i> Ohaba	<i>Munți:</i> Șureanu - Fruntea Mare (NV)	<i>Dimensiuni:</i> 130m (dezv.), (-)15m deniv.	
Peștera Șura Mare (P. Mare de la Ohaba Ponorului)	<i>Sistem:</i> Sebeș - Bazinul Streiului	<i>Munți:</i> Șureanu - la baza versantului Fruntea Mare	<i>Așezare:</i> Valea Ohaba - Cheile Ohabei / se deschide la capătul din amonte al unei chei lungi de circa 500 m, ce apare ca o vale „în fund de sac”, sculptată de pârâul Ohaba	<i>Dimensiuni:</i> 460m alt - 4500m lungime
Peștera Teiul Lung		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Streiului - Platou	<i>Dimensiuni:</i> 61m (dezv.), (-3m)...(+7m) deniv.
Peștera Țepoasa		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Cheile Jghiabului	<i>Dimensiuni:</i> 116m (dezv.), (-)10m deniv.
Peștera Ulciorului		<i>Munți:</i> Șureanu	<i>Așezare:</i> Valea Bănița (v.stg)	<i>Dimensiuni:</i> 420m dezv., (-)12m (+)17m deniv.
Peștera Urșilor		<i>Munți:</i> Șureanu - Deal Roșia	<i>Așezare:</i> Valea Roșia	<i>Dimensiuni:</i> 120m dezv., 12m deniv.
Peștera Urșilor (Peștera Urșilor din Valea Roșia)		<i>Munți:</i> Șureanu - deal Roșia	<i>Așezare:</i> Valea Roșia (v.dr)	<i>Dimensiuni:</i> 189m (dezv.), (-8m ...+5,5m) deniv.

Peșterile din Bordul Mare		<i>Munți: Șureanu</i>	<i>Așezare: Pârâu Oprîței</i>	
------------------------------	--	-----------------------	-----------------------------------	--

În continuare sunt descrise cele mai importante unități carstice din zona ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului - Cioclovina.

COMPLEXUL CARSTIC CĂLIANU-PONORICI-CICLOVINA CU APĂ (Bazinul carstic 2063)
(www.karstgeology.com; <http://www.speo-csm.ro/muntii-sureanu.html>)

Perimetrul carstic Călianu-Ponorici-Ciclovina cu Apă, cunoscut și sub numele de Platforma Luncani, este cuprins între cristalin la nord și est și valea Streiului la vest și sud.

Cuprinsă altimetric între cca. 500m și 1147m (Vf. Plopi), regiunea se încadrează carstului de tip "platou suspendat". Deși modestă ca întindere (40 kmp), de cca.20 km lungime și 2-6 km lățime, această masă de calcar, datorită masivității și omogenității sale, oferă surprize plăcute atât în ceea ce privește peisajul de suprafață, cât și în dezvoltarea sistemului de galerii subterane (<http://www.speo-csm.ro/muntii-sureanu.html>).

Din punct de vedere hidrologic, suprafața analizată se suprapune părții superioare a bazinelor râurilor Călianu și Valea Morii. De la contactul șist-calcare, cursul subaerian al acestor râuri este scurt, ele dispărând în subteran și formând un sistem vast de galerii. Valea Morii prezintă un traseu subteran în peșterile Ponorici-Ciclovina cu Apă, captând aici și o parte din rețeaua subterană a Peșterii Călianu.

Originalitatea acestei zone o dă îmbinarea formelor reliefului carstic cu formele de locuire arhaice. Prezența toponimelor legate de carst are rezonanțe dacice. Avantajele prezentate de relieful exocarstic au fost foarte bine valorificate de daci (puncte de supraveghere - Vf. Țâfla; peștera ca adăpost), dar și de către romani (văile de doline - pentru drumul roman; interfluviile dintre văile dolinare pentru castre; izvoarele carstice - permanente surse de apă potabilă).

Importanța perimetrului descris este triplă: peisagistică, științifică, cultural-istorică.

Importanța peisagistică este rezultatul alternanței cristalinului cu relief greoi, cu calcarele ce impun dezvoltarea unui relief accidentat. Modelarea excepțională a reliefului carstic este favorizată de factorii hidrologici, climatici, litologici și structurali.

Exocarstul este foarte bine reprezentat prin:

- Lapiezuri: libere (în vecinătatea Avenului de Ponorici); îngropate; semiîngropate (în apropierea Peșterii Călianu, zona Triscioare, Platoul Troian)
- Doline, denumite local și "catane" sau "tecane" sunt specifice între peșterile Ponorici și Cioclovina cu Apă, în zona Triscioare. Văile dolinare indică traseul subteran al galeriilor. Valea seacă Albiile urmărește la suprafață traseul subteran al Pârâului Ponorici (Valea Morii), captat

acum în depresiunea omonimă. Valea seacă a Troianului indică cursul subteran al pârâului Călianu în peștera cu același nume. Unele doline adăpostesc lacuri carstice permanente, cum este cel de la Puianu.

- Depresiune de tip "uvală", semnalată de Valer Trufaș (1986) la sud de Dealul Arsului.
- Depresiune de contact carstic (după M. Bleahu), micropolie (după Valeria Velcea) - depresiunea Ponorici, situată pe Valea Morii, amonte de peștera cu același nume.
- Văile în "fund de sac" (Valea Morii), văile oarbe (văile Călianu și Ponorici) și văile în trepte antitetice (Valea Albiile).

Endocarstul este reprezentat de peșteri și avene de o mare complexitate morfologică și genetică, în prezent fiind inventariate 68 de cavități. Cele mai importante prin dimensiuni, morfogeneză și concreționare sunt: P. Ponorici-Cioclovina cu Apă, P. din Valea Călianului (P. din Valea Stâniei), P. Cioclovina Uscată, Av. de la Știubei, Av. de după Troian.

Peștera din Valea Călianului (D=1541m; d=165m) se dezvoltă pe contactul litologic calcare-șist cristalin și în două tipuri de roci carbonatice (calcare cu silice rubanate și calcare recifale). Este cea mai concreționată peșteră din sistem. Proveniența celui de al doilea activ nu a fost identificată. Are statutul de rezervație științifică datorită particularităților de formare.

Peștera Cioclovina Uscată (D = 2002,5m; d = 121,7m), dezvoltată pe trei nivele, prezintă la cota -65 m un activ permanent a cărui proveniență și direcție de drenare nu au fost identificate. Este locul de descoperire al celui mai vechi craniu de *Homo sapiens fossilis* din România, descoperirea a patru strate paleolitice suprapuse, descrierea în premieră mondială a unui nou mineral - ARDEALITUL, precum și a unui important depozit de guano-fosfat. Merită menționată bogăția și raritatea formațiunilor din sectorul terminal și dezvoltarea unei colonii de lilieci în sectorul fosil al peșterii. Sursele de alimentare ale activului temporar din acest sector sunt pierderile difuze din Platoul Triscioare.

Peștera Ponorici-Cioclovina cu Apă (D=6713m; d=154m) este cea mai mare din sistemul carstic. Reprezintă o străpungere hidrogeologică a apelor Călianului și a Ponoriciului. Adăpostește colonii de lilieci în perioada de hibernare și de maternitate. Este locul de descoperire a unui important tezaur hallstattian (600 de obiecte de podoabă din metal și câteva mii de mărgelile din chihlimbar, ceramică și sticlă colorată).

Din punct de vedere hidrogeologic, Platforma Luncani are încă multe aspecte neclarificate cu privire la proveniența și descărcarea apelor din subteran. De menționat că densitatea mică a populației umane din platforma carstică nu prezintă un risc major pentru impurificarea apelor subterane cu ape menajere, dar accesibilitatea mediului montan marginal a dus la dezvoltarea stânelor. Este de dorit evitarea supratârlirii, un exemplu de stâni prost amplasate fiind cele din apropierea intrărilor în peșterile Călianu și Ponorici sau în amonte de acestea, în zona cristalinului.

Importanța cultural-istorică constă în vechimea umanizării spațiului analizat, dar și în necesitatea conservării siturilor paleontologice și arheologice, a mediului de viață rural-montan cu specific carstic.

PERIMETRUL ȘURA MARE - FUNDĂTURA PONORULUI - PLATOUL LOLA (Bazinul carstic 2065)(www.karstgeology.com; http://www.speo-csm.ro/muntii-sureanu.html)

Situat pe dreapta văii Streiului, amonte de confluența cu Valea Ponorului, perimetrul analizat face parte din "Bazinul Streiului, amonte de Livadia, versantul drept". Cuprinde cele mai importante cavități ale Munților Șureanu, din punct de vedere al dimensiunilor, concreționării și al faunei subterane.

Din punct de vedere hidrologic, suprafața analizată se suprapune bazinelor râurilor Ponorului, Hobenilor și Șipoțel. De la contactul șist-calcare, cursul subaerian al acestor râuri este scurt, ele dispărând în subteran și formând un sistem vast de galerii. Văile Hobenilor și Ponorului prezintă un traseu subteran în peștera Șura Mare fapt demonstrat prin colorări succesive. Sursele de alimentare ale peșterii Șura Mică (Peștera lui Cocolbea) nu au fost identificate. Având în vedere poziția platoului suspendat Lola (300-440m deasupra talvegului râului Petros) și lipsa unor izvoare cu debite considerabile la baza abruptului calcaros al Petrosului, s-a tras concluzia că apele de aici se drenează parțial sau total spre Peștera Șura Mică.

Peștera Șura Mare reprezintă exurgența apelor de la Lunca Ponorului. Peștera se remarcă prin deschiderea intrării (8-12m lățime și aproape 40m înălțime), marmite uriașe și carene. Aici a fost semnalată cea mai mare colonie de lilieci în hibernare din țara noastră, aparținând speciei *Pipistrellus pipistrellus*. Alături de aceștia trăiesc și indivizi de *Nyctalus noctula*. Recent a fost semnalată aici prezenta speciei *Myotis mystacinus* (Chachula et al., 2012⁹).

Peștera Șura Mică (Peștera lui Cocolbea) este cunoscută ca posibilă resurgență a apelor din platoul carstic Lola. Adăpostește de asemenea colonii de lilieci. Este interesantă și prin fenomenul de formare a tufului calcaros în galeria de la intrare.

Avenul din Dosul Lăcușorului se numără printre cele mai adânci din țară, fiind format dintr-un puț de 155m, la baza căruia se desfac două galerii ce coboară până la peste 260m. Activul subteran alimentează activul din Șura Mare.

Lacurile carstice permanente completează complexitatea morfologică a acestui perimetru. Amintim Tăul Negru, situat la sud de Vf. Lola (1033,8m) și acumulările de apă din cariera Comarnic. Originalitatea cadrului montan constă în îmbinarea prielnică locuirii a pantelor cu

⁹ Chachula O., Coroiu I., Sopincean A., Meșter L. and Farcaș A., 2012 – Monitoring of bat's fauna from the Ponorici-Cioclovina Karstic System in Șureanu Mountains (Romania), Annual Zoological Congress of "Grigore Antipa" Museum, București

expunere sudică, a microclimatelor de adăpost din depresiunile carstice și umidității ridicate. Exemplul cel mai bun îl constituie Fundătura Ponorului - Luncile Hobenilor, care constituie locul de adunare al turmelor de oi din mărginimea Țării Hațegului.

Existența resurselor de bauxită și exploatarea acestora în cariera de la Comarnic (aval de Luncile Hobenilor) cât și în subteran, a dus la modificarea circulației naturale a apelor în carst și la formarea haldelor de steril la suprafață.

Necesitatea protejării bazinelor de recepție a râurilor ce formează activele subterane se impune având în vedere importanța endocarstului, dar și presiunea antropică mult mai mare în acest spațiu exocarstic, activele subterane din peșterile menționate constituind singurele surse de apă potabilă pentru satele situate în aval (Ponor, Ohaba Ponor) și cătunele din spațiul montan (Fundătura Ponorului, Hobeni, Lola).

PERIMETRUL CARSTIC POIANA – TECURI – ȘIPOT (Bazinul carstic 2066)

(www.karstgeology.com; <http://www.speo-csm.ro/muntii-sureanu.html>)

Cu aspect de platou suspendat între 800m și 1318m, această regiune cuprinde peșteri importante ca denivelare și dezvoltare: P Tecuri (D=838m; d=41m), P. Sifonului (D=1003m; d=32m), Ponorul Răchițeaua (D= 2394m; d=243,4m), P. Din Valea Clenjii (D=1182m; d=127m). Peștera Tecuri a fost descoperită la începutul secolului XX, fiind cercetată din 1952 de către V. Pușcariu și T. Orhidan. Ea cuprinde un impresionant dom stalagmitic (7m înălțime). Fenomene exocarstice interesante sunt pierderile de ape de la Poiana și ponorul Vacii. Reprezentativă pentru această zonă este Groapa de la Tăul fără Fund. În interiorul ei se formează un curs de apă care se pierde în Peștera de la Tăul fără Fund. Aceasta nu este singura dolină de surpare din regiune, dar are cele mai mari dimensiuni.

BAZINUL CARSTIC 2068 – BĂNIȚA (www.karstgeology.com; <http://www.speo-csm.ro/muntii-sureanu.html>)

PERIMETRUL CARSTIC COMĂRNICEL – VÂRTOAPE – BĂNIȚA

Situat în continuarea bazinelor carstice 2066 și 2067, calcarele din acest sector se prezintă sub forma unei borduri montane marginale. Deși relieful exocarstic este foarte bine reprezentat, endocarstul nu oferă cavități de dimensiunile celor din perimetrele descrise anterior. Este interesant de amintit alternanța sectoarelor de chei (Izvoreni-Valea Babei), cu câmpurile de doline din platouri (Izvoreni, Vf. Fetii, Dl. Comarnicului, Vârtoape) și stânci calcaroase precum Piatra Brândușii. Sursele de alimentare cu apă potabilă a localității Bănița (Jitoni) provin parțial din acest perimetru calcaros, Izvorul de la Moară fiind o resurgență a cărei ape provin în mare măsură din Valea Babei.

PERIMETRUL CARSTIC DEALUL ȘI PEȘTERA BOLII

Dealul Bolii reprezintă de fapt o bară calcaroasă străpunsă subteran de către Pârâul Jupâneasa. Acesta a fost inițial afluent al Băniței, având talvegul cu 25-30m mai ridicat față de nivelul actual. Atras de nivelul de bază mai jos al Bazinului Petroșani, râul și-a adâncit valea, în sectorul amonte al cheilor observându-se patru nivele de eroziune. Interesant este și bazinetul depresionar central, rezultat al confluenței din chei. Datorită lucrărilor de amplasare a căii ferate Simeria – Petroșani, sectorul aval al cheilor a fost lărgit antropic.

Prin introducerea unui albedou mai ridicat, calcarele creează un microclimat specific, favorabil dezvoltării elementelor floristice și faunistice de stâncărie, care includ numeroase endemisme și specii sudice: *Juniperus sabina*, *Syringa vulgaris*, *Fraxinus ornus*, *Sorbus borbasii*, *Spiraea chamaedryfolia*, *Hepatica transsilvanica*, *Asperula capitata*, *Doronicum columnae*.

3.5. Vegetație¹⁰

Condițiile fizico-chimice, precum și cele climatice au favorizat apariția și dezvoltarea în timp a unei flore și vegetații specifice, variate. Ca urmare, flora și vegetația este etajată în funcție de condițiile de mediu, un rol hotărâtor avându-l desfășurarea reliefului pe o scară altitudinală extinsă, cca. 1270 m diferență de nivel. Ariile protejate de la Grădiștea Muncelului-Cioclovina sunt situate în zona nemorală, având o însemnată valoare floristică. Dintre speciile endemice întâlnite aici, menționăm: crucea voinicului - *Hepatica transsilvanica*, cimbrisorul - *Thymus comosus*, brusturul negru - *Symphytum cordatum* și *Sorbus borbasii*. În cuprinsul parcului se întâlnesc numeroși taxoni rari, dintre care: *Sesleria rigida* - coada iepurelui, *Anacamptis pyramidalis* - bujor, *Herminium monorchis*, *Plantago holosteum*, *Peucedanum rochelianum*, *Festuca pseudodalmatica*, *Dianthus petraeus* ssp. *petraeus*, și altele asemenea. Dintre pteridofite *Botrychium multifidum* este strict protejată prin Convenția de la Berna. De același statut se bucură dintre angiosperme *Pulsatilla patens* și *Ligularia sibirica*, specii strict protejate și prin Directiva 92/43/EEC. Potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007, cu modificările și completările ulterioare, *Cephalaria radiata* se numără printre speciile de interes național care necesită o protecție strictă, iar *Galanthus nivalis* printre cele de interes comunitar.

Sub aspectul vegetației, în ariile protejate de la Grădiștea Muncelului –Cioclovina predomină fitocenozele lemnoase, respectiv făgetele pure montane, urmate de făgetele pure de dealuri. Se mai întâlnesc molidișuri pure, amestecuri de molid, brad și fag, făgete amestecate, gorunete și altele asemenea. Din punct de vedere al clasificării Natura 2000, acestea sunt grupate în următoarele tipuri de habitate de interes comunitar:

¹⁰Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013 și pe baza studiilor de teren din cadrul proiectului.

- Habitatul 9110 – Păduri de fag de tip *Luzulo-Fagetum*
- Habitatul 9130 – Păduri de fag de tip *Asperulo-Fagetum*
- Habitatul 9150 – Păduri medio-europene de fag din *Cephalanthero-Fagion*
- Habitatul 9180* - Păduri din *Tilio-Acerion* pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene
- Habitatul 91E0* - Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- Habitatul 91M0 - Păduri balcano-panonice de cer și gorun
- Habitatul 91V0 - Păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*)
- Habitatul 9410 – Păduri acidofile de molid (*Picea abies*) din etajul montan până în cel alpin (*Vaccinio-Piceetea*)

Pe lângă acestea se mai găsesc încă două habitate forestiere considerate ca neavând corespondență în nomenclatura Natura 2000 dar care reprezintă păduri tipice spațiului analizat. Acestea sunt - Habitatul R4129 Păduri dacice de gorun (*Quercus petraea*) și fag (*Fagus sylvatica*) cu *Festuca drymeia* și Habitatul R4130 Păduri dacice de gorun (*Quercus petraea*) și fag (*Fagus sylvatica*) cu *Lembotropis nigricans*.

Majoritatea arboretelor aparțin tipului natural fundamental ceea ce indică faptul că în cele mai multe cazuri compoziția lor nu a fost modificată prin introducerea unor specii alohtone. Productivitatea acestor arborete este diferită, astfel: mijlocie în proporție de peste 50% în pădurile din cuprinsul Ocoalelor Silvice Retezat și Pui, și superioară în proporție de 30-40% în partea superioară a Ocolului Grădiște. Arborete slab productive apar pe raza Ocolului Pui și în unitatea de producție VI Costești (O.S. Grădiște), în apropierea localităților. Din punct de vedere al funcțiilor pădurii, se remarcă în primul rând faptul că cea mai mare parte a fondului forestier este încadrat prin amenajamentele silvice în grupa I-a funcțională, păduri cu funcții speciale de protecție, majoritare fiind cele încadrate în categoriile care presupun protecția antierozională a solului sau hidrologică. Prezența fenomenelor carstice, atât de suprafață cât și de adâncime, este dovedită și de faptul că pădurile încadrate în categoria funcțională 1-2 k, păduri situate în zonele de carst, reprezintă cca. 18% din suprafața forestieră a parcului, iar cele din categoriile 1-4 c, păduri de interes peisagistic din jurul monumentelor de cultură/arheologice, de arhitectură, istorice și cele 1-5 j, păduri seculare de valoare deosebită, reprezintă cca. 5% din suprafața totală a pădurilor. O importanță ecologică ridicată o au arboretele din subgrupele 1-4 j și 1-5 l destinate ocrotirii faunei valoroase. Semnificația funcțională a acestor păduri devine evidentă în zona carstică a parcului unde, în pofida productivității lor reduse, arboretele rămân factorul decisiv în conservarea ecologică a fenomenelor carstice și a peisajului.

În contextul actual, determinat de instituirea parcului și desemnarea zonei ca SCI și SPA, rolul ecologic și peisagistic al vegetației forestiere va crește, impunându-se unele corecturi ale

zonării funcționale, cu ocazia actualizării amenajamentelor existente, și aplicarea cu strictețe a regimului silvic, în scopul asigurării unei dezvoltări durabile. Limita superioară a pădurii se situează în general la 1400-1500 m altitudine. În urma defrișării pădurilor în trecut, s-au instalat pajiști secundare, care ocupă o suprafață destul de însemnată. Influența submediteraneană a determinat instalarea unor șibliacuri pe stâncăriile calcaroase de la altitudini joase. Interesante sunt și tufărișurile de liliac - *Syringa vulgaris*, mojdrean - *Fraxinus ornus* și *Sorbus borbasii*, grupate în asociația *Asplenio-Syringetum vulgaris*, întâlnită în chei, ca de exemplu Cheile Crivădiei.

Un aspect particular îl reprezintă prezența unor păduri seculare. Acestea au fost identificate în cursul anului 2002 în cadrul acțiunii de inventariere a pădurilor virgine și cvasivirgine, derulată la nivel național prin proiectul PINMATRA/2001/018, finalizat de ICAS cu asistență financiară și științifică internațională, și sunt prezente în 6 zone: Tâmpu, Valea Mică, Sarmizegetusa Regia, Porumbelu Râgla, Valea Lunca Ohabei și Valea Ponorului. Suprafața totală a acestor arborete este de 707,0 ha. În conformitate cu hotărârile Conferințelor Ministeriale privind protecția pădurilor din Europa, Viena, 2001, Viena și Geneva, 2003, și având în vedere că obiectivul principal al managementului durabil în astfel de păduri este conservarea biodiversității, statutul lor de protecție este echivalent categoriilor IUCN Ib arii destinate protecției “sălbăticiiei” și datorită acestui statut, în ele nu este permisă nici o intervenție umană activă.

În ceea ce privește ecosistemele considerate neforestiere (în general edificate de specii ierboase, sau și cu participarea unor specii lemnoase dar nu de arbori) acestea sunt cuprinse în mai multe asociații, fiind răspândite în toate etajele de vegetație. Conform nomenclurii Natura 2000 acestea se clasifică în:

- Habitatul 4060 Tufărișuri alpine și boreale
- Habitatul 40A0* Tufărișuri subcontinentale peri-panonice
- Habitatul 8210 Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase
- Habitatul 6210* Pajiști uscate seminaturale și faciesuri cu tufărișuri pe substrat calcaros (*Festuco-Brometalia*)
- Habitatul 6230* Pajiști montane de *Nardus* bogate în specii, pe substraturi silicioase
- Habitatul 6410 Pajiști cu *Molinia* pe soluri calcaroase, turboase sau argiloase (*Molinion caeruleae*)
- Habitatul 6430 Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile
- Habitatul 6520 Fânețe montane
- Habitatul 7230 Mlaștini alcaline
- Habitatul 5130 Formațiuni de *Juniperus communis* în lande sau pajiști calcifile

3.6. Faună¹¹

Fauna din Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina este diversă și bine reprezentată. Până în prezent studiul faunei nevertebratelor s-a rezumat în principal la studiul lepidopterelor, coleopterelor și al ortopterelor; dintre vertebrate, reptilele, amfibienii și chiropterele sunt grupurile cele mai cunoscute. Contribuții importante la cunoașterea faunei de lepidoptere a adus Burnaz, care în urma cercetărilor efectuate între anii 1990-1996 a identificat un număr de 448 specii de macrolepidoptere în zona carstică Ponorici-Cioclovina. În urma studiilor întreprinse în anul 2004, au fost înregistrate 114 specii de lepidoptere, Anexa nr. 3.3, dintre care 29 aparțin fluturilor diurni, Rhopalocera, și 85 celor nocturni, Heterocera. Printre speciile diurne se numără unii taxoni mai puțin răspândiți pe teritoriul țării noastre, precum *Neptis hylas*, specie de interes național strict protejată în baza Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007, cu modificările și completările ulterioare, *Hipparchia fagi*, *Pyroniatithonus*, *Minois dryas*, *Scolitantides orion lariana*, *Euplagia quadripunctaria*. Lepidopterele diurne identificate aparțin unor tipuri ecologice diverse: euribionte, ca de exemplu *Vanessa atalanta*, mezofile și mezohigrofile tipice pentru pădure ca *Pararge aegeria tircis*, *Hipparchia fagi*, *Minois dryas* și altele asemenea, specii ce preferă habitate deschise de tipul pajiștilor mezoxerofile până la mezohigrofile ca *Lycaena virgaureae*, *Lycaena tityrus*, *Everes argiades*, *Melanargia galathea*, *Araschnia levana*, *Pyronia tithonus*, xerofile *Scolitantides orion lariana*. Prezența acestor tipuri ecologice ilustrează în linii mari particularitățile și diversitatea habitatelor prezente în perimetrul investigat. Se estimează că, în urma unor studii amănunțite, fauna de macrolepidoptere va depăși 700 specii. Luând în calcul și microlepidopterele, cifra reală se ridică probabil la peste 1000 specii.

Dintre coleoptere, trei specii se remarcă prin importanța lor: *Sophnochaeta dacica*, specie endemică identificată în Peștera Tecuri, *Duvalius budai*, specie rară identificată în Peștera Ponorici, și *Procerus gigas*, cel mai mare gândac din România, identificat în zona Grădiștea Muncelului. Un studiu efectuat de o echipă multidisciplinară de cercetători francezi, a stabilit în vara anului 2005 în pădurile naturale din zona Tâmpu și Grădiște, prezența unui număr de 45 specii de coleoptere saproxilice, aparținând la 18 familii, localizate pe lemnul mort din aceste păduri. Dintre acestea, 3 specii constituie indicatori cerți ai naturalității, continuității și maturității acestor ecosisteme. Ele sunt: *Endomychus thoracicus*, *Ceruchus chrysomelinus* și *Triphyllus bicolor*.

Până în prezent în perimetrul parcului a fost identificate un număr de 18 specii de ortoptere aparținând la 8 familii. Fauna acvatică este reprezentată printr-un număr relativ mare de nevertebrate și pești. Din ultima categorie amintim: păstrăvul - *Salmo trutta*, lipanul - *Thymallus thymallus*, cleanul - *Leuciscus leuciscus*, zglăvoaca - *Cottus gobio* și boișteanul - *Phoxinus sp.*

¹¹Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013

În urma studiilor consacrate herpetofaunei, efectuate de Dr. Ioan Ghira în anul 2004, în perimetrul parcului au fost identificate 9 specii de amfibieni și 11 specii de reptile. Toate speciile de amfibieni identificate sunt strict protejate, 6 dintre ele fiind specii de interes comunitar, iar restul de 3 specii de interes național potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007, cu modificările și completările ulterioare. De asemenea, *Triturus cristatus* - tritonul cu creastă, *Bombina variegata* - buhaiul de baltă cu burta galbenă, *Hyla arborea* – brotăcelul, *Bufo viridis* - broasca râioasă verde, precum și *Rana dalmatina* - broasca brună de pădure, sunt trecute pe lista speciilor strict protejate ale Convenției de la Berna, respectiv a Directivei 92/43/EEC. A fost identificată și subspecia *ampelensis* a tritonului comun, *Triturus vulgaris*. Dintre reptile, șarpele lui Esculap - *Elaphe longissima* este trecut pe lista roșie a reptilelor din Europa, beneficiind de altfel de o protecție strictă prin intermediul legislației mai sus amintite. Este de menționat faptul că 9 dintre speciile de reptile identificate în parc sunt strict protejate, 7 fiind specii de interes comunitar și 2 de interes național în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007, cu modificările și completările ulterioare. Speciile *Natrix natrix* și *Lacerta* sin. *Zootoca vivipara* nu sunt protejate de legislația românească, în schimb sunt listate în anexa III a Convenției de la Berna.

Păsările sunt bine reprezentate prin categoria răpitoarelor de zi sau noapte: uliul porumbar - *Accipiter nisus*, acvila mică - *Hieraaetus pennatus*, șorecarul comun - *Buteo buteo*, vânturelul roșu - *Falco tinnunculus*, șoimul călător - *Falco peregrinus*. Printre speciile de păsări mai mult sau mai puțin comune ecosistemelor de pădure, menționăm: ciocănitoarea mare - *Dendrocopos major*, coțofana - *Pica*, gaița - *Garrulus glandarius*, presura galbenă – *Emberiza citrinella*, cucul - *Cuculus canorus*, corbul - *Corvus corax*, cucuveaua – *Athene noctua* și mierla - *Turdus merula*. S-au semnalat și specii de apă aflate în pasaj. Toate speciile de ulii, șorecari, ciocănitori, presuri, precum și cucul, sunt specii de interes comunitar, pe când vânturelul roșu, corbul și cucuveaua sunt specii de interes național, toate fiind însă strict protejate potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007, cu modificările și completările ulterioare.

Mamiferele carnivore existente în parc sunt reprezentate atât prin specii de talie mare, cum ar fi ursul brun - *Ursus arctos*, lupul - *Canis lupus* și râsul – *Lynx lynx*, specii de interes comunitar strict protejate, precum și de specii de talie mică precum vulpea - *Vulpes vulpes*, jderul - *Martes martes*, pisica sălbatică - *Felis silvestris*, dihorul - *Mustela putorius*, hermelina - *Mustela erminea* și vidra – *Lutra lutra*.

Speciile de ungulate sunt reprezentate de cerbul carpatin - *Cervus elaphus*, de căprior - *Capreolus capreolus* și de mistreț - *Sus scrofa*. Aceste specii, împreună cu bursucul - *Meles meles*, veverița - *Sciurus vulgaris*, sunt întâlnite și ele frecvent în zona ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului - Cioclovina.

În peșterile din perimetrul parcului au fost identificate mai multe specii de lilieci, dintre care: liliacul mare de amurg - *Nyctalus noctula*, liliacul pitic - *Pipistrellus pipistrellus*, liliacul mare cu potcoavă – *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis*. Ultimele 3 specii necesită desemnarea de arii speciale de conservare, fapt impus atât de legislația europeană în domeniu, cât și de cea românească. Peștera Șura Mare adăpostea între anii 1960 - 1970 una din cele mai mari colonii în hibernare din Europa, însumând peste 100.000 de indivizi de *Pipistrellus pipistrellus* și *Miniopterus schreibersii* (Dumitrescu și col., 1967). Observații recente în această peșteră au pus în evidență prezența în continuare a unei mari populații de lilieci cca. 90.000 de indivizi aflați în hibernare. Speciile dominante sunt: *Pipistrellus pipistrellus* și *P. pygmaeus* cu cca. 34.000 indivizi; *Miniopterus schreibersii* 3500 indivizi; *Rhinolophus ferrumequinum* cca. 600 indivizi; *Nyctalus noctula* peste 1000 indivizi; *Myotis sp.* cca. 2000 indivizi; *Myotis myotis/ M. blythii* cca. 170 indivizi; dar și numeroși indivizi de *Barbastella barbastellus* în fisurile stâncilor.

Studiile din cadrul proiectului aduc informații noi și detaliate referitor la toate speciile de plante și animale pentru care au fost desemnate cele două arii de importanță comunitară (ROSCI0087 Grădiștea Muncelului Cioclovina și ROSPA0045 Grădiștea Muncelului Cioclovina). Acestea vor completa datele existente referitoare la speciile deja studiate și vor îmbogăți baza de date a administrației cu datele referitoare la specii nestudiate încă.

3.7. Solurile

Solurile sunt în strânsă legătură cu materialul parental (i.e. roca), clima, precum și cu vegetația, fiind reprezentate în special de cambisoluri spre nord și est, în zona pădurilor de foioase și de amestec. Sub molidișuri se întâlnesc districambosoluri, iar în luncile râurilor preluvosoluri și aluviosoluri. Cambisolurile sunt bine reprezentate pe conglomerate, gresii cu ciment calcaros, sub pădurea de foioase și de amestec, într-un climat umed.

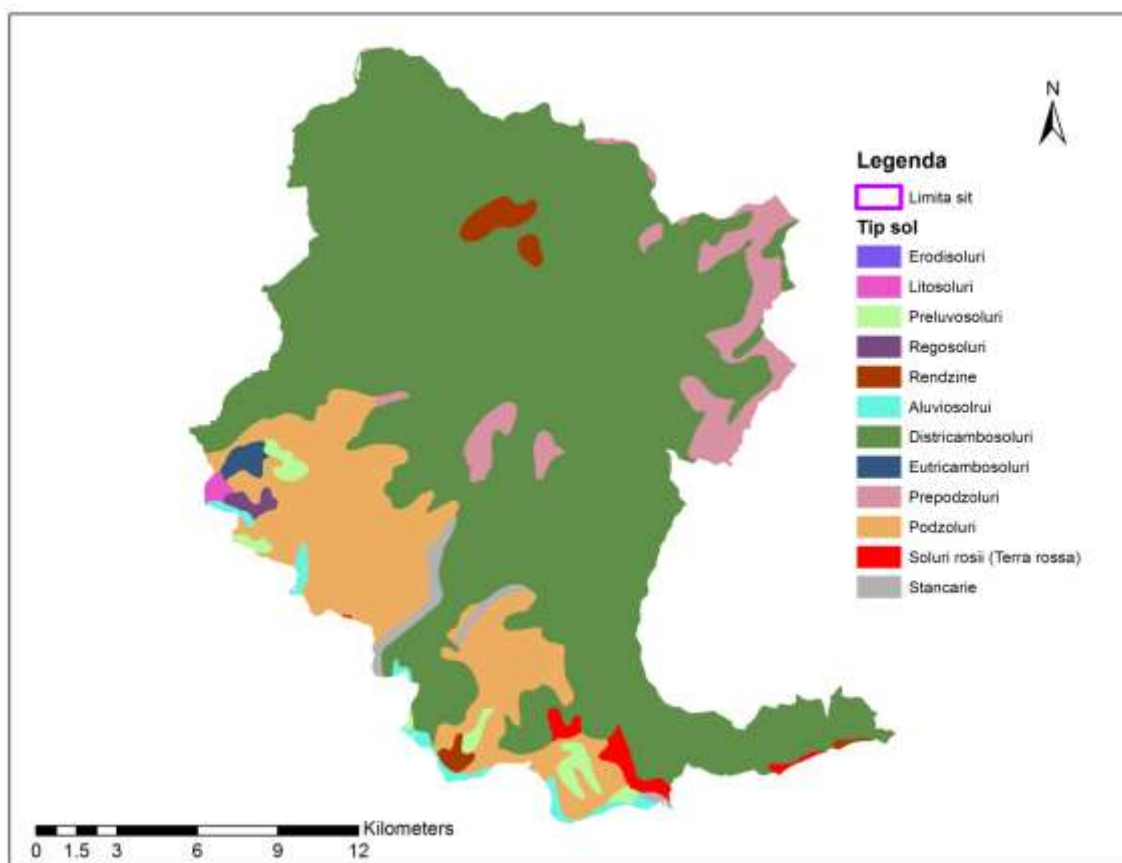

Fig. 3.7.1. Harta solurilor din zona de implementare a proiectului (sursa: conform bază de date proiect <http://www.forestdesign.eu/ROSCI0087> în baza informațiilor de pe <http://www.icpa.ro/> și amenajamente silvice)

În sit se mai întâlnesc aluviosoluri, regosoluri, rendzine și soluri roșii (Terra Rossa). Solurile aluviale apar în lunca Grădiștei, Luncanilor și Petrosului, iar cele hidromorfe (de fâneață umedă) pe văile Grădiștei, Petrosului și Taiei. Rocile carbonatice din zona Cioclovina-Ohaba Ponor-Bănița au favorizat formarea rendzinelor și a solurilor roșii. Rendzinele s-au format pe calcare în condiții de umiditate ridicată caracteristică solurilor de pădure și au un areal redus (Dosul Vârtoapelor-Grădiște și Cioclovina). Pe ele există pășuni, fânețe și foarte rar păduri. Solurile Terra Rossa s-au format într-un climat mai cald, pe calcare cu un conținut bogat în oxizi de fier. În cadrul pășunilor predomină solurile brune acide, podzoluri, rendzinele și preluvosolurile.

3.8. Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Potențial ridicat pentru creșterea animalelor	- Slabă dotare cu infrastructură de bază (transport, turism)

<ul style="list-style-type: none"> - Existența monumentelor incluse în patrimoniul UNESCO- Sarmizegetusa Regia, Costești, Blidaru, Bănița, Piatra Roșie - Prezența fenomenelor carstice de mare valoare speologică și turistică (Tecuri, Peștera Bolii, Ponorici, Cioclovina Uscată, Șura Mare) - Peisaj atractiv pentru turism - Zona dispune de o bogată rețea de ape curgătoare: Aer curat, fructe de pădure, plante medicinale - Fond forestier și cinegetic bogat - Existența unor localități cu arhitectură tradițională, mod de viață tradițional și cu obiceiuri folclorice bine conservate 	<ul style="list-style-type: none"> - Practicile agricole tradiționale, importante pentru conservarea biodiversității, nu asigură viabilitatea economică a fermei (necesită un volum mare de muncă fizică și costuri ridicate față de beneficiile obținute) - Structura mono-economică a mediului rural (inexistența unor activități generatoare de venit complementare agriculturii) - Capacitatea redusă de prelucrare și valorificare eficientă a produselor tradiționale - Grad scăzut de conștientizare al populației și a agenților economici privind managementul ariilor protejate - Degradarea imaginii satului tradițional (disciplină urbanistică slăbită) - Migrația tinerilor din mediul rural, în special a celor cu pregătire profesională din cauza lipsei oportunităților de dezvoltare - Lipsa unor măsuri financiare ferme pentru compensarea pierderilor proprietarilor de terenuri datorită restricțiilor de conservare.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea modului de viață sănătos – produse naturale tradiționale, activități tradiționale 	<ul style="list-style-type: none"> - Reglementări restrictive de mediu și igienă sanitar-veterinară. Utilizarea soluțiilor de import în construcții

<ul style="list-style-type: none"> - Creșterea cererii față de alimentele eco și de calitate - Valorificarea activităților tradiționale (cositul, păstoritul, olăritul) și sărbătorilor (festivalul de la Costești, cu o tradiție de câteva zeci de ani precum și a <i>nedeilor</i>), ca atracție pentru turiști - Finanțările Uniunii Europene pentru dezvoltare rurală, turism etc. - Amenajarea unor centre și puncte de informare turistice prin implicarea autorităților locale - Intensificarea activităților de turism rural, cultural, ecoturism. 	<p>(materiale folosite, fațade) diferite de cele tradiționale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea unor activități economice cu impact negativ asupra mediului (MHC, cariere, exploatare forestiere excesive) - Turism extrem cu vehicule off-road, datorită restricțiilor impuse acestora în alte țări - Calamități naturale
--	--

IV. Aspecte socio-economice

4.1 Istoricul populării și al utilizării resurselor¹²

Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina cuprinde numeroase monumente istorice și situri arheologice, aparținând civilizației dacice și nu numai. În această zonă sunt localizate 5 din cele 6 cetăți care compun sistemul de fortificații din jurul capitalei politice, culturale și religioase a Daciei – Sarmizegetusa Regia – cetatea de scaun a regilor daci. Pe teritoriul parcului se găsesc și alte obiective deosebit de importante, datând din alte epoci istorice. Dintre ele, menționăm: nivelurile de locuire musteriană, corespunzătoare paleoliticului mijlociu, din peșteri precum cele de la Cioclovina și de la Ohaba-Ponor - Bordu Mare. Pentru evul mediu menționăm turnul Crivadia. Ele conferă zonei o excepțională valență istorică și o deosebită importanță culturală de nivel național și internațional. Complexul de așezări și fortificații, cunoscut sub denumirea de Cetățile dacice din Munții Orăștiei, este pomenit în scrierile vremii încă din secolul XVI. Importanța deosebită a culturii materiale și spirituale a populației dacice din zonă a determinat includerea în anul 1999 a Complexului, care cuprinde cetățile de la Costești-Cetățuia, Costești-Blidaru, Luncani Piatra Roșie, Sarmizegetusa – Grădiștea Muncelului și Bănița de pe teritoriul județului Hunedoara în Lista Patrimoniului Mondial *UNESCO*. Cetățile dacice din Munții Orăștiei, construite de Regatul dacilor, în sec. I î.e.n.– I e.n. reprezintă o îmbinare foarte originală a tehnicilor și conceptelor militare, precum și a arhitecturii religioase dintre lumea clasică și Epoca Târzie a Fierului europeană. Aceste construcții de apărare, nuclee ale Regatului dacilor, au fost cucerite de romani la începutul sec. II AD.

Geografic, localitățile care fac parte din Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina sunt amplasate, în cea mai mare parte, între Valea Grădiștei și Valea Streiului - Costești, Grădiștea de Munte, Luncani, Federi, Fizești, Ponor, Petros. Celelalte localități Crivadia, Merișor, Bănița sunt așezate de-a lungul D.N. 66 începând de la Crivadia până la Peștera Bolii, în partea de sud-est a parcului. Zona care a prezentat cel mai intens interes pentru specialiștii etnografi a fost și este zona „Platforma Luncanilor”, denumire care a fost folosită pentru prima dată în anul 1950 de Ion Conea și M. Kandel și care reprezintă ultimul complex de nivelare, Gornovița, o parte individualizată a Munților Șureanu din Carpații Meridionali.

Vechimea și continuitatea populării acestei zone de munte este atestată de urme ale omului paleolitic la Cioclovina, fosile umane și unelte neolitice la Țâfla, așezare aparținând neoliticului. Cele mai multe dovezi ale existenței oamenilor în zonele înalte ale platformei și în apropierea ei,

¹²Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013

aparțin perioadei preromane și romane, întreaga regiune adăpostind centrul administrativ al statului dac, respectiv al provinciei romane Dacia Felix.

Din punct de vedere al activității populației, pe lângă numărul salariaților, un element deosebit de important în definirea profilului economic, este tipul funcțional al așezărilor. În anul 1966 ponderea cea mai mare din totalul populației active îl deținea populația care lucra în agricultură 70,1%, urmată de populația ocupată în industrie 18,6% și servicii 11,2%. Această ordine este păstrată și în anul 1992, însă cu reducerea numărului de persoane ocupate în agricultură, efect a exodului rural către orașele din apropiere. Urmărind ponderea populației inactive se observă că dacă aceasta reprezenta în anul 1966 – 31,1%, în anul 1992 reprezenta – 49,2%, datorită procesului de îmbătrânire.

În ceea ce privește stilul arhitectural al construcțiilor, acesta este specific „momârlanilor”, casa fiind amplasată în mijlocul proprietății sau la limita dintre mai multe proprietăți, în cazul în care gospodăriile sunt grupate în mici crânguri. Gospodăriile cu curte închisă și întărită, cu ocol întărit, sunt întâlnite frecvent, ele devenind mici fortărețe de lemn – material oferit din abundență de pădurile din apropiere – pe alocuri cu piatră și cărămizi. Evoluția numărului de gospodării este în strânsă legătură cu dinamica populației. Materialul folosit cel mai des în construcție este lemnul, grajdurile și așezările temporare fiind și astăzi construite în totalitate din lemn. În cazul caselor noi, cărămida a devenit materialul cel mai des folosit. Principala ocupație a locuitorilor din zonă este creșterea animalelor. Elementele tradiționale îmbinate cu tehnici moderne introduse pentru ușurarea muncii, au rămas mărturii menite să ateste vechimea acestei îndeletniciri. Teritoriul, în trecut aproape în exclusivitate pastoral, luncănenii fiind cunoscuți oieri, cunoaște în prezent introducerea, pe lângă activitățile de îngrijire a vitelor și pe cea a îndeletnicirilor agricole, prin cultivarea plantelor (e.g. porumb, secară, cartofi și altele asemenea) și pomilor fructiferi. Păstoritul pendulator este practicat la stânele aflate în munții din apropiere: Retezat și Șureanu. Începând cu luna mai, familiile aparținând unor grupuri de case aflate în relativă apropiere, își adună vitele și oile, trimițându-le la cea mai apropiată stână aflată la o zi sau două de mers. Aici animalele vor fi păzite de unul sau doi ciobani, de mulsul și de prepararea laptelui ocupându-se băcițele care vor locui permanent la stână, fără să coboare în sat până la sfârșitul verii. Băcițele sunt alese din rândul femeilor de peste 50 ani, cele tinere rămânând să îngrijească de gospodărie și, din când în când, să transporte produsele gata preparate, de la stână la gospodăria din sat.

4.2. Aspecte demografice

Unitățile administrativ-teritoriale din cadrul ariilor naturale protejate și procentele ocupate în cadrul ariilor sunt următoarele: Bănița (12%), Baru (15%), Boșorod (13%), Orăștioara de Sus (34%), Petrila (1%), Petroșani (2%) și Pui (22%).

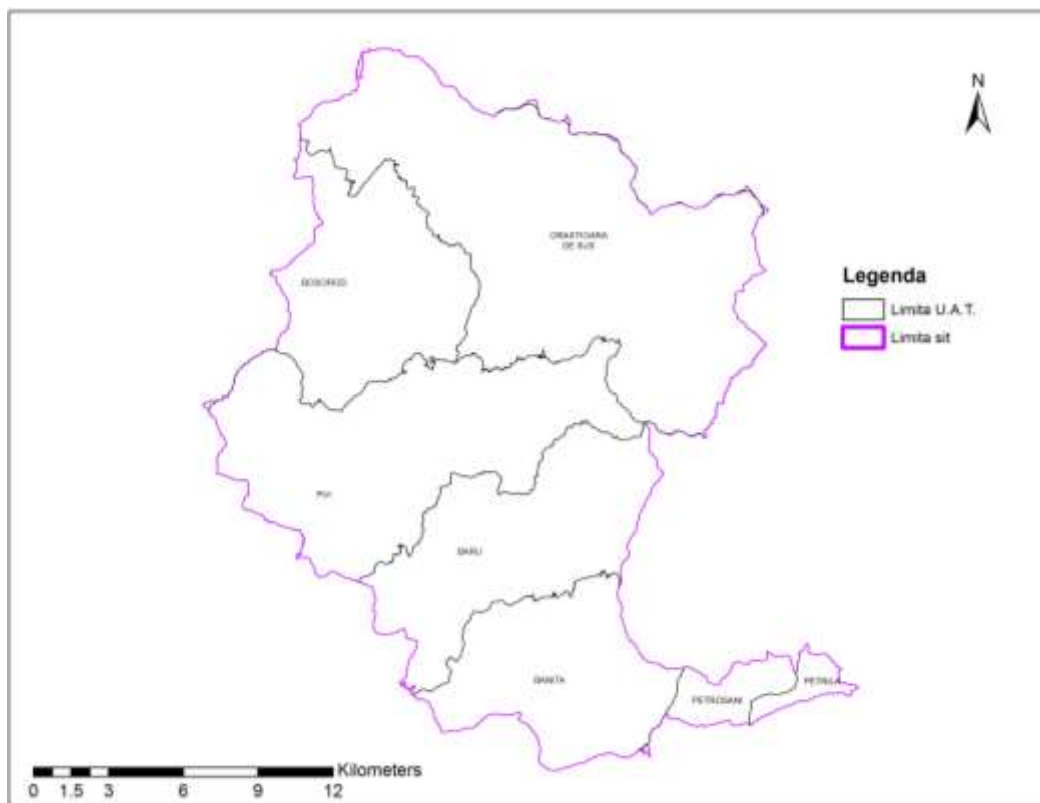

Fig. 4.2.1. Harta unităților administrativ teritoriale din zona de implementare a proiectului (sursa: geodate digitale după <http://geoportal.ancpi.ro/>)

Date referitoare la suprafața unităților administrativ-teritoriale, ponderea lor în cadrul ariilor naturale protejate, efectivele populaționale, numărul de gospodării, structura pe sexe, situația confesională și ratele de șomaj ale principalelor localități din cadrul ariilor naturale protejate se regăsesc atât în Tabelele 4.2.1., 4.2.2., 4.2.3., 4.2.4, 4.2.5 cât și în Figurile 4.2.2, 4.2.3 și 4.2.4.

Tab. 4.2.1. Procentul ocupat de către unitățile administrativ-teritoriale (UAT) din cadrul ariei naturale protejate (ANP)

UAT	Procent din UAT în ANP	Procent din ANP
BĂNIȚA	62%	12%
BARU	41%	15%
BOȘOROD	42%	13%
ORĂȘTIOARA DE SUS	59%	34%
PETRILA	2%	1%
PETROȘANI	4%	2%
PUI	38%	22%

Tab. 4.2.2. Populații stabile, gospodării și clădiri la recensământul din 2011 pentru localitățile din cadrul ariilor naturale protejate (<http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>)

UAT	Populația stabilă	Nr gospodării	Nr mediu pers/gospodări e	Nr clădiri	Din care locuințe
MUNICIPIUL PETROȘANI	34331	14330	2.36	2852	2835
ORAȘUL PETRILA	21373	8213	2.60	2533	2529
BĂNIȚA	1200	503	2.39	458	454
BARU	2640	964	2.72	994	991
BOȘOROD	2072	591	3.51	712	708
ORĂȘTIOAR A DE SUS	2062	677	3.05	827	827
PUI	4019	1337	3.01	1658	1656

Tab. 4.2.3. Structura pe sexe la recensământul din 2011 pentru localitățile din cadrul ariilor naturale protejate (<http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>)

Localitate	Feminin	Masculin	Total
Mun.Petroșani	17871	16460	34331
Orașul Petrila	10836	10537	21373
Comuna Pui	2007	2012	4019
Comuna Orăștioara de Sus	1044	1018	2062
Comuna Boșorod	1028	1044	2072
Comuna Bănița	584	616	1200
Comuna Baru	1350	1290	2640

Tab. 4.2.4.Situația confesională în 2011 pentru localitățile din cadrul ariilor naturale protejate (<http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>)

Religii									
Localități	Ortodox	Romano-catolic	Greco-catolic	Reformat	Baptist	Pentecostal	Adventist	Alte religii	Atei
Mun. Petroșani	28588	2473	291	987	177	800	74	589	59
Orașul Petrița	17269	1353	95	510	88	1483	30	428	25
Comuna Pui	3730	30	15	4	97	7	75	20	0
Comuna Orăștioara de Sus	2019	5	0	0	0	36	0	0	0
Comuna Boșorod	1819	0	0	0	0	190	28	25	0
Comuna Bănița	1122	11	0	0	11	34	12	3	0
Comuna Baru	2268	8	4	0	84	226	31	9	0

Tab. 4.2.5. Numărul de șomeri pentru localitățile din zona ariilor naturale protejate în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011

(<http://ajofmhd.devaonline.ro/>)

Numărul de șomeri pentru localitățile din zona ariilor naturale protejate pe perioada 2007-2011													
2007													
Localități	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medie
Petroșani	1060	967	864	719	689	694	674	722	678	745	742	782	778
Petrila	719	600	593	529	529	641	655	714	745	165	979	823	641
Bănița	25	29	28	35	36	36	41	47	58	87	43	28	41
Baru	86	86	75	72	72	72	68	76	76	65	64	78	74
Boșorod	299	267	271	238	207	207	168	151	135	120	135	131	194
Orăștioara de Sus	94	97	87	75	70	70	64	67	82	95	100	107	84
Pui	222	217	192	188	180	180	172	197	196	295	268	253	213
2008													
Localități	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medie
Petroșani	771	774	761	961	921	901	860	829	984	1181	1146	1200	941
Petrila	865	840	952	926	768	896	920	901	939	1049	1005	884	912
Bănița	67	67	68	68	76	76	79	38	55	68	73	82	68
Baru	67	71	75	135	128	131	129	87	93	145	139	162	114
Boșorod	147	151	124	137	112	116	108	120	130	129	149	162	132

Orăștioara de Sus	109	118	114	145	115	122	115	118	125	136	144	182	129
Pui	309	244	351	344	325	311	312	244	262	363	359	399	319
2009													
Localități	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medie
Petroșani	1267	1111	1032	1003	1062	1192	119 1	1241	1281	1327	1301	1408	1201
Petrila	1085	1065	1180	977	925	1137	122 3	1276	1318	1408	1433	1310	1195
Bănița	92	79	60	59	50	44	49	43	45	67	76	50	60
Baru	207	198	201	204	203	208	214	191	150	154	201	198	194
Boșorod	164	158	124	158	124	134	149	159	235	199	265	282	179
Orăștioara de Sus	185	197	168	156	174	172	154	149	148	164	183	174	169
Pui	403	418	454	457	441	448	463	350	281	286	273	292	381
2010													
Localități	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medie
Petroșani	1550	1439	1439	1726	1608	1580	151 1	1516	1494	1315	1888	1332	1533
Petrila	1354	1478	1441	1552	1402	1272	120 1	1156	1176	1160	540	964	1225
Bănița	49	62	54	66	70	65	60	56	55	49	42	42	56

Baru	224	225	197	193	203	204	186	158	151	168	170	159	187
Boșorod	295	284	269	264	264	263	260	260	254	217	211	206	254
Orăștioara de Sus	180	176	175	192	173	144	152	172	164	111	132	136	159
Pui	297	306	286	286	284	256	268	252	251	236	240	223	265
2011													
Localități	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medie
Petroșani	1264	1730	1664	893	896	778	825	871	879	1059	-	-	1086
Petrila	874	445	411	428	431	360	381	425	460	647	-	-	486
Bănița	42	51	53	41	39	35	31	27	26	29	-	-	37
Baru	131	118	113	101	115	121	119	140	129	110	-	-	120
Boșorod	186	171	151	87	83	79	88	90	80	87	-	-	110
Orăștioara de Sus	142	149	147	107	106	113	106	100	107	99	-	-	118
Pui	204	207	205	202	200	220	220	222	220	208	-	-	211

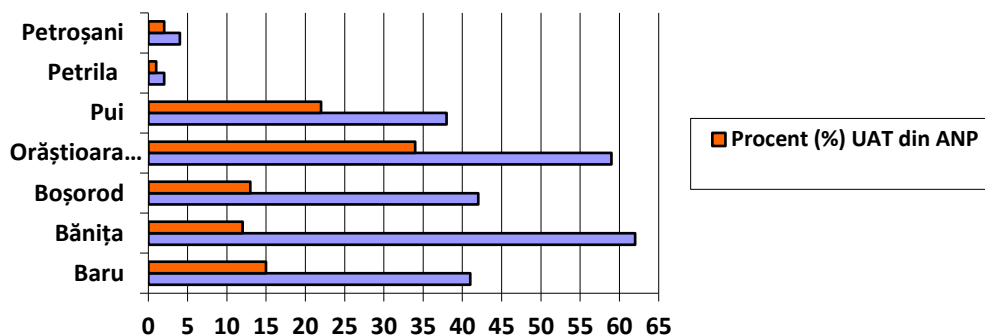

Fig. 4.2.2. Procentul ocupat de către UAT-urile din cadrul ariilor naturale protejate

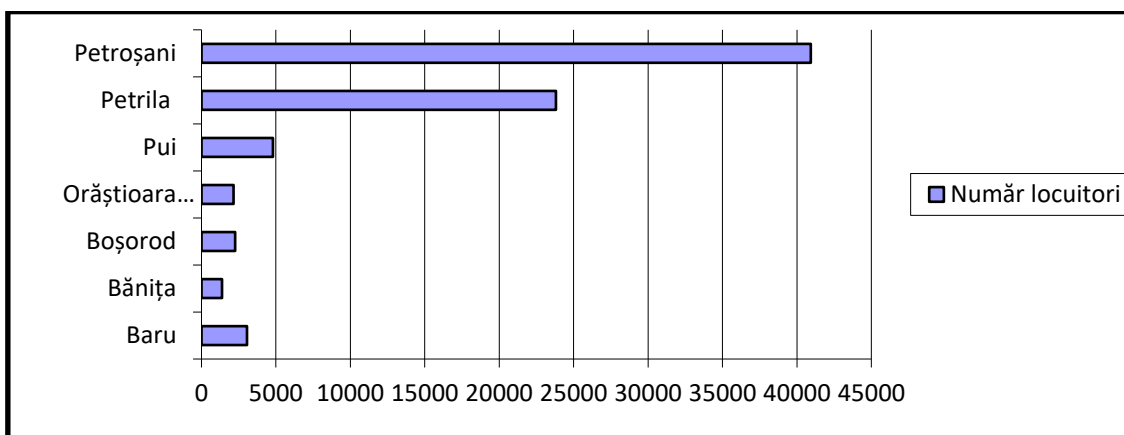

Fig. 4.2.3. Numărul total de locuitori al UAT-urilor din zona ariilor protejate

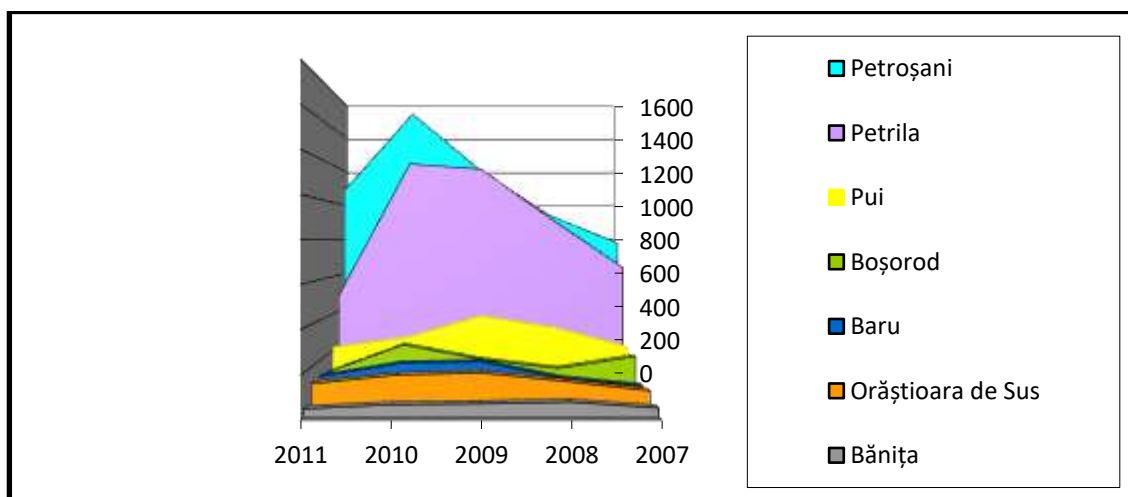

Fig.4.2.4. Evoluția comparativă a numărului de șomeri în perioada 2007-2011 (medii anuale) pentru localitățile din zona ariilor naturale protejate

Analizând Fig.4.2.4. se pot observa următoarele tendințe de evoluție a ratei șomajului, și anume: pentru Orăștioara de Sus și Bănița rata șomajului este relativ constantă și mică, aceasta datorându-se și numărului mic de locuitori; comuna Baru a suferit în perioada 2008-2009 de o creștere a ratei șomajului, aceasta menținându-se constantă în perioada 2009-2010 ca apoi să descrească până în 2011; comuna Boșorod a cunoscut o fluctuație mare a ratei șomajului, ea

aflându-se pe o pantă descendentă în perioada 2007-2008, apoi a suferit o creștere până în 2010 (254 șomeri) urmând ca până în octombrie 2011 numărul șomerilor să scadă la 110; rata de șomaj a comunei Pui a cunoscut în perioada 2007-2009 o creștere constantă până la un punct de maxim (381), însă în perioada următoare se constată o descreștere constantă, numărul șomerilor din 2011 fiind mai mic decât cel din 2007; asemănătoare evoluției ratei șomajului comunei Pui este și cea a orașelului Petrița, care a suferit o creștere constantă și accentuată în perioada 2007-2009 cu un punct maxim de 1225 șomeri în 2010, pentru ca apoi tendința să fie una descendentă până în anul 2011 (486 șomeri); municipiul Petroșani a cunoscut o creștere accentuată a ratei șomajului în perioada 2007-2010, când municipiul a cunoscut o rată a șomajului maximă (1533), urmată de o descreștere accentuată.

Comentarii privind evoluția populației

România se confruntă în prezent cu o scădere demografică drastică după 21 de ani de declin a natalității. Raportul EUROSTAT „îmbătrânirea activă a populației: de la provocări la beneficii,” arată un viitor îngrijorător în ce privește situația din România. Peste 20 de ani populația va scădea cu 4 milioane față de anul 2011. Acest declin este probat de nivelul din perioada 1992-2002 când populația a scăzut cu 1,1 milioane locuitori. Conform previziunilor, în anul 2030 populația țării noastre va fi de 19 milioane, iar în 2050 de 16 milioane. Această diminuare este însoțită de un ritm alert al îmbătrânirii populației. După anul 1990 a scăzut numărul populației tinere și în mod automat a crescut ponderea populației vârstnice, mărinđ gradul de îmbătrânire demografică. De la o populație de 1,7 milioane cu vârsta de peste 60 de ani, înainte de anul 1989, s-a ajuns la 4,3 milioane populație cu vârsta de peste 60 de ani, în anul 2010. Specialiștii în analize ale evoluției fenomenului demografic din țară și străinătate au evidențiat și principalele cauze care au determinat aceste pierderi în structura fenomenului și anume: fertilitatea, mortalitatea și migrația, care s-au produs după anul 1990.

1. Fertilitatea, este foarte redusă, ceea ce contribuie la o scădere vizibilă a numărului de locuitori, de la 21,8 milioane în 2002 la 20 milioane în anul 2010. Contextul socio-economic de criză, este în mod real o cauză principală, dar lipsa de strategii politice în acest scop este cu atât mai gravă. Desigur, scăderea fertilității este influențată și de alte cauze cum ar fi: emanciparea femeii și participarea ei la activitatea economică; creșterea duratei și a nivelului de educație; slăbirea influenței normelor culturale și a celor religioase; mobilitatea socială în creștere; apariția mijloacelor contraceptive moderne. Dincolo de aceste aspecte, determinante sunt deciziile luate în mod repetat în ce privește anularea sau reducerea măsurilor de susținere și protecție a familiei care descurajează cuplurile tinere în ce privește nașterea și creșterea mai multor copii. Numărul copiilor pe familie a scăzut la 1,3 copii, față de 1,5, cât este la nivel european. Pentru ca populația să nu

îmbătrânească trebuie ca într-o familie să se nască în medie 2,1 copii pentru a atinge nivelul optim de înlocuire a generațiilor. S-au schimbat și modelele privind nașterea copilului. Copii mai puțini, unul de preferință, și aduși pe lume la o vârstă mai ridicată, tinde să devină regula care guvernează comportamentul reproductiv al tânărilor cuplu, care adoptă rapid sistemul de valori și atitudini al țărilor dezvoltate, cu influență demografică negativă.

2. Mortalitatea este un factor ce influențează direct sporul demografic. În România acest indicator este ridicat. El este corelat cu speranța de viață, care este în descreștere; de 68 de ani la bărbați și de 74 la femei, printre cele mai scăzute din Europa. De asemenea mortalitatea infantilă este ridicată, România aflându-se pe locul 2 în Uniunea Europeană. Toate acestea se datorează condițiilor de viață din ce în ce mai grele, a unei asistențe medicale precare și a unui sistem de sănătate deficitar.

3. Migrația externă este un factor important de influențare demografică, dar care la ora actuală nu poate fi evaluat, întrucât datele statistice nu sunt concludente. Fenomenul nu este urmărit și nici gestionat cu responsabilitate. Odată cu liberalizarea forței de muncă pe piața europeană, dar și în afara Europei, datorită condițiilor din ce în ce mai grele (lipsa locurilor de muncă, șomajul crescut, salariile mici, incertitudinea socială, condiții de viață din ce în ce mai grele), tot mai mulți români, în special tineri, mulți dintre ei cu familii, au plecat să muncească în afara granițelor țării, ceea ce a dăunat familiei în general, a vieții de cuplu, dar mai ales în ce privește situația copiilor. Numărul populației a scăzut prin însăși plecarea lor. Acest fenomen se desfășoară în continuare. Într-un context economic și social precar, și în anii viitori, în absența unei perspective de redresare, cel puțin pe termen mediu, criza demografică se va accentua¹³.

Comentarii privind structura pe vârste

Reducerea indicelui conjunctural al fertilității a fost și este cauza de bază a procesului de îmbătrânire. Un indice scăzut indică faptul că oamenii aflați la vârstele de reproducere au mai puțini copii, rezultând reducerea proporției copiilor și a tinerilor în totalul populației și implicit creșterea ponderii populației vârstnice în totalul populației. În prezent, 5 țări din Uniunea Europeană (Bulgaria, Cehia, Polonia, Slovacia și Slovenia) au nivelul indicelui conjunctural al fertilității de 1,2 copii la o femeie, nivel fără precedent în istoria umanității. Situația acestora nu se va îmbunătăți în viitor. În perspectiva anilor 2025-2050 se preconizează o ușoară creștere a ratei de fertilitate în unele țări, respectiv majorarea procentului populației din grupa [0-14] ani. Nivelul de înlocuire al generațiilor ar putea fi asigurat de un indice conjunctural al fertilității de 2,1 copii la o femeie, nivel ce nu va fi atins de nici o țară, până în anul 2050, rezultând că declinul

¹³ Lazăr M., 2011 – Declinul demografic al României, cauze și consecințe

demografic, va fi ameliorat, dar nu va începe stoparea acestuia. Consecințele îmbătrânirii demografice la care a condus scăderea ratei fertilității se pot plasa pe 2 paliere în ceea ce privește domeniul financiar și anume:

- creșterea costului serviciilor de sănătate;
- dificultatea asigurării unui nivel de trai decent pensionarilor.¹⁴

Descrierea unităților teritorial-administrative

Comuna Baru este situată în sud-estul Țării Hațegului, în depresiunea cu același nume, împrejmuită de Munții Șureanu la nord-est (Munții Orăștiei) și Munții Retezat la sud-vest, cu unele vârfuri depășind 1500 de metri. Înspre nord-est, râul Strei curge șerpuit printre dealuri, îngustându-se treptat spre izvoare. Dealurile înconjurătoare coboară în pante abrupte străbătute de pâraie cu văi adânci, ce se opresc de jur împrejur în terase, ca mai apoi, spre nord-vest să întâlnim zona de câmpie. Comuna Baru are o suprafață de 146 km pătrați și este așezată la 70 km de Deva (reședința județului Hunedoara).

Principalele sate sunt: Baru Mare - centrul administrativ ce include Bărișor (Baru Mic) cu 436 familii și 1285 locuitori (2002), Petros - Valea Muncelului, Brotoni și Prunduri (Valea Streiului) cu 275 familii și 791 locuitori, Livadia - Livadia de Câmp și Livadia de Coastă are 265 familii și 734 locuitori și Valea Lupului cu 86 familii și 248 locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (94,88%), cu o minoritate de romi (2,23%). Pentru 2,63% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional (Fig. 4.2.5), majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (85,79%), dar există și minorități de penticostali (7,64%) și bapțiști (2,56%). Pentru 2,78% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

¹⁴ Mihart E.O. and Cojocaru G., 2009 – Îmbătrânirea populației în context european și în România

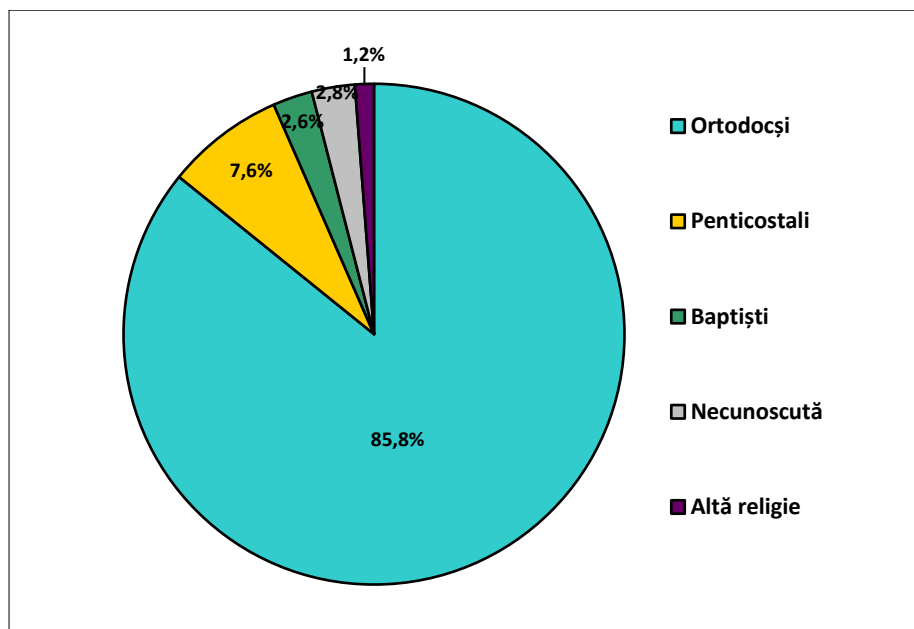

Fig.4.2.5. Componenta confesională a populației comunei Baru

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Baru se ridică la 2.696 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 3.044 de locuitori. Din populația totală circa 50% sunt apti de muncă. Nu există programe locale de calificare și recalificare a forței de muncă, ceea ce antrenează o adaptare mai lentă a populației rurale mature și vârstnice la schimbările și provocările lumii actuale, în general, și la fenomenul mobilității și reconversiei profesionale, în special. În timp, acest lucru poate determina decalaje economice mari, greu de recuperat. Un număr de 962 persoane sunt pensionari. Din totalul populației, 1870 persoane beneficiază de asigurări sociale de la stat.

Se remarcă o slabă activitate în comună a dezvoltării sectorului ONG, care ar fi putut contribui, printre altele, la creșterea gradului de vizibilitate a comunei, la promovarea turismului rural sau la atragerea unor surse de finanțare naționale sau europene.

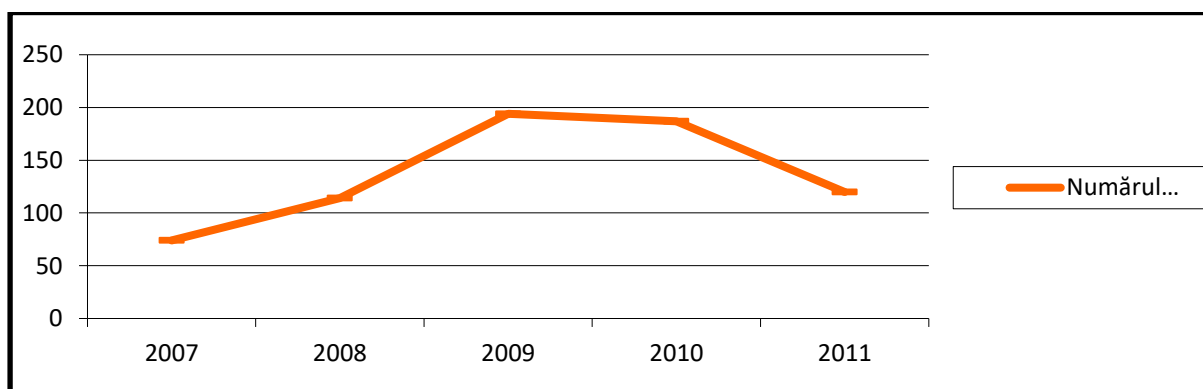

Fig. 4.2.6. Evoluția ratei șomajului pentru comuna Baru în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011 (medii anuale)

Tab. 4.2.6. Activități specifice zonei, principalele activități economice și proiecte de investiții în cadrul comunei Baru

Activități specifice zonei	Activități economice principale	Proiecte de investiții
Creșterea animalelor	Comerț	Asfaltare drumuri comunale și străzi din comună
Exploatarea lemnului	Industria refractară – SC Refraceram SRL	Extindere rețea de gaz metan
Comerț	Exploatarea forestieră	Reabilitare alimentare cu apă
Agricultură	2 platforme, 2 suprafețe pentru atragerea de investitori	Canalizare menajeră în satele Baru, Petros, Livadia
Agroturism		Alimentare cu apă în Valea Lupului
		Construire drumuri forestiere
		Construire Grădiniță Baru
		Construire Sală de Sport
		Modernizare Cămin Cultural
		Amenajare Bază Sportivă
		Centru de instruire și pregătire didactică a Universității “Babeș Bolyai” din Cluj

Mulți dintre locuitorii comunei Baru speră că Uniunea Europeană să le deschidă porțile spre o șansă la o viață mai bună, la condiții de trai decente, la o dezvoltare armonioasă și durabilă. Una dintre șansele atingerii acestui deziderat este revenirea la mentalitatea trainică de țăran, fermier, mai ales din partea celor tineri, de întoarcere către tradiție. Uniunea Europeană oferă satului românesc șansa de a renaște, de a se moderniza, de a deveni o sursă de profit ca atracție turistică, producător de alimente ecologice sau tradiționale. Acest lucru se poate întâmpla deoarece majoritatea familiilor și-au construit case și amenajat gospodăriile, s-au modernizat drumurile, s-au electrificat toate satele, s-au introdus iluminat public, gaz metan, alimentare cu apă, telefonie, televiziune și canalizare.

Comuna Bănița, cu toate cele trei localități principale din care este compusă (Crivadia, Merișor și Bănița-sat) este străbătută de drumul național DN 66 care este și drum European E-78, fiind situată la circa 30 km sud de orașul Hațeg și circa 12 km nord de municipiul Petroșani. Localitatea Crivadia este așezată la intrarea dinspre Hațeg, fiind vecină la nord cu satul Petros,

care aparține de comuna Baru-Mare. Este situată la cea mai joasă altitudine dintre localitățile comunei fiind constituită din trei cătune principale: Valea Mielului, Marconi și Crivadia-sat. În partea de Sud se învecinează cu localitatea Merișor. Satul Merișor are un număr mai mare de gospodării, fiind localitatea din centrul comunei și este formată din următoarele cătune: Răchită, Rusești, Poienari, Cheia și Merișor-sat. Bănița-sat, este cea mai mare localitate care se învecinează cu Peștera Boli, aparținătoare de municipiul Petroșani. Bănița-sat, cea mai înaltă dintre localități este și cea mai mare ca întindere având nouă cătune după cum urmează: Botani, Firma, Arsuri, Jigoreasa, Căprărești, Corbeoni, Cotești, Jitoni-Băiești și Bănița-Gară.

Populația comunei Bănița, în prezent este formată din cetățeni români care în părțile locului sunt denumiți "momârlani". La recensământul populației din 31 martie 2002, comuna Bănița număra 1374 de locuitori, dintre care 709 bărbați și 665 femei, urmând ca la recensământul din 2011 să fie raportat un număr de 1200 locuitori. Aproximativ 18 % dintre bărbați au vârsta cuprinsă între 0-15 ani, 50 % au vârsta cuprinsă între 16-55 ani și 32 % au vârsta de peste 55 ani. Natalitatea la nivel de comună este scăzută. În anul 1997 s-au născut 9 copii, din care 4 băieți și 5 fete, iar în anul 1998 până la data de 01.09. s-au înregistrat 7 nașteri: 3 băieți și 4 fete. Rata mortalității este ridicată comparativ cu natalitatea. În 1997 au fost înregistrate 25 decese, iar în anul 1998 până la 01.09. au fost înregistrate 13 decese. În ciuda densității reduse, populația activă reprezintă peste 95 % din total, în sensul că cei care nu au un serviciu stabil, practică agricultura în gospodăria proprie sau pe la vecinii mai înstăriți.

Până în anul 1989 aproape în fiecare familie exista cel puțin un salariat în CFR, minerit, construcții sau silvicultură care își întreținea familia. În prezent, în urma restructurării din aceste sectoare, își face apariția șomajul (Fig. 4.2.7), existând 40 de șomeri beneficiari ai Ordonanței nr. 22/1997 privind unele măsuri de protecție ce se acordă personalului din industria minieră și din activitățile de prospecțiuni și explorări geologice, care încearcă să-și construiască o afacere profitabilă din agricultură. Acești șomeri au vârsta de până la 50 ani.

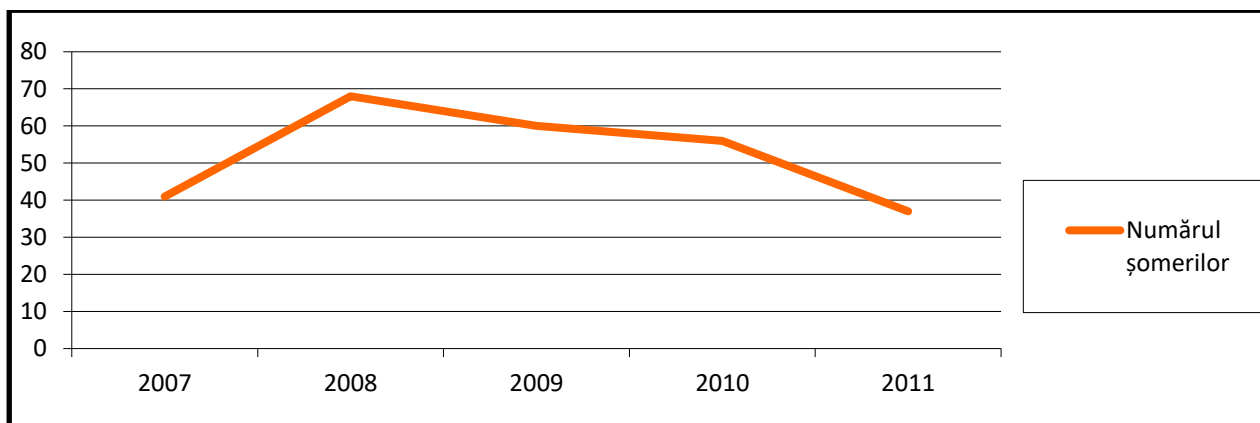

Fig. 4.2.7. Evoluția ratei șomajului pentru comuna Bănița în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011 (medii anuale)

Gospodăriile sunt așezate de o parte și de alta a șoselei la diferite trepte de altitudine, fiecare localitate principală având cătunele ei. Numărul total al gospodăriilor este de 504. În localitatea Crivadia se numără 68 gospodării locuite de 92 bărbați și 86 femei. În satul Merișor există 142 gospodării având 181 bărbați și 172 femei. În localitatea Bănița-sat se întâlnește cel mai mare număr de gospodării - 294, locuite de 436 bărbați și 407 femei. Industria, construcțiile sau alte ramuri sunt slab reprezentate.

Din punct de vedere al nivelului de școlarizare, la nivelul comunei întâlnim toate categoriile, de la analfabeți până la absolvenți de studii superioare.

- Ponderea celor analfabeți este sub 1 %, iar a celor cu 4 clase este de circa 10 %.
- Absolvenții de gimnaziu reprezintă 30 %, iar absolvenții de școli profesionale se regăsesc în aceeași proporție.
- Proporția absolvenților de liceu neagricol depășește 15 %, iar absolvenții liceului agricol 0,26%.
- Absolvenți de studii superioare sunt în proporție de 12,34 %.

Pe teritoriul comunei Bănița sunt 4 școli în următoarele localități:

- Bănița, clasele I-VIII
- Botani, clasele I-IV
- Crivadia, clasele I-IV
- Merișor, clasele I-IV.

Printre activitățile specifice zonei se numără creșterea animalelor, agricultura și silvicultura. Zona poate prezenta interes pentru investitori datorită prețului scăzut al terenului cât și al sprijinului primit din partea administrației locale. Ca proiect de investiție, se dorește introducerea apei potabile. Potențialul de dezvoltare al unei localități depinde de poziția geografică, cadrul natural, resursele umane, infrastructura, serviciile precum și de riscurile/avantajele acestor elemente într-un context socio-economic și cultural regional, național sau european. Valorificarea acestora însă nu se poate realiza în lipsa unei infrastructuri de transport/telecomunicații adecvate.

Accesarea centrului de comună, ce oferă servicii administrative, comerciale, educaționale, medicale este bună, sub aspectul factorului timp, dinspre Peștera Bolii, și deficitară dinspre Merișor și, mai ales Crivadia. Crivadia are o poziție extrem periferică în raport cu centrul de comună, fiind, ca distanță, mai aproape de un alt centru de comună, Baru, aspect ce s-a transformat deja într-o accesare prioritara a acestuia pentru servicii comerciale, medicale și educaționale.

Arealele cu acces feroviar deficitar la centrul de comună trebuie compensate cu acces-deservire rutieră, mai ales cătunele Răchita, Jitoni, Cotești, Jigoreasa, Corbeoni și Căprărești. Zona Botani-Firma este avantajată de accesul facil la DN66.

Transporturile feroviare au un grad de utilizare din ce în ce mai redus datorită vitezei de deplasare, frecvenței trenurilor, condițiilor de transport, prețului, reducerii navetismului de masă și mai ales concurenței transportului rutier. Nu trebuie omis rolul căii ferate în formarea actualului centru de comună, respectiv concentrarea populației în această zonă. Construirea căii ferate nu a influențat dezvoltarea satelor Crivadia, Merișor sau a cătunului Botani-Firma, conturate deja în momentul realizării căii ferate, dar a determinat mutarea centrului administrativ de la Merișor la Bănița. Calea ferată, stația Bănița, exploatarea calcarului din vecinătatea gării pentru construcție, var sau a argilei pentru cărămidă și țiglă, dublată de aportul demografic necesar desfășurării activității sau a modernizării infrastructurii feroviare (mai ales zona Tabără) au determinat conturarea actualului centru de comună (banitaromania.blogspot.com).

Comuna Boșorod, situată în partea de SV a României și în NV-ul Munților Șureanu (în perimetrul istoric Munții Orăștiei), se întinde pe o suprafață de 127 km² (1,8% din suprafața județului Hunedoara). Este situată la 45°41' latitudine nordică și 23°5' longitudine estică. Se învecinează cu următoarele unități administrativ teritoriale: orașul Călan (la nord), comunele Bretea Strei la vest, Pui la sud și Orăștioara de Sus la est. O mare parte a comunei este inclusă în Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, datorită peisajului deosebit, reliefului variat și obiectivelor istorice și arheologice. Cuprinde așezări de pe Valea și Platforma Luncani. Împărțirea administrativă actuală datează din 1956. Comuna Boșorod cuprinde 9 sate: Boșorod, Chitid (sate compacte), Bobaia, Alunu, Cioclovina, Luncani, Prihodiște, Târșa și Ursici (sate risipite). Cea mai veche atestare documentară este cea a satului Chitid, la 1377.

Originalitatea acestei zone o dă îmbinarea formelor reliefului carstic cu formele de locuire arhaice. Prezența toponimelor legate de carst are rezonanțe dacice. Avantajele prezentate de relieful exocarstic au fost foarte bine valorificate de daci (puncte de supraveghere - Vf. Tâfla, peșterile ca adăpost), dar și de către romani (văile de doline - pentru drumul roman; interfluviile dintre văile dolinare pentru castre; izvoarele carstice - surse permanente de apă potabilă).

Evoluția populației în aceste zone a fost fluctuantă de-a lungul timpului, astfel, dacă la începutul secolului populația comunei Boșorod se ridica la 1491 locuitori, după primul război mondial a scăzut la 1357. Odată cu creșterea nivelului de trai, cultural și sanitar populația comunei Boșorod a înregistrat cel mai mare număr – 3368 locuitori – în anul 1966. După acest maxim, populația este într-o continuă scădere. Cea mai mare reducere se produce în perioada 1966 – 1992, fiind determinată de exodul populației către orașele din apropiere. Mirajul orașului pe de o parte și dezvoltarea reședinței de comună, pe de altă parte, i-a determinat pe locuitorii satelor de înălțime să-și părăsească gospodăriile, acestea căpătând caracter temporar. În perioada 1992 – 2000 populația a înregistrat o scădere numerică ușoară, principalul factor al acestei diminuări constituindu-l sporul natural care are valori negative ca urmare a scăderii natalității. În anul 2001

populația comunei a crescut cu aproximativ 22 persoane față de 2000 aceasta fiind rezultatul migrării urban-rurale. Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Boșorod (Fig. 4.2.8.) se ridică la 2.062 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.257 de locuitori.

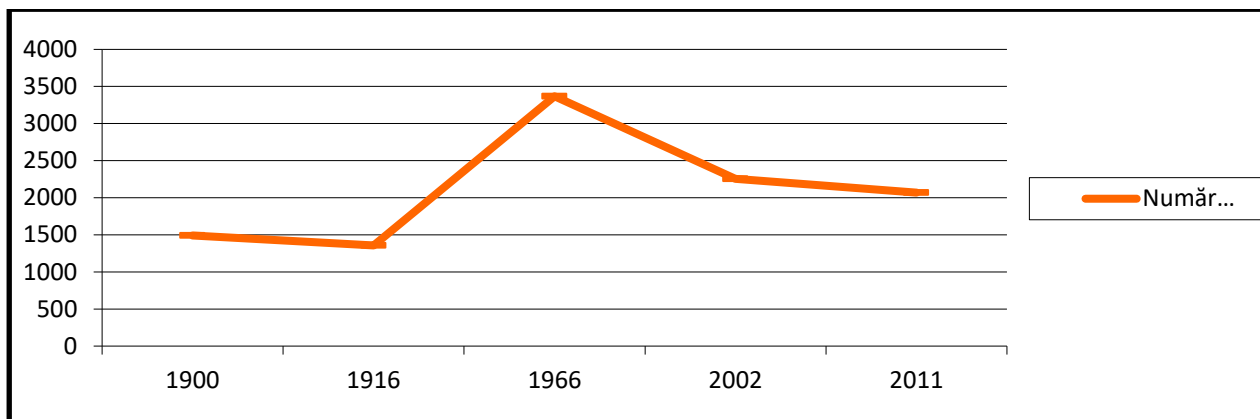

Fig. 4.2.8. Evoluția numărului de locuitori ai comunei Boșorod în perioada 1900-2011

Analiza structurii populației pe grupe de vârstă arată că în anul 1966 se observa o întinerire a populației, ponderea grupei de vârstă 0-19 ani fiind net superioară celei de peste 60 ani. În anul 1992 se înregistrează o îmbătrânire a populației, efect al descreșterii natalității și creșterii mortalității, precum și al migrației către zona urbană. Din punct de vedere al activității populației, pe lângă numărul salariaților, un element deosebit de important în definirea profilului economic, este tipul funcțional al așezărilor. În anul 1966 ponderea cea mai mare din totalul populației active îl deținea populația care lucra în agricultură 70,1%, urmată de populația ocupată în industrie 18,6% și servicii 11,2%. Această ordine este păstrată și în anul 1992, însă cu reducerea numărului de persoane ocupate în agricultură, rezultat al exodului rural către orașele din apropiere. Urmărind ponderea populației inactive se observă că dacă aceasta reprezenta în anul 1966 – 31,1%, în anul 1992 reprezenta 49,2%, datorită procesului de îmbătrânire.

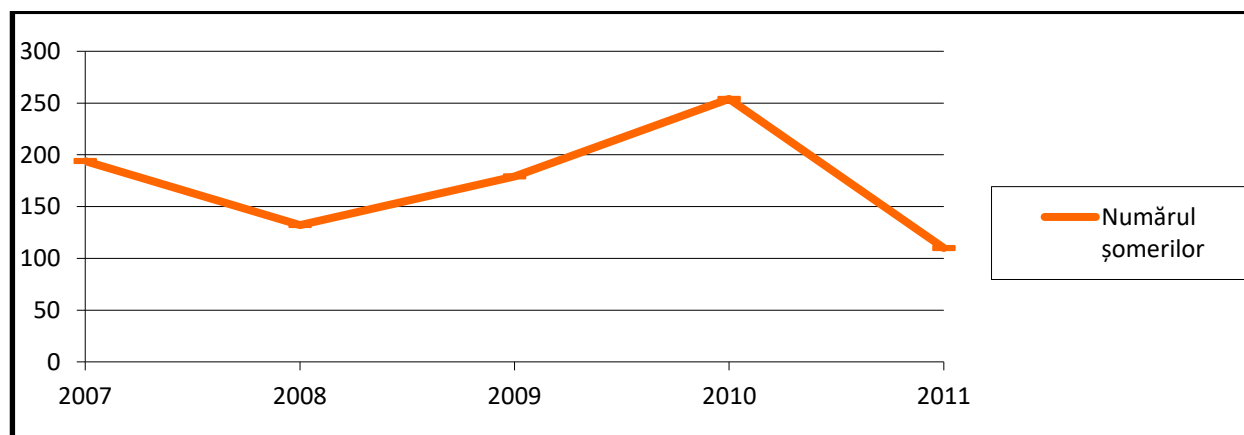

Fig. 4.2.9. Evoluția ratei șomajului pentru comuna Boșorod în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011 (medii anuale)

Majoritatea locuitorilor sunt români (99,32%). Pentru 0,63% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional (Fig. 4.2.10.), majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (87,63%), dar există și minorități de penticostali (8,92%) și adventiști de ziua a șaptea (1,26%). Pentru 0,87% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

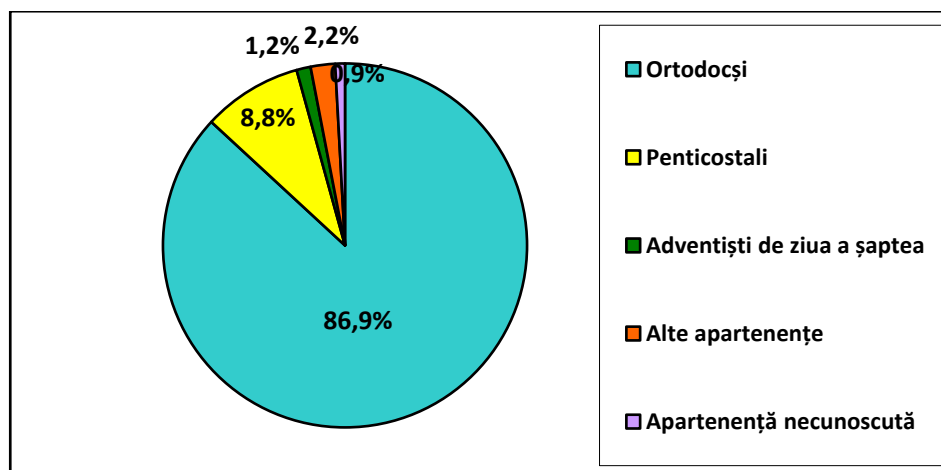

Fig. 4.2.10. Componența confesională a populației comunei Boșorod

Din totalul locuitorilor, 64,4% locuiesc în cele 2 sate mai importante – Boșorod și Chitid, situate în zona joasă a comunei. Restul de 803 locuitori, adică 35,6% locuiesc în cele 7 sate mici situate pe culmile dealurilor și ale munților (Tab. 4.2.7., Fig.4.2.11.).

Tab. 4.2.7. Repartiția populației pe sexe în localitățile componente ale comunei Boșorod(2002)

Localitate	Total	Bărbați	Femei
Boșorod	852	405	447
Alun	102	55	47
Bobaia	153	71	82
Chitid	602	297	305
Cioclovina	57	29	28
Luncani	91	46	45
Prihodiște	34	18	16
Tîrsa	255	126	129
Ursici	111	54	57
TOTAL	2257	1101	1156

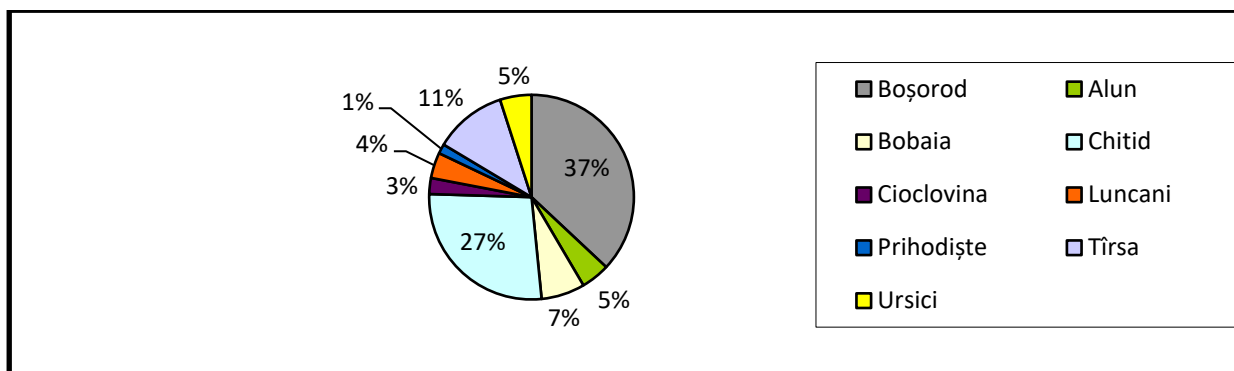

Fig. 4.2.11. Repartiția populației (%) în localitățile componente ale comunei Boșorod

Tab. 4.2.8. Repartiția populației pe grupe de vârstă și sexe în cadrul comunei Boșorod(2002)

Grupa de vârstă	Bărbați	Femei
0-19	252	266
20-39	325	285
40-59	290	289
> 60	234	316
Total	1101	1156

Tab.4.2.9. Structura confesională a populației Comunei Boșorod

Localitate	Religie										
	Ortodox	Romano-catolic	Reformate	Pentecostal	Adventist	Martorii lui Iehova	Nazarenii	Nepoznați	Fără religie	Mozai	Baptiști
Boșorod	687	102	151	522	57	34	254	111	79	199	7
Alunu	1	-	-	2							3

Bobaia	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Chitid	153	-	2	22	-	-	1	-	12	190	-
Cioclovin a	1	-	-	33	-	-	-	-	-	-	34
Prihodite	6	-	-	3	-	-	-	-	-	-	9
Tîrsa	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	12
Ursici	1										1
Luncani	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	6
Total	859	102	153	601	57	34	255	111	91	389	7

Tab.4.2.10. Structura populației în funcție de ocupație

SATE COMPONENTE	Populație aptă de muncă		Populație ocupată	Șomeri	Rata șomajului
	Femei 16-57ani	Bărbați 16-62 ani			
BOȘOROD	245	253	204	294	59%
CHITID	152	180	103	229	69%
BOBAIA	44	51	29	66	70%
LUNCANI	26	29	14	41	75%
URSICI	29	26	24	31	56%
CIOCLOVINA	16	22	16	22	58%
ALUNU	20	27	31	16	34%
TÎRSA	59	83	72	70	49%
PRIHODIȘTE	9	10	6	13	69%
TOTAL	600	681	499	782	61%

Economia locală este o economie de subzistență, cu un număr de 639 gospodării, deținând în proprietate, în medie 4,5 ha teren agricol. Ocupația principală este creșterea animalelor, cultivarea cerealelor, a cartofului și a legumelor pentru nevoile proprii. Fărămițarea excesivă a terenului agricol precum și caracterul risipit al satelor din zona montană, nu permit realizarea de forme asociative în acest domeniu (<http://www.comunabosorod.ro/?Asezari>).

Tab. 4.2.11. Activități specifice zonei, principalele activități economice și proiecte de investiții în cadrul comunei Boșorod

Activități specifice zonei	Activități economice principale
Agricultură	Agricultură
Creșterea ovinelor și bovinelor	Silvicultură
Pomicultură	Comerț
Apicultură	Creșterea animalelor
Broderie	Prelucrarea lemnului
Sculptură în lemn	

Zona poate prezenta interes pentru investitori datorită disponibilității terenurilor și a pășunilor, existența terenurilor cu vegetație forestieră, posibilitatea vânătorii și al pescuitului sportiv, existența forței de muncă, existența unor terenuri pentru concesionare și cumpărare, colectarea fructelor de pădure, plantelor medicinale și a ciupercilor, existența zonelor cu potențial apicol și piscicol.

Comuna Orăștioara de Sus are următoarea componență: Orăștioara de Sus (reședința de comună), Costești, Ludeștii de Jos, Bucium (sate situate la poalele munților, pe cursul văii Râului Grădiștei), Ocolișul Mic (situat în zona colinară premontană dintre Valea Grădiștei și a Luncanilor), Ludeștii de Sus, Costești Deal și Grădiștea de Munte (sate montane).

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Orăștioara de Sus se ridică la 2.079 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.442 de locuitori. În Figura 4.2.12.este prezentată evoluția ratei șomajului în perioada 2007-2011 pentru populația comunei Orăștioara de Sus.

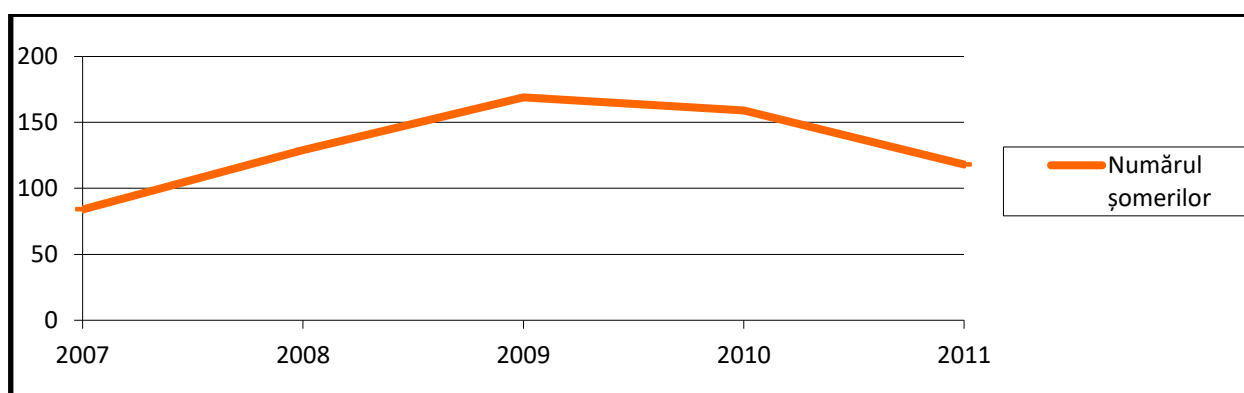

Fig. 4.2.12. Evoluția ratei șomajului pentru comuna Orăștioara de Sus în perioada ianuarie 2007- octombrie 2011 (medii anuale)

Majoritatea locuitorilor sunt români (98,32%). Pentru 1,35% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (96,78%), cu o minoritate de penticostali (1,73%). Pentru 1,35% din populație, nu este cunoscută

apartenența confesională. Printre proiectele de investiții viitoare se numără canalizarea apelor menajere – Costești, Ludeștii de Jos, Orăștioara de Sus, Bucium, alimentarea cu apă și canalizare în satul Ocoliuș Mic, modernizarea drumurilor și căilor comunale, centru local de informare și promovare turistică, înființarea unor centre de procesare a producției zootehnice, înființarea de pensiuni turistice și agroturistice pentru punerea în valoare a vestigiilor istorice de pe raza comunei Orăștioara de Sus.

Infrastructura comunei este alcătuită dintr-o rețea complexă de drumuri ce leagă satele comunei între ele și îi asigură accesul spre căi de comunicație de nivel național, atât șosele cât și căi ferate. Axa principală a acestei infrastructuri o reprezintă drumul județean amenajat de-a lungul Râului Grădiștei, evoluând de la Orăștie și străbătând teritoriul comunei pe axa sa centrală până la cetatea Sarmizegetusa Regia de pe Dealul Grădiștei, un piemont al Muntelui Godeanu.

Comuna Pui

La recensământul din 1990 populația comunei era de 5370 locuitori, cifra care se păstrează cu mici modificări până în 1999, data la care se consemnează o populație de 5341 locuitori. Scăderea efectivului populațional în perioada 1999-2002 este una bruscă (Fig.4.2.13.). În perioada 2002-2006, populația a rămas stabilă, însumând 4745 locuitori. În majoritatea satelor se constată o stagnare, sau chiar o ușoară descreștere, datorită unor complexe situații de natură economică. Conform recensământului efectuat în 2011, comuna avea o populație de 4.122 locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2006, când se înregistraseră 4.745 de locuitori (Fig. 4.2.13). În urma recensământului din anul 2011, se constată că populația comunei este în scădere.

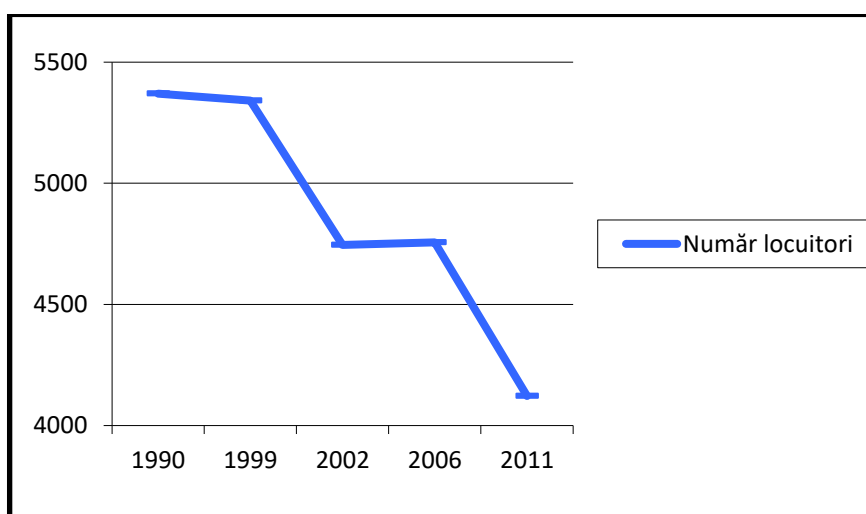

Fig.4.2.13. Evoluția demografică a comunei Pui în perioada 1990-2011

Majoritatea locuitorilor sunt români (95,27%), cu o minoritate de rromi (1,77%). Pentru 2,55% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional,

majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (90,17%), dar există și minorități de bapțiști (2,62%) și adventiști de ziua a șaptea (1,87%). Pentru 2,57% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

În ceea ce privește gospodăriile, ele sunt în număr de 1337, numărul mediu de persoane/gospodărie fiind de 3.7; clădirile din comună sunt în număr de 1658, din care 1656 sunt clădiri cu locuire.

În ceea ce privește asistența socială, pe raza comunei Pui, în luna aprilie 2007 au fost înregistrate:

- 119 familii sunt beneficiari de ajutor social (Legea 416/2000),
- 304 sunt beneficiari de alocație familială complementară de susținere (OUG 105/2003).
- 10 copii abandonați de către părinți (plecați la muncă în străinătate)
- 6 copii aflați în plasament familial
- 80 persoane vârstnice aflate în situații de risc, beneficiare de ajutor social
- 25 persoane vârstnice care solicită instituționalizarea
- 35 persoane cu handicap (gr. I, II și III)

În Figura 4.2.14. este prezentată evoluția ratei șomajului în perioada 2007-2011 pentru populația comunei Pui.

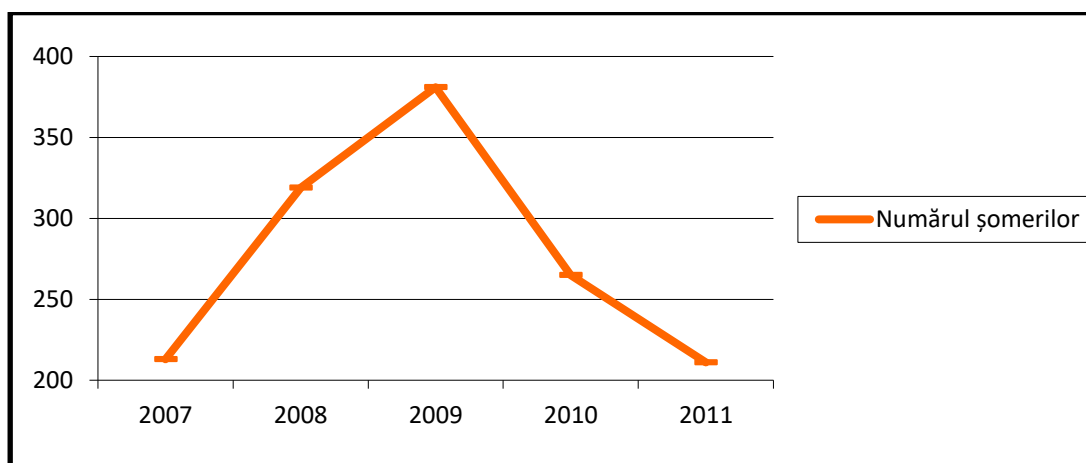

Fig. 4.2.14. Evoluția ratei șomajului pentru comuna Pui în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011 (medii anuale)

Dezvoltarea economico-socială este influențată de o serie de factori: amplasarea în rețeaua de localități a județului, relief, existența și exploatarea resurselor naturale, potențialul industrial și agricol. Dezvoltarea localităților amplasate în lunca râului Strei este direct influențată de producția agricolă, de dezvoltarea rețelei naționale de drumuri, de potențialul zootehnic, și de vecinătatea cu municipiul Petroșani.

Amplasarea localităților comunei în zona de deal este în relație directă cu creșterea animalelor, activitatea preponderentă a locuitorilor din aceste zone.

Din totalul suprafeței comunei de 22.879 ha, mai mult de jumătate este constituită din terenuri agricole, cu o pondere de 58,56%, iar 9822 de ha sunt acoperite de terenuri forestiere.

Din păcate lipsa infrastructurii – căi de comunicație modernizate, rețele edilitare – limitează confortul locuirii în mediul rural, constituind uneori și un impediment pentru dezvoltarea unor activități economice noi.

Profilul economic al comunei este preponderent agricol (agricultură, zootehnie, pomicultură, silvicultură), practicându-se în prezent agricultura în gospodăriile individuale.

După aplicarea Legii Fondului Funciar, toate C.A.P.-urile s-au dezmembrat, iar construcțiile aferente, fie s-au dezintegrat (Pui, Ohaba Ponor), fie au fost privatizate și refuncționalizate în unități de mică producție industrială sau agricolă (fosta fermă Băiești, C.A.P.-urile din Râu Bărbat, Șerel, etc.).

Activitățile economice ale localității Pui sunt acum mai complexe: s-au constituit noi unități comerciale și de prestări servicii atât pentru populația comunei, cât și pentru circulația de tranzit care se derulează pe D.N. 66.

Din totalul suprafeței teritoriului administrativ, 11961 ha (52.27%) reprezintă suprafață agricolă. Se înregistrează o medie de 2,65 ha/locuitor față de media pe țară de 0,65 ha/locuitor. Zona de producție agricolă – este prezentă în toate localitățile comunei, cu mențiunea că unele unități au fost între timp desființate, iar altele privatizate și refuncționalizate în unități de industrie mică.

În ceea ce privește activitățile specifice zonei, printre ele se numără agricultura, creșterea animalelor și silvicultura. Potențialii investitori se pot bucura de următoarele facilități: existența forței de muncă calificată și necalificată, posibilități de cumpărare a terenurilor pentru desfășurarea diverselor activități, existența rețelei de apă potabilă, existența telefoniei digitale.

Municipiul Petroșani

Municipiul Petroșani, este localizat în partea de sud a județului la confluența Jiului de Est cu Jiul de Vest și conform recensământului din 2002 (Fig. 4.2.16.) are o populație formată din 45.195 români (83.22%), 3.815 maghiari (6.05%), 528 rromi (1.61%), 275 germani, 25 evrei, 22 italieni, 19 slovaci, 17 ucraineni, 16 polonezi, 12 cehi, precum și 59 persoane care aparțin altor etnii.

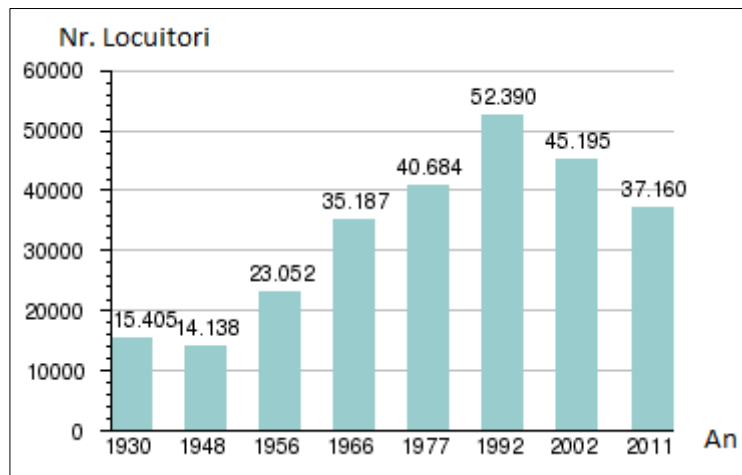

Fig.4.2.15.Evoluția demografică a municipiului Petroșani
(<http://ro.wikipedia.org/wiki/Petro%C8%99ani>)

Conform recensământului efectuat în 2011 (Fig. 4.2.15.), populația municipiului Petroșani se ridică la 37.160 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 49.983 de locuitori.

Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (76,92%), dar există și minorități de romano-catolici (6,66%), reformați (2,74%) și penticostali (2,1%). Pentru 8,64% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Printre activitățile specifice zonei se numără mineritul, turismul și creșterea animalelor. În Figura 4.2.16. este prezentată evoluția ratei șomajului în perioada 2007-2011 pentru populația comunei municipiului Petroșani.

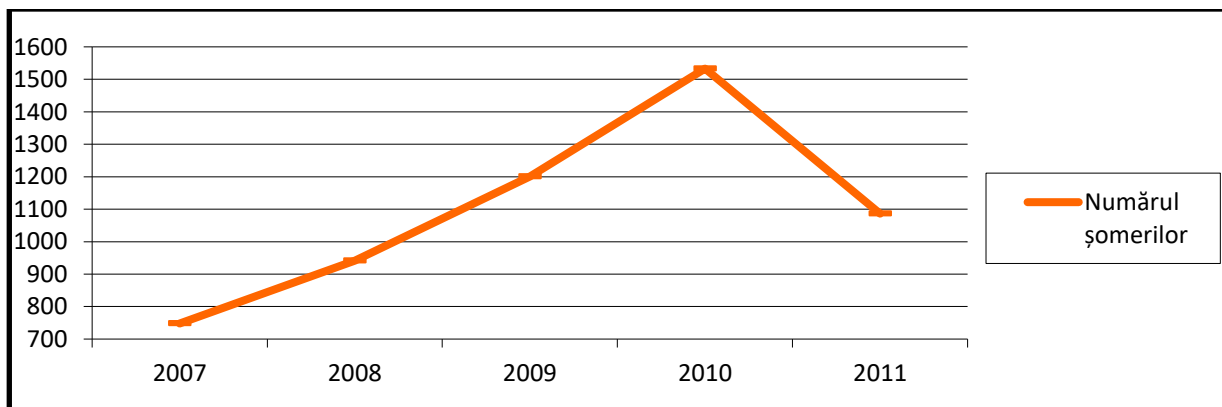

Fig. 4.2.16. Evoluția ratei șomajului pentru municipiul Petroșani în perioada ianuarie 2007- octombrie 2011 (medii anuale)

Ca activități economice principale se regăsesc mineritul și serviciile. Potențialii investitori se pot bucura de facilități precum forța de muncă disponibilă și terenuri, clădiri, concesionări.

În ceea ce privește proiectele de investiții de amploare, a fost realizată construirea Centrului Național de Informare și Promovare Turistică a Municipiului Petroșani, dezvoltarea rețelei de alimentare cu energie electrică și finalizate lucrările la telescaunul TS3 în cadrul proiectului

“Dezvoltarea domeniului schiabil în zona turistică Parâng”. Se mai propune continuarea lucrărilor de reabilitare termică a unor blocuri de locuit .

Orașul Petrița are patru localități componente: Tirici, Jieț, Răscoala și Cimpa, dintre acestea Cimpa și Jiețul fiind foarte apropiate, doar semnele rutiere semnalând trecerea dintre ele. Prin văile Taia și Aușel se pot trece munții în Valea Sebeșului sau în Valea Cibinului.

Conform recensământului efectuat în 2011, populația orașului Petrița se ridică la 22.692 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 25.840 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (88%), cu o minoritate de maghiari (4,62%). Pentru 6,42% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (75,99%), dar există și minorități de penticostali (6,52%), romano-catolici (5,78%), reformați (2,23%) și martori ai lui Iehova (1,24%). Pentru 6,58% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Disponibilizările masive din sectorul minier, au dus la scăderea nivelului de trai în această zonă și creșterea semnificativă a ratei șomajului la nivel local față de rata șomajului la nivel național. La nivel local rata șomajului este 26%, dar rata reală este în jur de cca. 50,8%, deoarece sunt multe persoane care au ieșit din evidența oficiului pentru ocuparea forței de muncă. În această situație a început fenomenul de migrație, fiind unul din principalii factorii care au contribuit la scăderea numerică a populației. Astfel dacă la începutul anului 1990, populația Petriței se situa la un număr de 32.175, în prezent sunt înregistrați un număr de 28.982 de persoane.

Perioada de tranziție pe care România o traversează, începând cu anul 1989, a dus la creșterea semnificativă a ratei șomajului. Disponibilizările care au avut loc a condus la dispariția multor locuri de muncă nu numai în sectorul minier ci și în activitățile conexe. Din păcate nu au fost găsite soluții viabile de creare a unor alternative.

Practic în toate domeniile cu excepția a unora dintre servicii (comerț, învățământ, sănătate, asistență socială și administrație publică), populația ocupată a înregistrat scăderi. Astfel de reduceri semnificative ale populației ocupate au fost înregistrate în special în domeniul mineritului (<http://www.judeteonline.ro/primarii/orase/primaria-petrița.html>).

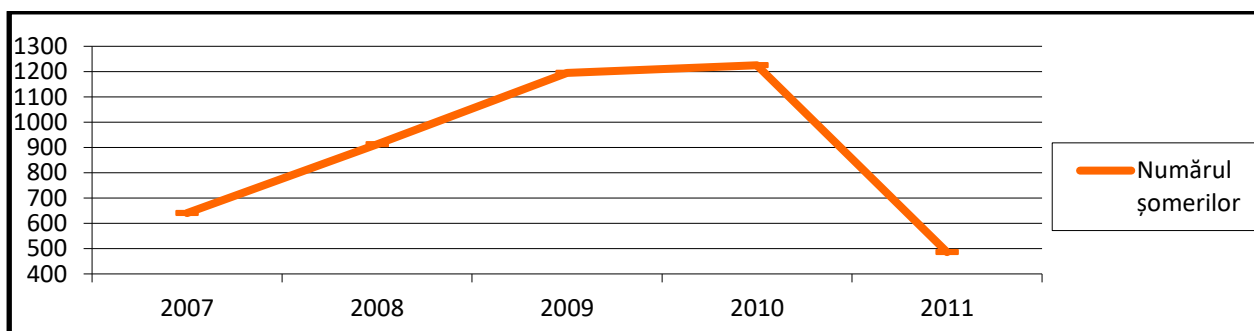

Fig. 4.2.17. Evoluția ratei șomajului pentru orașul Petrila în perioada ianuarie 2007-octombrie 2011 (medii anuale)

În orașul Petrila prelucrarea lemnului a fost o meserie de bază pentru unii din locuitorii orașului având în vedere că a funcționat „Fabrica de mobilă” care a avut un număr de 372 angajați. De asemenea în oraș funcționează în prezent trei societăți comerciale care au ca obiect principal de activitate fabricarea mobilei și a produselor finite din lemn. În ultima perioadă în zonă s-au dezvoltat exploatarea forestiere, în prezent funcționând un număr de nouă societăți comerciale care exploatează lemnul din pădurile aparținătoare orașului Petrila. În localitățile componente orașului Petrila (Tirici, Cimpa, Jieț, Răscoala), ocupația preponderentă este creșterea animalelor, prelucrarea laptelui și a cărnii, motiv pentru care oamenii locului, numiți „momârlani”, au terenuri și stâni în apropierea locuințelor. Aceste activități nu generează venituri majore pentru aceste familii, ci se practică din tradiție. Pe lângă această activitate specifică zonei, ca activități economice principale regăsim mineritul, prelucrarea lemnului, transport și comerț.

Printre facilitățile oferite investitorilor se numără terenurile și construcțiile (racordate la rețeaua de utilități): incinta Lonca I, incinta Carieră și halda Deforu, incinta Mina Taia, incinta Jieț, incinta U.P. Petrila, Halde U.P. Petrila, incinta Puț I Est, incinta Puț II Est, incinta Puț III Est, incinta Puț V Est, Petrila Sud, fosta rampă de gunoi, teren aferent CT din str. Tineretului, incinta Căminului Muncitoresc nr. 1, incinta Cabana Voievodu și incinta Școala de calificare. Printre proiectele de investiții se numără: modernizarea străzii și parcării în zona cap de linie Petrila-cap de linie Lonea, modernizarea cabinetelor de specialitate ambulatorii din cadrul Centrului de sănătate multifuncțional Petrila și domeniul schiabil Șureanu-Petrila.

4.3. Dotări tehnico-edilitare

În comunele Baru și Bănița s-au modernizat drumurile, s-au electrificat toate satele, iluminat public, gaz metan, alimentare cu apă, telefonie, televiziune și canalizare.

Transporturile feroviare au un grad de utilizare din ce în ce mai redus datorită ineficienței (vitezei de deplasare, frecvenței trenurilor, condițiilor de transport, prețului, reducerii navetismului de masă) și mai ales concurenței transportului rutier.

Comuna Boșorod dispune de dotările necesare unui trai decent: apă potabilă, electricitate, spații destinate învățământului, sănătății și activităților culturale. Rețeaua de alimentare cu apă a comunei se întinde pe o distanță de 23,6 km și alimentează satele Boșorod și Chitid prin 50 de cișmele stradale. În vederea canalizării, satelor Boșorod și Chitid s-a efectuat un studiu de fezabilitate care prevede și construirea a două stații de tratare a apei. Toate satele comunei Boșorod sunt alimentate cu energie electrică, cu excepția satului Ursici pentru care s-a elaborat studiul de

fezabilitate și proiectul tehnic. Starea stâlpilor este bună în procent de 97%. În comună nu există rețea de alimentare cu gaze naturale.

Rețeaua de telefonie fixă (236) a fost extinsă, în acest fel s-a creat posibilitatea conexiunii la internet. În intervalul 2004 – 2010 proiectele primăriei au fost direcționate spre investiții în infrastructură: căi de comunicații, instituții publice, utilități – pentru ridicarea standardului de viață, dar și spre protecția mediului și încurajarea activităților tradiționale. În viitor se dorește implementarea proiectului „Canalizarea menajeră și pluvială în satele Chitid și Boșorod”.

Infrastructura comunei Orăștioara de Sus este alcătuită dintr-o rețea complexă de drumuri ce leagă satele comunei între ele și îi asigură accesul spre căi de comunicație de nivel național, atât șosele cât și căi ferate. Axa principală a acestei infrastructuri o reprezintă drumul județean amenajat de-a lungul Râului Grădiștei, pornind de la Orăștie și străbătând teritoriul comunei pe axa sa centrală până la Sarmizegetusa Regia, de pe Dealul Grădiștei. Lungimea segmentului acestui drum județean pe teritoriul comunei este de 35 km, asfaltat între Orăștie și Sarmizegetusa Regia. O ramură a drumului județean leagă Valea Grădiștei cu Valea Streiului, pornind din Ludești și Ocolișul Mic spre Călan. Drumurile spre satele de munte și dintre acestea sunt, cele mai multe forestiere, altele sunt drumuri de culme, pe care din vremuri străvechi urcă turmele de oi spre pășunile montane, de aceea sunt și denumite unele „drumuri ale oilor”. În trecut (1936-1972) în bazinul Văii Grădiștei, în amonte de Costești funcționa o rețea de cale ferată forestieră (Valea Grădiștei - Valea Rea - Valea Anineșului - Valea Godeanului), dezafectată în urma puternicelor inundații din anul 1971 și înlocuită cu drumuri forestiere amenajate pe rutele fostei căi ferate cu ecartament redus, amintite mai sus. Un accent mare se pune în prezent pe infrastructură, pe modernizarea căilor de acces în localități și în interiorul acestora. S-au desfășurat lucrări de mare anvergură pe drumul dintre Costești și - Grădiștea de Munte – Cetatea Sarmizegetusa Regia, pentru a împulsiona turismul istoric și montan, împlinindu-se un deziderat mult așteptat de foarte multă lume. Toate satele comunei sunt racordate la rețele electrice, chiar și cele mai izolate gospodării din satele de munte.

Tab 4.3.1. Utilități publice din anul 2013, pentru localitățile aflate în interiorul ariilor naturale protejate

Utilități	Localitate
Apă	Petroșani, Petrila, Baru, Boșorod, Pui
Canalizare	Petroșani, Petrila
Stație epurare	Petroșani, Petrila
Încălzire cu lemne	Petroșani, Petrila, Bănița Baru, Boșorod, Orăștioara de Sus, Pui
Încălzire cu gaze	Petroșani, Petrila, Baru
Colectare deșeuri	Petroșani, Petrila, Bănița, Baru, Boșorod, Orăștioara de Sus, Pui
Comunicații - telefonie fixă	Petroșani, Petrila, Bănița, Baru, Boșorod, Orăștioara de Sus, Pui
Comunicații - telefonie mobilă	Petroșani, Petrila, Bănița, Baru, Boșorod, Orăștioara de Sus, Pui

4.4. Regimul de proprietate și modul de utilizare al terenurilor

Situația juridică a terenurilor din cadrul ariilor naturale protejate reprezintă un mozaic de tipuri de proprietăți format atât din domeniul statului cât și din proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale și proprietate privată. În tabelul următor se prezintă categoriile de proprietăți și suprafața ocupată în cadrul zonei studiate.

Tab 4.4.1. Categoriile de proprietăți și suprafața ocupată în cadrul zonei de la Grădiștea Muncelului - Cioclovina conform bazei de date elaborate în proiect

Categorie de proprietate	Proprietar	Suprafața (ha)
Composesorate	Total	3777
	Composesorat Boșorod	162
	Composesorat Costești	218
	Composesorat Crivadia	227
	Composesorat Măgura Pui	409
	Composesorat Merișor	288
	Composesorat Petros	2473
Parohii	Total	27
	Parohia Federi	17

	Parohia Merișor	9
	Parohia Ocoliș	1
Persoane fizice	Total	12735
	Fânețe	3138
	Pajiști	2605
	Păduri	1231
	Gospodării	2997
	Pășuni împădurite	2714
	Total	307
Persoane juridice	SC Rotunda SRL	307
	Total	1095
Primării	Primăria Baru	672
	Primăria Orăștioara	400
	Primăria Boșorod	2
	Primăria Pui	21
	Total	53
Școli	Școala Federi	28
	Școala Merișor	10
	Școala Ocoliș	15
	Total	53
Statul Român	Total	21877
	Pui	6825
	Grădiște	10319
	Retezat	2375
	Petroșani	2357
Total Suprafață		39820

Proporțiile terenurilor (atât forestiere cât și non-forestiere) în funcție de situația juridică se distribuie după cum urmează:

- Domeniul public al statului și unităților administrativ teritoriale – 55%;
- Proprietate privată a statului, unităților administrativ teritoriale și a altor proprietari - 45%.

Tab 4.4.2. Proporțiile terenurilor din cadrul ariilor naturale protejate în funcție de situația juridică conform bază de date proiect

Domeniu		Procent din suprafața ANP [%]
Domeniul Public	domeniul public al statului (DS)	55%
	domeniul public al unităților administrativ-teritoriale (DAT)	21%
	Total domeniul public (DP)	76%
Domeniul Privat	domeniul privat al statului (DPS)	<1%
	domeniul privat al unităților administrativ-teritoriale (DPT)	3%
	proprietatea privată a persoanelor fizice (PF)	11%
	proprietatea privată a persoanelor juridice (PJ)	10%
	Total domeniul privat (PP)	24%

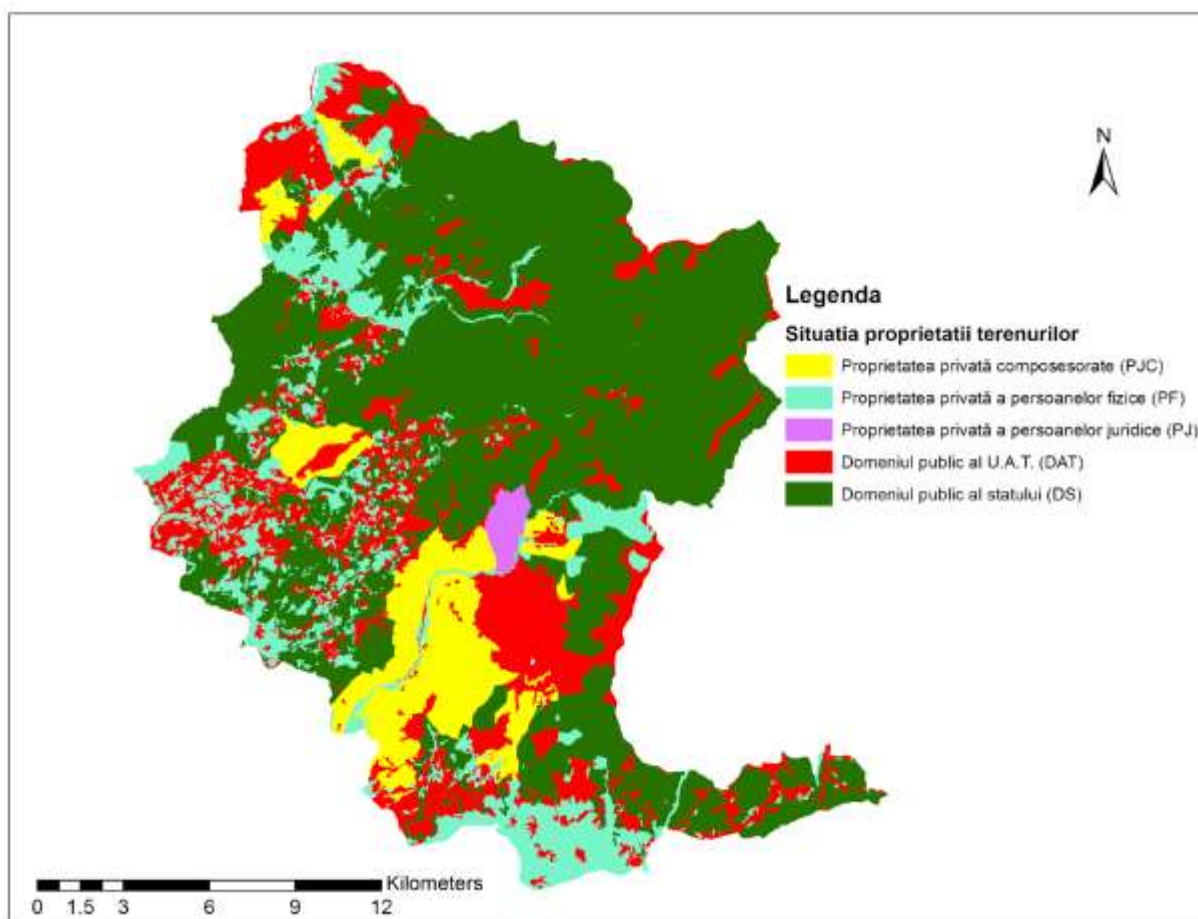

Fig.4.4.1.Harta juridică a terenurilor (sursa: Baza de date
<http://www.forestdesign.eu/ROSCI0087/index.php>)

Principalele categorii de folosință din cadrul ariilor naturale protejate sunt: păduri, pășuni, fânețe și zone antropizate.

Tab 4.4.3.Ponderea și utilizările terenurilor din cadrul ariilor naturale protejate

Nr.	Clasă CLC	Suprafață totală ocupată [ha]	Ponderea din suprafața ariilor naturale protejate[%]
1.	Pădure	31081	78%
2.	Pajiști	2997	8%
3.	Fânețe	3138	8%
4.	Zone antropizate	2605	7%

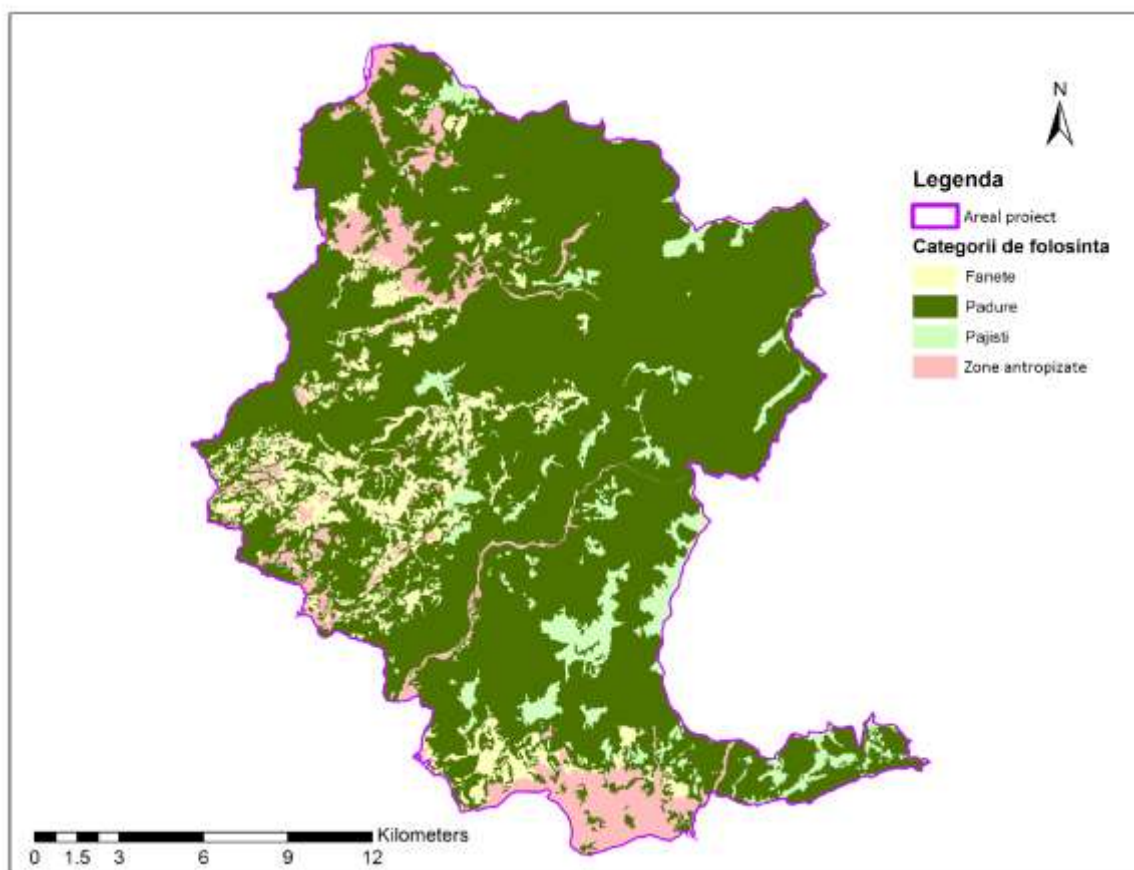

Fig. 4.4.2. Harta utilizării terenului(sursa – Baza de date - <http://www.forestdesign.eu/ROSCI0087/index.php>)

În ceea ce privește utilizarea terenurilor la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale, situația este prezentată în tabelul următor:

Tab 4.4.4. Lista tipurilor de utilizări ale terenului la nivel de unitate administrativ teritorială conform bazei de date elaborată în proiect

Nr.	UAT	Clasă CLC	Suprafață totală ocupată în UAT [ha]	Ponderea din suprafața UAT [%]
1.	Bănița	Fânețe	487.0	6%
2.		Pădure	2785.6	36%
3.		Pajiști	327.3	4%
4.		Zone antropizate	1197.4	15%
5.	Baru	Fânețe	70.4	<1%
6.		Pădure	4786.7	33%
7.		Pajiști	926.2	6%
8.		Zone antropizate	173.1	1%

9.	Beriu	Pădure	36.9	<1%
10.		Pajiști	3.3	<1%
11.	Boșorod	Fânețe	509.2	<1%
12.		Pădure	4106.5	4%
13.		Pajiști	93.4	<1%
14.		Zone antropizate	648.3	1%
15.	Orăștioara de Sus	Fânețe	187.0	1%
16.		Pădure	12221.9	53%
17.		Pajiști	591.3	3%
18.		Zone antropizate	494.3	2%
19.	Petrila	Fânețe	2.9	<1%
20.		Pădure	386.8	1%
21.		Pajiști	79.4	<1%
22.	Petroșani	Pădure	674.2	3%
23.		Pajiști	235.1	1%
24.		Zone antropizate	16.5	<1%
25.	Pui	Fânețe	1881.2	8%
26.		Pădure	6082.1	27%
27.		Pajiști	348.8	2%
28.		Zone antropizate	467.2	2%

Starea actuală de conservare:

Pădurile: Sunt administrate conform amenajamentelor silvice. Zonarea funcțională permite conservarea parcelelor din zonele de protecție specială și cele din afara zonelor de protecție integrală. În raza parcului nu au fost înregistrate abuzuri grave privind tăierile ilegale în fondul forestier de stat sau al altor deținători.

Pășunile: Studiile preliminare realizate de către Administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina cu voluntarii biologi, arată că pășunatul nu a afectat starea de conservare a biodiversității în aceste suprafețe.

Fânețele: În fânețe se desfășoară activități tradiționale, cositul și pășunatul după cosit cu un număr foarte mic de animale, de către proprietarii acestora. Se extrag mici cantități de material lemnos pentru activități gospodărești sub directă supraveghere a ocoalelor silvice. Nu se folosesc îngrășăminte chimice, iar fertilizarea se face cu îngrășăminte organice, gunoi de grajd. Aceste fânețe prezintă, în general, o stare relativ bună de conservare și o biodiversitate relativ ridicată.

4.5. Activități antropice pe raza ariei protejate

Comuna Baru

Alături de industria ceramică, un loc important în economia comunei Baru l-a avut exploatarea și prelucrarea lemnului. Conducerea unei activități complexe într-o zonă oarecum izolată de sediile întreprinderilor, cu o specificitate și diversitate aparte, a însemnat piatra de încercare pentru mulți specialiști în exploatarea pădurilor, fiecare din ei aducând ceva nou atât ca dezvoltare cât și ca modernizare. În perioada de după 1989 activitatea de exploatare a lemnului a cunoscut un regres continuu. Exploatarea fost preluată de o serie de firme private care continuă tradiția de exploatare și prelucrare a lemnului.

Tab. 4.5.1. Activități specifice zonei, principalele activități economice și proiecte de investiții în cadrul comunei Baru

Activități specifice zonei	Activități economice principale	Proiecte de investiții
Creșterea animalelor	Comerț	Asfaltare drumuri comunale și străzi din comună
Exploatarea lemnului	Industria refractară – SC Refraceram SRL	Extindere rețea de gaz metan
Comerț	Exploatarea forestieră	Reabilitare alimentare cu apă
Agricultură	2 platforme, 2 suprafețe pentru atragerea de investitori	Canalizare menajeră
Agroturism		Extindere Centru de instruire și pregătire didactică a Universității “Babeș Bolyai” din Cluj
		Construire drumuri forestiere
		Amenajare Bază Sportivă

Comuna Bănița

La nivelul comunei Bănița își desfășoară activitatea două unități economice, una cu până la 10 lucrători având ca obiect de activitate prelucrarea lemnului de construcție, iar cealaltă are între 10-50 lucrători, obiectul principal de activitate fiind construcțiile. La nivelul comunei Bănița pășunile și fânețele constituie o bază solidă pentru dezvoltarea creșterii animalelor, cu precădere a bovinelor și ovinelor, confirmând caracterul agro-zootehnic al economiei locale. Din suprafața agricolă totală a comunei, pășunile și fânețele reprezintă peste 96%, iar din totalul suprafeței de

pajiști permanente la nivel de județ, ponderea este de peste 1 %. Printre activitățile specifice zonei se numără creșterea animalelor, agricultura și silvicultura.

Comuna Boșorod

Principala ocupație a locuitorilor din zona comunei Boșorod este creșterea animalelor. Elementele tradiționale îmbinate cu tehnici moderne introduse pentru ușurarea muncii, au rămas mărturie menite să ateste vechimea acestei îndeletniciri. Teritoriul, în trecut aproape în exclusivitate pastoral, luncănenii fiind cunoscuți oieri, cunoaște în prezent introducerea, pe lângă activitățile de îngrijire a vitelor și pe cea a îndeletnicirilor agricole, prin cultivarea plantelor, cum ar fi porumbul, secara, cartofii și altele asemenea, și valorificarea pomilor fructiferi. Păstoritul pendulator este practicat la stânele aflate în munții din apropiere: Retezat și Șureanu.

Tab. 4.5.2. Activități specifice zonei, principalele activități economice și proiecte de investiții în cadrul comunei Boșorod

Activități specifice zonei	Activități economice principale
Agricultură	Agricultură
Creșterea ovinelor și bovinelor	Silvicultură
Pomicultură	Comerț
Apicultură	Creșterea animalelor
Broderie	Prelucrarea lemnului
Sculptură în lemn	

Comuna Pui

Activitățile economice ale localității Pui: unități comerciale și de prestări servicii atât pentru populația comunei, cât și pentru circulația de tranzit care se derulează pe D.N. 66. În domeniul agricol, activează o societate pe acțiuni, 22 societăți cu răspundere limitată și 5 persoane fizice, o societate în nume colectiv și 4 asociații familiale, oferind aproximativ 15% din totalitatea locurilor de muncă. Unitățile industriale și de depozitare din zonă sunt grupate în localitatea Pui și Ponor, adiacent căii ferate, acest fapt având implicații pozitive în dezvoltarea economică a localităților. Astfel, în teritoriul intravilan a localității Pui se află unitățile industriale: Balastiera, Agromec, gater și depozit de lemn. Majoritatea acestor unități economice nu reprezintă surse de poluare majoră a mediului. Zone de producție industrială se găsesc în localitatea Pui și în satul Ponor, procentul de 2,33% din totalul intravilanului, fiind semnificativ pentru numărul relativ mic al populației active din industrie. În ceea ce privește activitățile specifice zonei, printre ele se

numără agricultura, creșterea animalelor și silvicultura. Ca activități economice principale se regăsesc agricultura, zootehnia, turismul și exploatarea lemnului.

Municipiul Petroșani

Printre activitățile specifice zonei municipiului Petroșani se numără mineritul, turismul și creșterea animalelor. Ca activități economice principale se regăsesc mineritul și serviciile.

Orașul Petrila

În orașul Petrila prelucrarea lemnului a fost o meserie de bază pentru unii din locuitorii orașului având în vedere că a funcționat „Fabrica de mobilă” care a avut un număr de 372 angajați. De asemenea în oraș funcționează în prezent trei societăți comerciale care au ca obiect principal de activitate fabricarea mobilei și a produselor finite din lemn. În localitățile componente orașului Petrila cum ar fi: Tirici, Cimpa, Jieț, Răscoala, ocupația preponderentă este creșterea animalelor, prelucrarea laptelui și a cărnii, motiv pentru care oamenii locului au terenuri și stâni în apropierea locuințelor.

4.6.Silvicultura¹⁵

Unul din aspectele favorabile din punct de vedere economic în județ și în zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina este dat de existența unei suprafețe mari de pădure/locuitor. Astfel se constituie la nivel local surse importante de venituri prin exploatarea pădurilor și a fondului cinegetic, dar și surse suplimentare de venituri (fructe de pădure, ciuperci, turism).

Un alt aspect deosebit de important care favorizează activitățile silvice este constituit de existența unei rețele de drumuri forestiere, care deservește în același timp și comunitățile rurale.

Pădurile și alte terenuri cu vegetație forestieră ocupă în județ o suprafață de 312.382 ha din totalul fond funciar:

- păduri rășinoase: 86.801 ha;
- păduri de foioase: 205.152 ha

din acest punct de vedere județul Hunedoara deținând locul 3 pe țară.

Pădurile reprezintă aproximativ 70% din suprafața ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului - Cioclovina, fiind diversificate nu doar ca și structură și compoziție ci și sub raportul proprietății și administrării. Astfel, pădurile aflate în proprietatea statului din cadrul ariei protejate, sunt administrate de către Direcția Silvică Hunedoara (subunitate a Regiei Naționale a Pădurilor –

¹⁵ Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013 și pe baza studiilor de teren din cadrul proiectului

ROMSILVA) prin ocoalele silvice Grădiște, Retezat, Pui și Petroșani. Acestea mai administrează și suprafețe reduse ale altor deținători: primării, composesorate, biserici, școli și persoane fizice. În raza ariilor protejate sunt și două ocoale silvice private: Valea Orăștiei și Carpatina - Petrila. Acestea administrează păduri proprietate publică ale comunelor dar și păduri aflate în proprietate privată (aparținând composesoratelor, școlilor, parohiilor și persoanelor fizice). Trebuie subliniat faptul că silvicultura este strict reglementată la nivel național, indiferent de forma de proprietate, fiind aplicată pe baza de amenajamente silvice. Aceste planuri sunt aprobate de către autoritatea centrală care răspunde de silvicultură și urmăresc menținerea compozițiilor naturale ale pădurii și a potențialului productiv al acestora. Ca atare, respectarea regimului silvic dar și compensarea pierderilor aduse proprietarilor ca urmare a restricțiilor de conservare, sunt două condiții de bază pentru conservarea capitalului natural de la Grădiștea Muncelului – Cioclovina.

4.7.Agricultura

Agricultura reprezintă a treia ramură economică ca importanță în Regiunea 5 Vest, atât din punct de vedere al populației ocupate, cât și în ceea ce privește contribuția la formarea Produsului Intern Brut al Regiunii 5 Vest.

Datorită condițiilor specifice de sol și climă, agricultura județului Hunedoara este orientată spre obținerea producției de cereale și a bazei furajere. Principalele produse agricole sunt: cereale boabe (grâu, secară, ovăz, orzoaică), porumb boabe, cartofi, sfeclă de zahăr, legume, fructe. În cadrul efectivelor de animale ponderea o dețin bovinele, porcinele, ovinele, caprinele și păsările.

La nivelul anului 2009, cu un fond funciar de 706268 ha, suprafața agricolă a județului Hunedoara a fost de 280377 ha. Din acestea 79615 ha erau ocupate de suprafețele arabile, 117566 ha de pășuni, 82274 ha fânețe, 0 ha vii și pepiniere viticole și 922 ha livezi și pepiniere pomicole.

Pe parcursul ultimilor ani valoarea producției agricole a crescut de la 844498 la 982419 lei, cu un indice al producției ramurii agricole de 103,1% la nivelul anului 2009, față de 95,9 % în 2006. Din datele furnizate de INS se poate observa existența unei productivități scăzute în agricultură, cauzată de fărâmițarea terenurilor aflate în proprietatea privată, irigări necorespunzătoare, unități de producție mici.

În zona studiată, pășunile se află în administrarea celor 5 comune: Orăștioara de Sus, Boșorod, Pui, Baru și Bănița și sunt pășunate de animalele locuitorilor din comunele mai sus amintite, fără ca aceștia să subcontracteze aceste terenuri altor deținători de animale care nu au proprietăți în ariile naturale protejate. Trebuie menționată aici o suprafață de cca 2817 ha ce este în prezent ocupată preponderent de vegetație lemnoasă (neinclusă în fond forestier).

Fânețele pe o suprafață de aproximativ 3138 ha, sunt folosite de către populația locală în scopul obținerii de furaje pentru animale.

Terenurile agricole și livezile sunt prezente ca anexe ale gospodăriilor aflate în special în intravilanul localităților, care acoperă o suprafață de aproximativ 1500 de hectare.

Tradiția de creștere a animalelor s-a manifestat în toate cele 4 sate ale comunei Baru, aproape toate gospodăriile având în componența lor șuri, grajduri, numai că numărul și ponderea animalelor a fluctuat de la o etapă la alta în funcție de condițiile social-economice și politice. Există comunități care păstrează tradiția de creștere a animalelor și astăzi. Agricultură comunei Boșorod este bazată pe economia de subzistență, cu un număr de 639 gospodării, deținând în proprietate în medie 4,5 ha teren agricol. Ocupația principală este creșterea animalelor, cultivarea cerealelor, a cartofului și a legumelor pentru nevoile proprii. Fărămișarea excesivă a terenului agricol precum și caracterul risipit al satelor din zona montană, nu permit realizarea de forme asociative în acest domeniu.

Din totalul suprafeței teritoriului administrativ al comunei Pui, 11961 ha (52.27%) reprezintă suprafața agricolă. Se înregistrează o medie de 2,65 ha/locuitor față de media pe țară de 0,65 ha/locuitor. Zona de producție agricolă – este prezentă în toate localitățile comunei, cu mențiunea că unele unități au fost între timp desființate, iar altele privatizate și refuncționalizate în unități de industrie mică. Modul de folosință al terenului agricol, raportat la suprafața totală a comunei este prezentat în Tabelul 4.7.1 și Figura 4.7.1.

Tab. 4.7.1. Modurile de folosință al terenului agricol și suprafețele lor (ha) în comuna Pui

Comuna Pui	ha	%
Suprafața totală	22879	100.0%
Suprafața agricolă din care:	11961	52,27%
- arabil	2076	17,35%
- pășuni	3789	31,67%
- fânețe	6096	50,96%
- livezi și pepiniere	121	1,01%

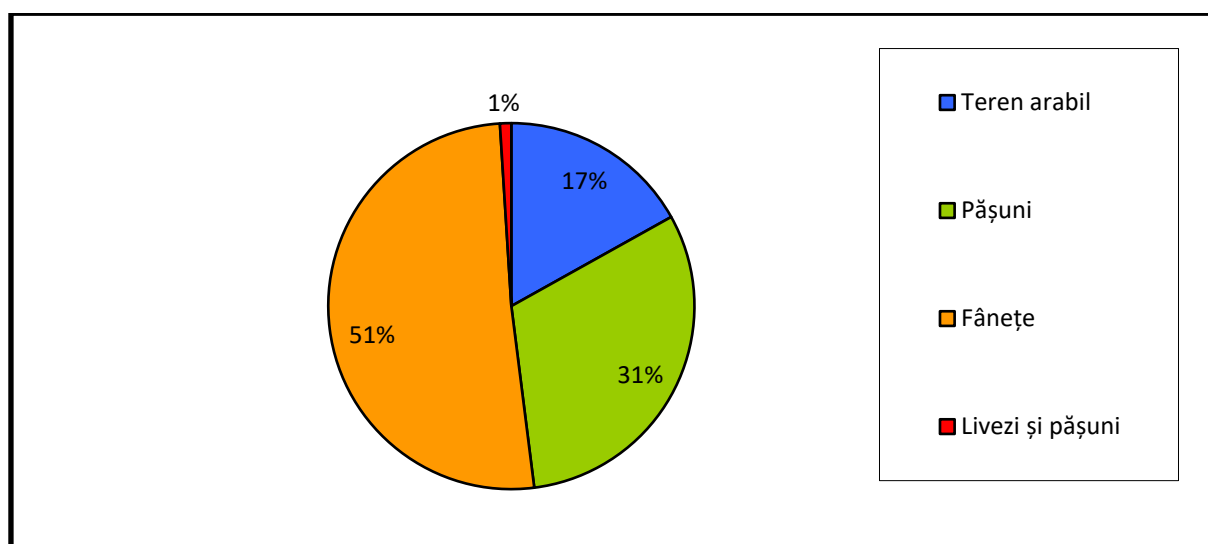

Fig. 4.7.1. Modurile de folosință a terenului agricol în comuna Pui și procentele lor

Modul de cultivare a terenului arabil și ponderea suprafețelor cultivate din totalul de 2.076 ha teren arabil, este prezentat în Tab.4.7.2.

Tab.4.7.2. Modul de cultivare a terenului arabil și ponderea suprafețelor cultivate în comuna Pui

Suprafața cultivată	ha	%
Grâu și seară	355	17%
Porumb boabe	870	42%
Cartofi	200	10%
Legume	150	7%
Altele	501	24%

Pădurile se întind pe cca. 9822 ha, iar ape și stuf sunt pe circa 120 ha. Din punct de vedere a creșterii animalelor, situația numărului de animale din comuna Pui este prezentată în Tab.4.7.3. Producția animalieră în ultimul an, se prezintă în Tab.4.7.4.

Tab.4.7.3. Numărul de animale din comuna Pui

Categorii de animale	Nr. capete
Bovine	2,090
Porcine	920
Ovine	9400
Păsări	14.500

Tab.4.7.4. Producția animalieră în comuna Pui

Producția animalieră	Nr. capete
Carne din sacrificări (tone)	522
Lapte de oaie (tone)	33.301
Lapte de vacă și bivoliță (hl)	24.000
Ouă (mii de buc.)	1040

În domeniul agricol, activează o societate pe acțiuni, 22 societăți cu răspundere limitată și 5 persoane fizice, o societate în nume colectiv și 4 asociații familiale, oferind aproximativ 15% din totalitatea locurilor de muncă. Unitățile industriale și de depozitare din zonă sunt grupate în localitatea Pui și Ponor, adiacent căii ferate, acest fapt având implicații pozitive în dezvoltarea economică a localităților. Astfel, în teritoriul intravilan a localității Pui se află unitățile industriale: Balastiera, Agromec, gater și depozit de lemn. Majoritatea acestor unități economice nu reprezintă surse de poluare majoră a mediului. Zone de producție industrială se găsesc în localitatea Pui și în satul Ponor, procentul de 2,33% din totalul intravilanului, fiind semnificativ pentru numărul relativ mic al populației active din industrie.

La nivelul comunei Bănița pășunile și fânețele constituie o bază solidă pentru dezvoltarea creșterii animalelor, cu precădere a bovinelor și ovinelor, confirmând caracterul agro-zootehnic al economiei locale. Din suprafața agricolă totală a comunei, pășunile și fânețele reprezintă peste 96%, iar din totalul suprafeței de pajiști permanente la nivel de județ, ponderea este de peste 1 %.

4.8. Turismul și facilitățile de turism¹⁶

Cea mai mare parte a turiștilor vizitează în județul Hunedoara locuri cu semnificații istorice, religioase și naționale, aceste locuri fiind parcurse prin alegerea unui punct de reper cu întoarcere la acesta, ori prin excursii în circuit. Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina cuprinde un complex de obiective de o deosebită importanță arheologică, antropologică, etnografică, geologică, speologică, faunistică și floristică. Aici este localizat sistemul celor 6 cetăți fortificate din jurul capitalei politice, culturale și religioase a Daciei, Sarmizegetusa Regia. Odată cu descoperirea și amenajarea cetăților dacice și a peșterilor, zona a devenit din ce în ce mai vizitată de turiști și speologi, mai ales în timpul sezonului cald. Cu toate acestea, nu există studii privind potențialul turistic al parcului. Zona are însă o valoare turistică ridicată, iar odată cu crearea unor pensiuni, turiștii vor veni și în perioada sărbătorilor de iarnă. Tradițiile și ritualurile arhaice întâlnite în toate anotimpurile, de la nedei, nunți și până la sărbătorile de iarnă cu Jocul Călușarilor

¹⁶ Această secțiune este elaborată cu utilizarea datelor cuprinse în Planul de management al parcului aprobat prin H.G. nr. 1049/2013 și a informațiilor de pe paginile de internet ale primăriilor

ar putea oferi sejururi în toate localitățile din interiorul și din jurul parcului. Trebuie remarcat însă și faptul că, îndeosebi după anul 1990, în zona siturilor arheologice s-a executat o presiune antropică distructivă și ilegală, care a dus la descoperirea și înstrăinarea multor valori de patrimoniu, în condițiile unei paze insuficiente și a gestionării defectuoase a acestora de către cei în drept.

După constituirea administrației, s-au identificat următoarele tipuri de turism, existente sau posibile într-un viitor apropiat:

- a) Turism de tranzit - DN 66 Hațeg – Petroșani;
- b) Turism cultural – ruinele de la Sarmizegetusa Regia, Costești - Cetățuia, Blidaru, Piatra Roșie, Fețele Albe, Bănița, biserici, obiceiuri, tradiții și altele asemenea;
- c) Turism pentru observarea vieții sălbatice;
- d) Turism speologic practicat cu precădere de membri ai cluburilor de speologie în peșterile vizitabile;
- e) Turism științific - de explorare: geologică și paleontologică, arheologică și altele asemenea.
- f) Agroturism puțin dezvoltat;
- g) Ecoturism;
- h) Cicloturism;
- i) Schi de tură;
- j) Alpinism;

Facilitățile pentru activitățile de turism și recreere sunt determinate, în prezent, de următoarele dotări:

- a) Drumuri: drum amenajat până la Sarmizegetusa Regia; drumurile comunale și forestiere permit accesul în majoritatea zonelor parcului, dar acestea nu sunt modernizate.
- b) Trasee turistice: Accesul la principalele obiective ale parcului este facilitat de existența numeroaselor trasee. O parte din acestea au fost refăcute cu ajutorul Serviciului Public Salvamont și a altor voluntari.
- c) Spații de campare special amenajate există pe Valea Albă, coordonate GPS 45.623014° 23.264610°, la cca. 5 km distanță de satul Grădiștea de Munte și cca. 3,8 km de cetatea Sarmizegetusa Regia, pe partea stângă a drumului, aval de confluența văii Albe cu valea Godeanului. De la locul de campare se pot parcurge mai multe trasee turistice către diferite obiective: cetatea Sarmizegetusa Regia, cetatea Fețele Albe, vârful Godeanu.
- d) Pensiuni și hoteluri: destul de puține, în special în Orăștie, zona Costești, Baru Mare, Pui și Bănița.

Reducerea impactului negativ al turismului asupra parcului se asigură prin regulile de vizitare incluse în Regulamentul Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina. Modul în care turiștii respectă aceste reguli se verifică de către rangeri, angajați ai administrației parcului.

Alte obiective turistice din apropierea parcului:

- a) Moara și gater pe apă din Ludești, comuna Orăștioara de Sus;
- b) Muzeul Etnografic din Orăștie;
- c) Parcul Național Retezat;
- d) Cetatea medievală și Mănăstirea Colț, Suseni – Râu de Mori;
- e) Geoparcul Dinozaurilor – Țara Hațegului;
- f) Castelul Sântămărie Orlea, sec. al XIII-lea, amenajat ca hotel.
- g) Casa memorială Aurel Vlaicu – localitatea Aurel Vlaicu
- h) Muzeul Civilizației Dacice și Romane – Deva
- i) Muzeul Mineritului din Petroșani
- j) Parcul Dendrologic Simeria
- k) Castelul Huniazilor de la Hunedoara
- l) Stațiunea Geoagiu-Băi cu termele romane
- m) Băile Aqua Călan
- n) Castrul Roman de la Cigmău
- o) Rezervația de Zimbri Slivuț Hațeg
- p) Cetatea medievală a Devei
- q) Bisericile de piatră din Țara Hațegului.

4.9. Vânătoarea și pescuitul

Vânătoarea și pescuitul în cadrul Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina se practică în conformitate cu regulamentul și planul de management al ariilor naturale protejate. Peste teritoriul ariilor protejate se suprapun următoarele fonduri de vânătoare: FV 33 Costești, FV 34 Godeanu, FV 50 Ursici, FV 57 Federi, FV 60 Valea Streiului, FV 61 Bănița, FV 67 Aușelul. Gospodărirea faunei de interes cinegetic se face de către RNP Romsilva, AJVPS Hunedoara și asociații private pe bază de contract semnat cu Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice. O situație a gestionarilor este prezentată în tabelul următor:

Tab.4.9.1. Fondurile cinegetice și gestionarii acestora

Denumire Fond Cinegetic	Denumire Gestionar
----------------------------	--------------------

33 Costești	AJVPS Hunedoara
34 Godeanu	Direcția Silvică Hunedoara
50 Ursici	AVPS Căpățâna
57 Federi	AJVPS Hunedoara
60 Valea Streiului	Direcția Silvică Hunedoara
61 Bănița	AJVPS Hunedoara
67 Aușelul	AJVPS Hunedoara

4.10. Industria

Industria a fost afectată după anul 1989 de procesul de restructurare a sectorului minier și siderurgic, însoțite de disponibilizări masive de personal. Declinul economic al acestui județ a fost atenuat în ultimii ani de dezvoltarea industriei prelucrătoare, preponderent în sistem lohn, precum și a sectorului construcțiilor și transporturilor. În mod evident, aceste tendințe solicită o schimbare sau cel puțin adaptare a calificărilor. Se remarcă creșterea spectaculoasă a sectorului privat, atât prin privatizarea societăților comerciale cu capital de stat, cât și prin înființarea de firme private cu capital autohton sau străin. Potențialul tehnic, precum și forța de muncă calificată în toate ramurile industriei prelucrătoare, fac ca județul Hunedoara să fie deosebit de atractiv pentru investitorii străini. După doi ani de criză, economia județului înregistrează în continuare discontinuități în sectorul industrial. Conform raportului prefectului județului Hunedoara pe anul 2010 producția industrială a fost cu 13,0% mai mare decât cea realizată în perioada corespunzătoare din 2009.

La finalul anului 2010, situația în industrie la nivelul județului se prezenta astfel:

Creșteri înregistrate față de finele anului 2009:

- Industria metalurgică + 2081,0%;
- Fabricarea echipamentelor electrice + 244,1%;
- Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal + 127,4%;
- Fabricarea altor produse din minerale nemetalice + 112,7%;
- Fabricarea articolelor din îmbrăcăminte + 75,0%;
- Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente + 40,7%;
- Fabricarea calculatoarelor + 36,1%;
- Prelucrarea lemnului + 20,1%.

Scăderi înregistrate față de 2009:

- Fabricarea de mobilă - 55,6%;
- Fabricarea altor mijloace de transport - 49,0%;
- Fabricarea produselor textile - 49,0%;

- Industria alimentară - 22,6%;
- Fabricarea substanțelor și a produselor chimice - 16,7%;
- Fabricarea produselor de cauciuc și maselor plastice - 11,6%.

În ceea ce privește industria la nivelul unităților administrativ-teritoriale de pe raza ariilor protejate de la Grădiștea Muncelului – Cioclovina, la Bara în anii 1970 Fabrica de produse Refractare era una din cele mai reprezentative în domeniu, atât ca tehnologie și diversificare de produse, dar și ca aspect general și condiții de muncă și viață. Au fost ani de mari investiții alocate de stat pentru obținerea de noi produse, dotări cu mașini și utilaje, realizarea grupului sanitar, vestiare, alimentarea cu apă și canalizare, dubla alimentare cu energie electrică, introducerea gazului metan. Toate acestea au făcut ca numărul de angajați să fie în continuă creștere de la cca 200 în 1970, la 326 în 1980. În 1982 a început faza finală de dezvoltare a unității construindu-se o fabrică nouă profilată pe producția de șamotă și cărămizi refractare cu o capacitate anuală de 5000 tone cărămizi refractare, 5000 tone plăci termoizolante și 70000 tone șamotă. După revoluție se constată o scădere considerabilă a gradului de utilizare a capacităților în special datorită reducerii considerabile a cererii pieței și regresului siderurgiei dar și a blocajului economic, dificultăților în aprovizionarea cu materii prime, reducerii timpului de lucru sau migrării forței de muncă spre sectoare cu salarizare mai mare. În anul 2000 Refractara S.A. este privatizată și cu toate încercările Colectivului de conducere de adaptare la economia de piață și de a face față concurenței, producția la mai toate sortimentele a cunoscut o scădere considerabilă iar numărul de angajați aproape s-a înjumătățit.

Alături de industria ceramică, un loc important în economia comunei Bara l-a avut exploatarea și prelucrarea lemnului. Conducerea unei activități complexe într-o zonă oarecum izolată de sediile întreprinderilor, cu o specificitate și diversitate aparte, a însemnat piatra de încercare pentru mulți specialiști în exploatarea pădurilor, fiecare din ei aducând ceva nou atât ca dezvoltare cât și ca modernizare. În perioada de după 1989 activitatea de exploatare a lemnului a cunoscut un regres continuu. Locul acestuia a fost luat de o serie de firme private care continuă tradiția de exploatare și prelucrare a lemnului.

La nivelul comunei Bănița își desfășoară activitatea două unități economice, una cu până la 10 lucrători având ca obiect de activitate prelucrarea lemnului de construcție, iar cealaltă are între 10-50 lucrători, obiectul principal de activitate fiind construcțiile.

În orașul Petrila prelucrarea lemnului a fost o meserie de bază pentru unii din locuitorii orașului având în vedere că a funcționat „Fabrica de mobilă” care a avut un număr de 372 angajați. De asemenea în oraș funcționează în prezent trei societăți comerciale care au ca obiect principal de activitate fabricarea mobilei și a produselor finite din lemn. Dezvoltarea în ultima perioadă a

exploatărilor forestiere care funcționează pe raza orașului este tot mai preponderentă, în prezent funcționând un număr de nouă societăți comerciale care exploatează lemnul din pădurile aparținătoare orașului Petrila.

4.11. Comerțul

Printre produsele autohtone de interes produse în aria Parcului Natural Grădiștea Muncelului Cioclovina se numără virșli (preparat culinar din carne de capră sau oaie în amestec cu carne de porc, înveliți într-o folie naturală protectoare cilindrică, asemănători crenvurștilor însă mai subțiri și mai lungi, preparați în perechi, afumați, și condimentați cu boia și usturoi) și țuica sau vinarsul (băutură alcoolică din fructe, tradițională, cu un conținut ridicat de alcool). Printre activitățile antropice principale din cadrul Parcului Natural Grădiștea Muncelului Cioclovina se regăsește creșterea animalelor. Practicile de creștere ale animalelor și tehnicile folosite în obținerea produselor au rămas neschimbate în decursul trecerii timpului. Astfel, un potențial aport economic ridicat îl au toate produsele autohtone rezultate.

4.12. Conservarea naturii

Conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57 din 2007 privind regimul ariilor naturale protejate, cu modificările și completările ulterioare, Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina face parte din categoria **parcurilor naturale** (categoria V IUCN – „*Peisaj protejat: arie protejată administrată în principal pentru conservarea peisajului și recreere*”), având drept scop protecția și conservarea unor ansambluri peisagistice în care interacțiunea activităților umane cu natura de-a lungul timpului a creat o zonă distinctă, cu valoare semnificativă peisagistică și / sau culturală, deseori cu o mare diversitate biologică. Prin urmare, managementul parcului urmărește menținerea interacțiunii armonioase a omului cu natura, prin protejarea diversității habitatelor și peisajului, promovând păstrarea utilizării tradiționale ale terenurilor, încurajarea și consolidarea activităților, practicilor și culturii tradiționale ale populației locale. De asemenea, se oferă publicului posibilități de recreere și turism și se încurajează activitățile științifice și educaționale referitoare la obiectivele patrimoniului natural, cultural, arheologic și speologic ale zonei.

ROSCI0087 Grădiștea Muncelului Cioclovina este desemnat sit de importanță comunitară (SCI), în conformitate cu Ordinul ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România cu modificările și completările

ulterioare. Obiectivul acestui sit este de a asigura menținerea sau readucerea la o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale și/sau a populațiilor speciilor de interes comunitar pentru care situl este desemnat.

ROSPA0045 Grădiștea Muncelului Cioclovina este desemnată arie de protecție specială avifaunistică (SPA), în conformitate cu Hotărârea Guvernului numărul 1284 din 24.10.2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România. Această arie are ca obiectiv conservarea, menținerea și, acolo unde este cazul, readucerea la o stare de conservare favorabilă a speciilor de păsări pentru care a fost desemnată și a habitatelor specifice acestora.

Așadar, ariile protejate de la Grădiștea Muncelului – Cioclovina (arii ce se suprapun în proporție foarte mare), au ca scop conservarea unor elemente de biodiversitate cât și de natură culturală și peisagistică.

4.13. Activități culturale și religioase

În zona Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina se mai păstrează și în zilele noastre „călușul” sau „călușerul”, un obicei care face parte din Patrimoniul Mondial, întrucât această tradiție a fost proclamată de reprezentanții UNESCO drept „o capodoperă a patrimoniului oral și al comunității”, ca o recunoaștere a valorilor patrimoniului nostru cultural în peisajul mondial al culturii. Acest obicei ancestral își are originea în antichitate și are la bază cultul Soarelui, asociat cu cel al fertilității. El se practică sub diferite nume „călușul”, „călușerii” sau „căiuții” în mai multe provincii ale țării, Oltenia, Transilvania, Moldova, în anumite perioade ale anului. Călușerul hunedorean, specific satelor aparținând comunelor Boșorod, Orăștioara de Sus, și Baru, este practicat numai în perioada de Crăciun. Deși unitar ca forme de manifestare, el se remarcă prin diversitate de la un sat la altul, printr-o costumație populară specifică, la care se adaugă clopoței zurgălăi și măștile, dar mai ales printr-o coregrafie excepțională. Organizarea „cetei”, compusă din 7, 9, 11 dansatori tineri, cu vârste în jur de 20 de ani la care se adaugă și tineri cu alte „funcții”, cuprinde mai multe etape pregătitoare, alegerea gazdei, a vătafului, învățarea textului colindelor și a melodiilor care încep la lăsata secului și țin până în ajunul Crăciunului. Nici un alt obicei de iarnă din zona respectivă nu antrenează atâția participanți activi în pregătirea și desfășurarea acestui eveniment, care mobilizează de altfel întreaga obște a satului. Alte obiceiuri de iarnă din zonă sunt: „Țurca”, „Irozii” și „Cerbul”.

Nedeile se desfășoară în sat sau pe vârful muntelui și reprezintă alte sărbători specifice acestui spațiu, legate, în majoritatea cazurilor, de hramul bisericii din fiecare sat, sau de Paști la Luncani Vale și Târșea, Sfântul Ilie, la Federi, Dealul Murgoiului sau de Sfântul Petru la Porumbeii

Mari. Cele mai interesante au fost însă nedeile de pe înălțimi, un fel de mari sărbători și petreceri cu cântec din fluier și joc pe poienile montane, cu o participare largă din mai multe sate.

”Nedeia era sărbătoarea pe înălțimi a satelor de pe platformă și a celor mai învecinate din văi și depresiuni, a celor care nu se văzuseră de mult timp, a băcițelor și ciobanilor depărtați de sat, care își vedeau familiile, prietenii: era prilejul în care tinerii din diferite părți se puteau cunoaște în vederea căsătoriei lor”, Lucia Apolzan - „Carpații tezaur de istorie”. Cele mai cunoscute erau de pe munții Jigorul Mare, Vârful Porumbeii Mici, vârful Steaua, vârful Rotunda de la Poiana Omului, însoțite de jocuri și tradiționalul balmoș. Aceste nedei nu mai au strălucirea de altădată sau au fost întrerupte, dar ar putea fi revitalizate, ca repere turistice de perspectivă.

Un alt moment cu profunde semnificații în viața comunităților îl reprezintă obiceiul „măsuratul oilor”, adevărate sărbători locale, la care participă și turiștii. Plecarea oilor la munte și măsuratul oilor au loc între 1-8 iunie, respectiv la reîntoarcerea lor pe 29 august. Tot în legătură cu păstoritul sunt și grupele de fluierași din Grădiștea de Munte, Costești Deal, Platforma Luncanilor, Ohaba Ponor, Federi și Petros.

Folclorul muzical și coregrafic e reprezentat de „învârtită”, „bătută” și „hora luncănească”.

4.14. Factori interesați

Lista factorilor interesați provine din analiza componentei Consiliului Consultativ al Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina¹⁷. Conform acestei surse, factorii interesați din zona Grădiștea Muncelului-Cioclovina sunt:

Ministerele cu atribuții sunt Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor cu subunitățile sale (Agenția pentru Protecția Mediului, Garda Națională de Mediu - Comisariatul Județean Hunedoara, Garda Forestieră Timișoara), Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale cu subunitățile sale (Direcția pentru Agricultură a județului Hunedoara), Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerul Transporturilor, Ministerul Fondurilor Europene, Ministerul Justiției.

Regia Națională a Pădurilor – ROMSILVA, care prin cele patru ocoale silvice: Grădiște, Retezat, Pui, Petroșani din cadrul Direcției Silvice Hunedoara administrează în principal păduri proprietate de stat dar și păduri aparținând altor proprietari. În anumite cazuri, unitățile amintite gestionează și fonduri cinegetice și de pescuit.

¹⁷ <http://www.gradiste.ro/consultativ.html>

Ocoalele silvice private: Ocolul Silvic Valea Orăștiei și Ocolul Silvic Carpatina – Petrila care administrează păduri proprietate publică ale comunelor dar și păduri aflate în proprietate privată (aparținând composesoratorilor, școlilor, parohiilor și persoanelor fizice).

Instituția prefectului care va contribui la implementarea programelor/regulamentelor aferente parcului, atât prin coordonarea acțiunilor derulate de diferite instituții implicate pe plan local, cât și prin asigurarea comunicării cu instituțiile de la nivel central (ministere și/sau agenții sau autorități naționale). Totodată, în virtutea atribuțiilor legale conferite, instituția prefectului va veghea asupra îndeplinirii de către autoritățile administrației publice locale a sarcinilor/răspunderilor care le revin sau care au fost asumate de către acestea.

Consiliile locale ale comunelor Pui, Baru, Orăștioara de Sus, Boșorod, Bănița și ale orașelor Petroșani, Petrila și Consiliul Județean Hunedoara.

Primăriile: Orăștioara de Sus, Boșorod, Pui, Baru, Bănița, Petroșani, Petrila care dețin păduri, pajiști sau intravilan pe teritoriul parcului care sunt interesate în gospodărirea durabilă a acestora.

Direcția Județeană pentru Cultură Culte și Patrimoniul Cultural Național și Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, instituție care aparține de Consiliul Județean Hunedoara.

Administrația Națională Apele Române – Sucursala Hunedoara, S.C. Hidroelectrică S.A., sucursala hidrocentrale Hațeg.

Asociațiile de vânatoare și pescuit care gestionează fondurile de vânatoare și pescuit în ape de munte.

ONG-uri: Proteus, Clubul Sporturilor Montane Hunedoara, Cercetașii României, Kogaion-Orăștie, Fundația pentru cercetarea istoriei „Dacia Revival Society”, Clubul de Speologie Proteus, Clubul Focul Viu București, Asociația Petro Aqua Petroșani, Asociația Arheologică „Petrae”, Fundația „Obârșii”.

Formațiile Salvamont Hunedoara și Petroșani. Poliția Județului Hunedoara – Serviciul Patrimoniu. Inspectoratul de Jandarmi Județean Hunedoara

Instituții cu rol de educație și cercetare: Inspectoratul Școlar Județean, universități, institute de cercetare (ICAS Simeria), școli și licee.

Persoanele fizice care dețin terenuri în proprietate în parc. Persoanele juridice care dețin terenuri în ariile protejate (Asociațiile Composesorale Merișor, Pui, Boșorod și Petros; SC Rotunda SRL).

4.15. Conflicte actuale în spațiul ariei protejate

Deținătorii de terenuri suprapuse unei arii protejate, au în general interese contradictorii statutului protectiv al spațiului respectiv. Adesea, conflictele se datorează restricțiilor impuse cu scop conservativ, restricții care nu sunt compensate la valoarea justă de către stat. Cu toate că legislația în vigoare prevede compensarea pierderilor datorate restricțiilor impuse, în lipsa acordării unor astfel de compensații financiare, interesul proprietarilor de terenuri este orientat spre exploatarea resurselor și nu spre conservarea biodiversității. Se impune realizarea unor hărți cu delimitarea clară a zonelor cu restricții, discutarea acestor restricții cu proprietarii și găsirea unor soluții de compensare a pierderilor.

Având în vedere în special statutul de parc natural al zonei studiate, apar de asemenea restricții importante în ceea ce privește dezvoltarea de infrastructură, ridicarea de construcții civile sau industriale (e.g. captări de apă pentru microhidrocentrale) și schimbarea categoriei de folosință a terenurilor. Acest fel de situații trebuie analizate cu atenție și fie găsite căi de compensare financiară a proprietarilor fie de realizare a proiectelor dar prin soluții cu impact minim asupra biodiversității. Atunci când un astfel de impact nu poate fi evitat și investiția este de importanță majoră, conform legislației actuale, se vor lua măsuri compensatorii adecvate.

4.16. Educație și cercetare științifică

În perioada 2007-2009, proiecția investițiilor în infrastructura din domeniul Cercetării, Dezvoltării și Inovării (CDI) totaliza peste 300 milioane lei, din care circa 30% au rămas nefinalizate, din cauza constrângerilor bugetare intervenite la sfârșitul anului 2008. În anul 2009, criza economică a afectat profund domeniul cercetării în România, finanțarea programelor naționale reducându-se semnificativ. Alocările totale pentru cercetare, prin legea bugetului de stat, au fost de aproximativ 1,64 miliarde lei, ceea ce a reprezentat o reducere cu 27,6% față de anul 2008, și o reducere drastică față de valorile planificate la lansarea Planului Național de Cercetare - Dezvoltare și Inovare 2007-2013, de circa 3,65 miliarde lei. De asemenea, în cadrul sumei de 1,64 miliarde lei, fondurile bugetare reprezintă 1,5 miliarde lei, restul de 0,14 miliarde fiind venituri proprii. Reducerea fondurilor publice alocate pentru cercetare a determinat două tendințe sincrone în privința cheltuielilor sectorului privat:

- Creșterea interesului operatorilor economici în a accesa fondurile europene;
- Diminuarea semnificativă a fondurilor proprii investite de către operatorii economici în proiectele de cercetare.

Prin planul de dezvoltare a județului în perioada 2007-2013, la capitolul cercetare – dezvoltare s-a urmărit:

- Sprijinirea culturii de inovare și a proiectelor inovative în întreprinderi;
- Creșterea competitivității întreprinderilor prin investiții în proiecte de cercetare – dezvoltare – inovare;
- Realizarea de acțiuni de promovare și diseminare a culturii de inovare la nivelul județului;
- Stimularea și susținerea activităților inovatoare în cadrul întreprinderilor și a proiectelor de cooperare între mediul de cercetare și IMM-uri;
- Facilitarea introducerii managementului inovării în întreprinderi, prin acțiuni specifice (planuri strategice de inovare, diagnostice tehnologice, informări);
- Dezvoltarea de proiecte colective de cercetare – dezvoltare – inovare de către unitățile de cercetare și universități în beneficiul unui grup mare de întreprinderi dintr-un anumit sector;
- Atragerea de finanțări/granturi pentru organizarea de semănării de instruire pe tematici legate de transferul de tehnologie și dezvoltarea abilităților referitoare la alte programe similare.

Administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina, în conformitate cu prevederile planului de management în vigoare, colaborează cu școli și licee din localitățile cuprinse în parc, sau aflate în zona limitrofă, precum și cu cele din Deva. De asemenea, există o bună colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean, cu organizații neguvernamentale și universități, organizându-se acțiuni tematice privind evenimentele anuale legate de natură, cum ar fi Ziua Pământului, Ziua Parcurilor, Luna Pădurii, Ziua Păsărilor și altele asemenea, precum și activități practice cu rol de educație și conștientizare. Inspectoratul Școlar Județean Hunedoara - Deva, prin Direcția Județeană pentru Sport și Tineret Hunedoara, organizează tabere de vară pentru elevii din județ și din țară, la Centrul de Agreement Costești. Aceste tabere pot oferi un cadru corespunzător pentru programe educative de conservare a naturii și a Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina.

În domeniul activităților educative Administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina urmărește:

- a) realizarea de legături cu diverse unități de învățământ din zonă, acestea concretizându-se în prezentări și programe comune;
- b) organizarea, în colaborare cu serviciile Salvamont, de tabere de vară pentru refacerea marcajelor turistice și igienizarea teritoriului Parcului;
- c) realizarea de programe educative cu ajutorul voluntarilor;
- d) elaborarea și realizarea unor broșuri tematice cu privire la conservarea naturii, precum și conștientizarea publicului cu privire la importanța ariilor protejate în conservarea biodiversității.

Conform planului de management aprobat referitor la arealul parcului, au fost realizate de-a lungul timpului diverse lucrări cu privire la istoria și etnografia zonei, pornind de la articole până la teze de doctorat. Din păcate, din punct de vedere al biodiversității zonei, studiile existente sunt

insuficiente, puține ca număr și limitate la anumite teritorii din parc. Administrația Parcului, în colaborare cu Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Biologie-Geologie din Cluj-Napoca și Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe, a inițiat constituirea unei baze de date privind flora și fauna parcului. Această bază de date urmează a fi completată cu datele obținute în cadrul proiectului de față precum și din alte proiecte ce se vor derula în viitor privind identificarea florei și faunei, a habitatelor și a relațiilor dintre acestea.

Pentru realizarea acestor deziderate sunt benefice schimburile de experiență, colaborările și chiar parteneriatele cu parcuri din alte țări din cadrul U.E. și identificarea altor căi care pot permite dezvoltarea activităților de cercetare în cuprinsul parcului și finalizarea acestora prin comunicări la manifestări de profil și publicații științifice.

4.17. Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - Sate cu cultură caracteristică aparte - Păstrarea moștenirii culturale și spirituale și transmiterea mai departe a meseriilor tradiționale zonei - Identitate locală, gândire la nivel teritorial - Existența în zonă a produselor de calitate bio - Fânețe de munte lucrate - Artizanat - Artă populară - Zootehnie și agricultură tradițională - Practicarea vânătorii și pescuitului ținând cont de principiile dezvoltării durabile 	<ul style="list-style-type: none"> - Criza de valori în comunități - Cunoștințe precare legate de meseriile moderne, în special în rândul populației mai vârstnice - Lipsa de spirit antreprenorial și mod de a trăi activ - Migrarea tinerilor în orașe sau în străinătate - Lipsa abilităților lingvistice, mai ales pentru limbile de circulație internațională - Spor natural în scădere - Nu există rețea de desfacere pentru produsele locale - Nivelul scăzut al marketingului produselor și locurilor - Lipsa locurilor de muncă - Slabă valorificare a resurselor teritoriului - Industria de prelucrare precară

	<ul style="list-style-type: none"> - Numărul relativ mic de operatori de turism, nivelul calitativ al serviciilor relativ scăzut - Sezonalitate puternică în turism - Lipsa infrastructurii de bază
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> - Răspândirea unui mod de gândire sănătos - Sprijinirea dezvoltării resurselor umane - Schimbarea direcției politicilor de dezvoltare economică - Crearea unor activități turistice și agricole - Valorificarea produselor de calitate pe piețele externe - Sprijin financiar nerambursabil - Valorificarea relațiilor existente pentru revigorarea economică - Dezvoltarea activităților tradiționale - Dezvoltarea unor circuite de drumeții montane 	<ul style="list-style-type: none"> - Răspândirea unei culturi de consumator stil comercial - Depopularea satelor - Izolarea tinerilor în sate - Efectul negativ al crizei economice (desființarea locurilor de muncă) - Produsele și serviciile de duzină, mai ieftine, pot lua locul celor locale - Reglementările naționale pun piedici valorificării și comercializării produselor locale - Calamitățile naturale (secetă, doborâturi de vânt) periclitează agricultura, turismul și gospodărirea pădurilor

V. Administrația publică locală

5.1. Structură

Cerințele privind dezvoltarea capacității administrative sunt subliniate în orientările strategice ale Uniunii Europene privind coeziunea, în Strategia de la Lisabona revizuită și în Strategia pentru Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene.

În comunele și orașele aflate în studiu autoritățile publice administrative de la nivel local sunt: consiliile locale și primăriile.

Consiliile locale, conform Ordonanței de urgență a Guvernului numărul 57/2019 privind Codul Administrativ, cu modificările și completările ulterioare, au inițiativă și hotărâsc, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care sunt date prin lege în competența altor autorități ale administrației publice locale sau centrale. Consiliile locale exercită dezvoltarea economico-socială și de mediu a comunei, orașului sau municipiului, administrarea domeniului public și privat al comunei, orașului sau municipiului, gestionarea serviciilor furnizate către cetățeni, cooperarea interinstituțională pe plan intern și extern și alte asemenea atribuții.

În subordinea administrațiilor publice locale sunt organizate serviciile publice oferite cetățenilor, printre cele mai importante dintre acestea fiind salubritatea, servicii de termoficare, apă-canal, evidența persoanelor și stare civilă (prin servicii/ birouri proprii), iluminat public și întreținerea spațiilor verzi, asistență socială, siguranța cetățeanului (prin poliția locală) etc.

5.2. Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none">- Primăriile manifestă interes pentru identificarea și soluționarea problemelor.- Personalul din primării este calificat și prezintă inițiative pentru desfășurarea unor activități de creștere la nivel de comună.- Existența unor proiecte cu finanțare europeană pentru îmbunătățirea condițiilor de trai (infrastructură, apă, canalizare etc.)	<ul style="list-style-type: none">- Numărul relativ scăzut al asociațiilor dezvoltare urbanistică- Starea instituțiilor culturale (clădiri, echipamente)- Infrastructură de sănătate subdimensionată- Transportul în comun nu este suficient pentru asigurarea tuturor necesităților (naveta de serviciu, pentru a accesa diferite programe de seară, turism)

<ul style="list-style-type: none"> - Reacție pozitivă a cetățenilor în identificarea problemelor și a soluțiilor de dezvoltare atât la nivel personal cât și la nivel de comună. - Sistemul instituțional al educației preșcolare și școlare extins - Existența personalului didactic în măsură satisfăcătoare ca și calitate și diversitate. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa acoperirii integrale cu rețele publice (apă, canal, energie termică) la nivelul localităților rurale - Potențialul turistic incomplet valorificat datorită lipsei tradiției și inerției în inovare și diversificarea economiei rurale - Dispariția treptată a meșteșugurilor tradiționale, în competiția cu produsele noi, moderne. - Nivel scăzut al învățării continue, structuri organizaționale insuficiente pentru educația adulților.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> - Crearea de locuri de muncă prin dezvoltarea turismului - Posibilități de finanțare pentru dezvoltare infrastructurii - Posibilități de finanțare multiple pentru sectorul civil - Finanțări europene - modernizarea condițiilor de învățământ care să asigure menținerea și aducerea de specialiști în zonă - Extinderea și modernizarea serviciilor publice de alimentare cu energie electrică, apă, canalizare și epurare a apelor uzate 	<ul style="list-style-type: none"> - Criza economică îngreunează funcționarea instituțiilor - Tendința de descreștere a populațiilor locale - Lipsa locurilor de muncă bine plătite, mai ales pentru absolvenții de studii superioare - Sistem medical slab dezvoltat - Capacitate administrativă insuficient pregătită pentru implementarea obligațiilor și legislației post-aderare. - Capacitatea redusă de gestionare și co-finanțare a fondurilor europene

VI. Viziune, obiective, plan de acțiuni și măsuri

6.1. Viziunea

Zona ”Grădiștea Muncelului-Cioclovina” va avea o importanță deosebită în dezvoltarea socio-economică a zonei și va fi o sursă permanentă de beneficii locale /regionale/ naționale/ globale datorită abilității ecosistemelor de a menține și a echilibra procesele naturale (schimbările climatice, diversitatea speciilor și a resurselor forestiere și agricole).

6.2. Obiective generale și specifice

Satele din jurul ariilor protejate trebuie să ofere locuitorilor condiții de viață decente, un nivel de trai ridicat, prin valorificarea superioară a resurselor variate oferite de bogatul patrimoniu natural și cultural, asigurând, în același timp, conservarea și protecția biodiversității și a moștenirii cultural-istorice.

Pentru a duce la îndeplinire obiectivul strategic propus – **direcțiile de acțiune în dezvoltarea mediului rural din proximitatea ariilor de la Grădiștea Muncelului-Cioclovina** sunt:

- Managementul durabil al resurselor naturale: pădure, pășuni și fânețe, apă, sol,
- Creșterea competitivității produselor agricole și non-agricole,
- Conservarea biodiversității pe terenurile agricole și forestiere și a patrimoniului cultural,
- Dezvoltarea infrastructurii rurale,
- Dezvoltarea / diversificarea economiei rurale, a turismului ecologic și a agroturismului,
- Creșterea calității serviciilor publice în spațiul rural.

6.3. Planul de acțiuni și măsuri

În „Raportul Socio-economic al sitului Grădiștea Muncelului-Cioclovina” sunt stabilite câteva direcții de dezvoltare pe termen mediu și lung în funcție de posibilitățile de finanțare ale acestora din fonduri guvernamentale sau nerambursabile, accesibile la data elaborării prezentului raport:

Dirrecția – Managementul durabil al resurselor naturale: pădure, pășuni și fânețe, apă, sol,

Obiective:

O1.1. Promovarea practicării agriculturii în concordanță cu principiile dezvoltării durabile.

Măsuri

- 1.1. Reconsiderarea practicilor agricole vizând aplicarea îngrășămintelor chimice și naturale, combaterea dăunătorilor.
- 1.2. Creșterea performanțelor manageriale ale exploatațiilor agricole individuale.
- 1.3. Reducerea ponderii populației ocupate în agricultură și diversificarea ocupațională în mediul rural.

Actiuni

- Sprijin pentru implementarea și certificarea sistemelor de management al calității.
- Sprijin pentru implementarea și certificarea sistemelor de management de mediu.
- Diversificarea activităților din sectorul non-agricol în mediul rural.
- Realizarea de împăduriri pe terenurile degradate ce prezintă risc la alunecări de teren.

Rezultate așteptate:

- îmbunătățirea condițiilor de mediu;
- conștientizarea publicului privind responsabilitățile pentru protecția mediului;
- modernizarea/ tehnologizarea exploatațiilor agricole și impunerea standardelor de mediu;
- modernizarea și tehnologizarea sectorului de procesare a produselor agricole în vederea protecției mediului;
- reducerea pierderilor din rețelele de alimentare cu apă;
- împădurirea terenurilor agricole degradate;
- întărirea capacității administrative în acest sector a autorităților locale și a ONG-urilor de mediu.

Dirrecția – Creșterea competitivității produselor agricole și non agricole

Obiective

O2.1. Îmbunătățirea reformei agricole din zonă

O2.2. Susținerea antreprenoriatului în agricultură și zootehnie, în vederea îmbunătățirii calității produselor primare.

O2.3. Managementul resurselor forestiere în conformitate cu conceptul gestionării durabile a capitalului forestier.

Măsuri

- 1.1 Creșterea competitivității produselor agricole și non agricole.
- 1.2 Utilizare a unor rase de animale (taurine, porcine, ovine/caprine, păsări) care să asigure competitivitatea produselor și echilibrul dintre cerere și ofertă pe piața laptelui și a cărnii.
- 1.3 Promovarea și oficializarea asocierilor agricole și a asociațiilor de producători precum și a proprietarilor de pădure, persoane fizice.
- 1.4 Creșterea adaptabilității exploatațiilor agricole și a fermelor la condițiile de piață și cerințele de mediu.
- 1.5 Sprijinirea deținătorilor de pădure în vederea gestionării durabile a acestora.

Actiuni

- Modernizarea exploatațiilor agricole, forestiere și piscicole;
- Realizarea de forme asociative implicate și în mecanismele de funcționare a pieței produselor agricole;
- Dezvoltarea unor tehnologii curate care să asigure întreg lanțul alimentară de la fermă până la consumator (“from farm to fork”);
- Dezvoltare de tehnologii alternative în obținerea culturilor și produselor ecologice;
- Folosirea de material biologic a raselor locale cu potențial genetic ridicat în ceea ce privește producția de carne și lapte;
- Creșterea permanentă a potențialului genetic pe cap de animal pentru una sau ambele direcții productive în funcție de rasă și animal;
- Îmbunătățirea pajiștilor naturale din zonă și refacerea lor prin curățirea vegetației și arbuștilor;
- Înființarea unor ferme de elită care să asigure ameliorarea permanentă a raselor și necesarul de animale furnizat către fermele de producție;
- Zonarea culturilor și a speciilor și a raselor în funcție de condițiile geografice;
- Încurajarea fermelor de semisubzistență să pătrundă pe piață;
- Promovarea instalării tinerilor fermieri;
- Cartarea în sistem digital a tuturor suprafețelor agricole și forestiere în vederea ușurării transmiterii terenurilor agricole prin moștenire și pentru îmbunătățirea activităților imobiliare în aceste sectoare;
- Perfecționarea sistemului de administrare silvică și control;
- Perfecționarea sistemului de cadastru forestier și agricol în concordanță cu cerințele cadastrului general;
- Monitorizarea integrității fondului forestier;

- Extinderea suprafeței de păduri și a altor categorii de vegetație forestieră, inclusiv pe terenurile degradate, în afara fondului forestier;
- Sprijinirea realizării de plantații forestiere pe terenurile scoase din circuitul agricol, în concordanță cu principiile agriculturii durabile;
- Crearea de facilități care să favorizeze asocierea proprietarilor de păduri;
- Creșterea gradului de accesibilitate a pădurilor;
- Amenajarea bazinelor hidrografice, în special a celor montane torențiale.

Rezultate așteptate:

- Crearea de noi locuri de muncă și diversificarea economiei rurale;
- Creșterea veniturilor populației din mediul rural rezultate din valorificarea potențialului agricol;
- Apariția unor noi asociații/cooperative agricole (în urma a 4 campanii de informare vor rezulta 30 de grupuri de producători din sectorul vegetal și zootehnic).
- Menținerea și dezvoltarea funcțiilor ecologice și sociale ale pădurilor din zonele rurale;
- Obținerea unor rase pure de animale în vederea îmbunătățirii sectorului zootehnic: utilizarea metodei rasă curată pentru porcine și a piramidei de ameliorare la ovine și caprine în vederea creșterii producției de lapte și carne în acest sector.
- Elaborarea unui inventar informatizat al terenurilor agricole și forestiere indiferent de categoria de folosință.

<p>Direcția – Conservarea biodiversității pe terenurile agricole și forestiere și a patrimoniului cultural</p>

Obiective:

- O3.1. Exploatarea rațională și responsabilă a fondului agricol, piscicol, forestier și cinegetic.
- O3.2. Reconstrucția ecologică a ecosistemelor și habitatelor deteriorate.
- O3.3. Reabilitarea, modernizarea și protecția așezămintelor culturale
- O3.4 Protecția eficientă a zonelor cu valori naturale deosebite.
- O3.5 Realizarea echilibrului ecologic între efectivele de faună și ecosistem.

Măsuri:

- 1.1. Efectuarea unor lucrări de împădurire.
- 1.2. Promovarea pădurilor cu structuri naturale și cvasinaturale.
- 1.3. Dezvoltarea structurii de gestionare a ariilor protejate din fondul forestier și agricol, elaborarea planurilor de management ale ariilor protejate și aplicarea acestora.

1.4. Reabilitarea, modernizarea și dotarea infrastructurii culturale și muzeale din mediul rural.

Actiuni:

- Creșterea ponderii regenerării naturale prin aplicarea tratamentelor adecvate;
- Extinderea combaterii biologice a dăunătorilor;
- Perfecționarea și dezvoltarea sistemului de monitorizare a stării pădurilor;
- Repopularea ecosistemelor forestiere cu speciile dispărute din arealul natural;
- Includerea în amenajamentele silvice a aspectelor legate de conservarea biodiversității și a prevederilor din planurile de management ale ariilor protejate;
- Supravegherea comerțului cu flora și fauna sălbatică din județ, prin autorizarea persoanelor fizice și juridice care recoltează/capturează flora/fauna sălbatică în vederea comercializării;
- Verificarea evaluării efectivelor și respectării cotelor stabilite pentru vânat.
- Dezvoltarea unor rețele de artizanat și artă populară;
- Promovarea, conservarea și susținerea manifestărilor folclorice și a tradițiilor etnografice locale.
- Inițierea unor activități de accesare fonduri pentru conservarea ariilor naturale protejate.

Rezultate așteptate:

- menținerea unor structuri naturale ale pădurilor, benefice diversității de specii de faună
- realizarea lucrărilor de îmbunătățire a pajiștilor naturale;
- realizarea planurilor de management aferente ariilor protejate;
- crearea unor centre de artizanat și meșteșugari;
- Conștientizarea proprietarilor de terenuri agricole și forestiere incluse în situri Natura 2000, privind importanța conservării speciilor și habitatelor de pe aceste terenuri.
- creșterea competitivității atracțiilor turistice rurale bazate pe unicitatea tradițiilor locale și a obiceiurilor culturale.
- diminuarea pagubelor produse de vânat fondului forestier.

Direcția – Dezvoltarea infrastructurii rurale

Obiective:

O4.1. Modernizarea, extinderea și înființarea rețelelor de distribuție a apei potabile.

O4.2. Modernizarea, extinderea și înființarea rețelei de canalizare și a stațiilor de epurare microregionale.

O4.3. Extinderea și reabilitarea rețelei de distribuție a energiei electrice de joasă tensiune și a rețelelor de iluminat public.

O4.4. Modernizarea infrastructurii de drumuri comunale și îmbunătățirea transportului public în județ.

Măsuri:

- 4.1 Dezvoltarea transportului public de călători spre zonă în vederea accesibilizării ei pentru turiști și localnici;
- 4.2 Modernizarea și reabilitarea căilor principale de circulație locale astfel ca ele să corespundă cerințelor actuale de trafic;
- 4.3 Realizarea, extinderea, reabilitarea și modernizarea rețelelor de apă și apă uzată din localitățile de pe raza teritorială a sitului, unde acestea deserveșc populație stabilă;

Actiuni:

- Înființarea rețelelor de distribuție a apei potabile și de evacuare a apei uzate în mediul rural.
- Asfaltarea / pietruirea drumurilor comunale principale / care deserveșc populație stabilă și realizarea lucrărilor conexe (șanțuri, podețe).
- Gestionarea eficientă a sistemelor de colectare și depozitare a deșeurilor industriale și menajere.

Rezultate așteptate:

- îmbunătățirea infrastructurii de transport va duce la creșterea accesibilității zonelor rurale cu efect direct asupra îmbunătățirii economiei rurale și dezvoltarea turismului rural.
- îmbunătățirea infrastructurii de transport va conduce la creșterea gradului de mobilitate a populației și, în consecință, a accesului la muncă și educație.
- îmbunătățirea accesului spre zonele dezavantajate și spre zonele de importanță turistică.
- aplicarea planului județean de gestionare a siturilor naturale în mediul rural.
- modernizarea și extinderea rețelelor de apă potabilă și canalizare.

Direcția - Dezvoltarea/ diversificarea economiei rurale, a turismului ecologic și a agroturismului

Obiective:

O5.1. Valorificarea superioară a potențialului turistic al localităților din zona Grădiștea Muncelului - Cioclovina.

O5.2. Valorificarea meșteșugurilor, îndeletnicirilor și tradițiilor locale cu potențial turistic.

O5.3. Susținerea antreprenoriatului din mediul rural

Măsuri:

- 1.1. Promovarea zonei ca destinație turistică, accentuând aspectele rurale ale acestuia.
- 1.2. Înființarea unei rețele rurale de puncte de informare turistică.
- 1.3. Consolidarea și reabilitarea monumentelor din mediul rural.
- 1.4. Consiliere și asistență pentru demararea și dezvoltarea mediului de afaceri.
- 1.5. Atragerea investițiilor în mediul rural din zonă.

Actiuni:

- Amenajarea peisagistică pentru evidențierea obiectivelor turistice;
- Iluminarea decorativă și de siguranță a obiectivelor turistice din mediul rural;
- Dezvoltarea unei rețele de pensiuni agroturistice în zonă;
- Realizarea unui plan de marketing pentru promovarea la nivel național a produselor turistice specifice din zonă;
- Dezvoltarea unor trasee turistice tematice: Natura 2000, culturale, religioase, gastronomice;
- Modernizarea căilor de acces spre obiectivele turistice din zonă;
- Stimularea tinerilor în demararea propriilor afaceri;
- Analiza oportunităților de investiții din mediul rural;
- Modernizarea și dezvoltarea capacității de exploatare și prelucrare a lemnului prin stimularea investițiilor autohtone, în concordanță cu mărimea și resursele forestiere;
- Sprijinirea promovării produselor tradiționale din zonă pe diverse piețe.

Rezultate așteptate:

- Atragerea în circuitul agroturistic/ turism rural/ turism ecologic a localităților rurale, în zone izolate, fără alte alternative de venituri;
- Înființarea grupurilor de producători locali în vederea înființării unor centre de colectare și procesare a produselor secundare (ciuperci, fructe de pădure) corespunzătoare din punct de vedere al managementului calității și mediului;
- Menținerea și dezvoltarea funcțiilor economice ale pădurilor din zonele rurale;
- Dezvoltarea activității turistice, ridicarea de noi pensiuni;

- Atragerea investițiilor în mediul rural, apariția de noi locuri de muncă, scăderea ratei șomajului;
- Creșterea competitivității firmelor pe piețele locale și naționale;
- Stabilizarea tinerilor în mediul rural în vederea înființării unor ferme agricole și afaceri;

Diracția - Creșterea calității serviciilor publice în spațiul rural
--

Obiective:

O6.1. Dezvoltarea serviciilor publice de bază în zona **Grădiștea Muncelului-Cioclovina**.

O6.2. Susținerea adaptabilității forței de muncă la cererile actuale ale economiei rurale.

O6.3. Formarea profesională continuă a adulților din mediul rural, în domeniile: agricol, silvic, piscicol, cinegetic, industrie alimentară și dezvoltare rurală.

O6.4. Asistență tehnică de specialitate și sprijin pentru dezvoltarea fermelor.

Măsuri:

6.1 Dotarea instituțiilor de învățământ;

6.2 Dotarea unităților medico-sanitare;

6.3 Adaptarea programelor educaționale ale instituțiilor de învățământ locale la nevoile mediului economic;

6.4 Identificarea nevoilor de instruire profesională;

6.5 Sprijinirea încadrării tinerilor în viața activă din mediul rural și asigurarea condițiilor pentru reconversia profesională atunci când cerințele pieței muncii o impun;

6.6 Acțiuni de informare și extensie pentru diseminarea rapidă a mesajelor educaționale către un număr mare de fermieri, folosind diferite canale și medii de difuzare.

Actiuni:

- Dotarea instituțiilor de învățământ cu material didactic și alte materiale necesare desfășurării în bune condiții a procesului de învățământ.
- Dotarea instituțiilor medico-sanitare cu aparatură, în vederea desfășurării în bune condiții a procesului medical.
- Oferirea unor facilități medicilor, astfel încât zonele rurale să devină atractive pentru stabilirea acestora în localitățile rurale.
- Analiza nevoilor de instruire profesională a populației din mediul rural.
- Cursuri de calificare destinate producătorilor agricoli și în domeniul exploatării și prelucrării lemnului.

- Dezvoltarea unor parteneriate între instituțiile de învățământ și mediul economic rural, în vederea adaptării programelor educaționale la cererea de forță de muncă.
- Îmbunătățirea informației și diseminarea acesteia până la nivelul producătorilor agricoli privați pentru a-i face capabili să ia decizii eficiente într-un context economic concurențial, prin promovarea unei oferte diversificate de servicii de extensie în cadrul unui pluri-sistem de furnizori de consultanță agricolă.
- Informarea continuă către producătorii agricoli, a cunoștințelor tehnice, economice, manageriale, legislative și de marketing moderne.
- Promovarea specializării exploatațiilor pe un anumit tip de produse vegetale sau zootehnice în funcție de condițiile de favorabilitate a zonei și de cerințele pieței locale și județene.

Rezultate așteptate:

- Modernizarea cabinetelor de medicină de familie publice și achiziționarea de aparatură medicală.
- Dotarea unităților de învățământ, din localitate cu materialul didactic necesar desfășurării în condiții bune a procesului educațional.
- Încurajarea parteneriatelor între comune și promovarea de proiecte integrate la nivel local, regional, național și extern.
- analiza cererii de resurse umane în economia rurală din zonă.
- analiza nevoilor de formare profesională a populației din zonă și a mediului de afaceri.

Planul de acțiuni va fi detaliat în Planul de Management, unde principalele acțiuni avute în vedere sunt următoarele:

A. Asigurarea resurselor financiare

Conservarea biodiversității s-a bazat în special pe fonduri externe, evoluția cheltuielilor realizându-se în salturi în anii în care importante sume au intrat în România prin programe de finanțare, îndeosebi din fonduri ale Uniunii Europene.

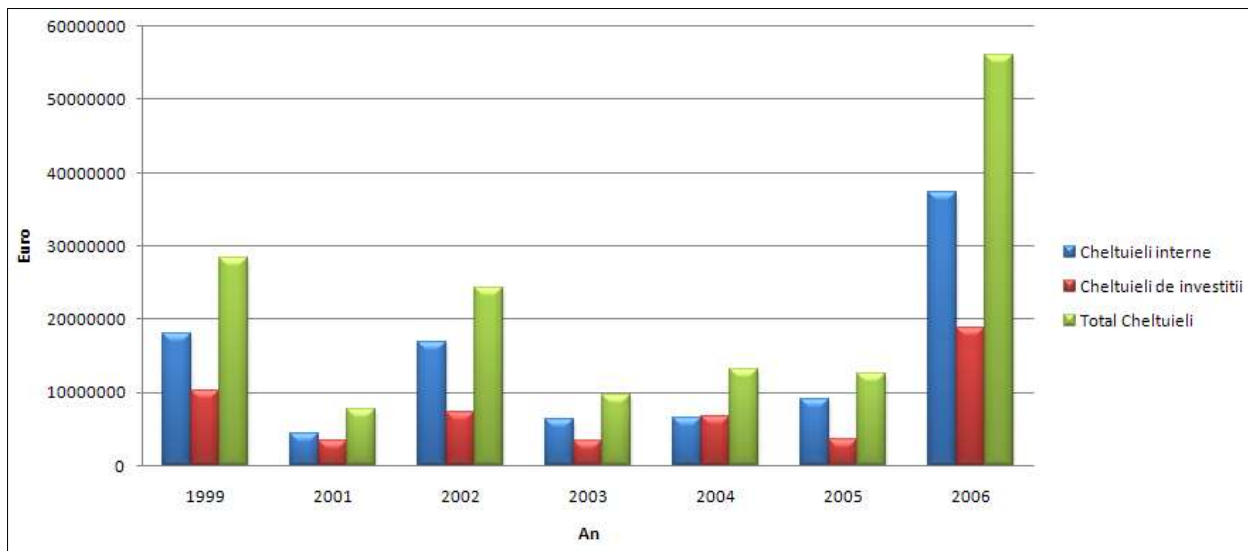

Fig.6.3.1. Distribuția cheltuielilor în conservarea biodiversității(www.insse.ro)

B. Asigurarea unei stări de conservare favorabile pentru habitatele și speciile protejate

Se va evita deteriorarea habitatelor naturale și a speciilor din cadrul zonei. Aceasta se va realiza prin menținerea sau restabilirea într-o stare de conservare favorabilă a habitatelor și a speciilor și prin implementarea măsurilor corespunzătoare de conservare.

C. Utilizarea durabilă a componentelor biodiversității

Utilizarea durabilă a componentelor biodiversității presupune abordarea ecosistemică a managementului integrat al resurselor și integrarea priorităților de conservare a biodiversității în politicile și strategiile sectoriale. Până în prezent aceste deziderate nu se regăsesc într-o formă coerentă și unitară în politicile sectoriale, principalul motiv fiind lipsa unei valori monetare acordate serviciilor oferite de ecosistemele naturale, servicii care în prezent sunt considerate bunuri publice fără valoare de piață. Prin urmare este esențială evaluarea corectă a valorii resurselor naturale regenerabile și neregenerabile și a serviciilor oferite de funcționarea normală a sistemelor ecologice și integrarea costurilor de conservare și refacere a biodiversității în evaluarea costurilor politicilor și strategiilor sectoriale.

D. Conservarea Ex-situ

Conceptul conservării *ex situ* acoperă toate resursele genetice menținute în afara habitatului lor natural și sunt reprezentate de microorganisme, plante și animale. În contextul obiectivelor pentru 2030 a Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă, România acordă o importanță deosebită colecțiilor durabile *ex situ*, refacerii resurselor periclitare *ex situ* și extinderii conservării *ex situ*.

Conservarea *ex situ* a speciilor de plante sălbatice sau ameliorate, autohtone sau alohtone se realizează prin colecțiile grădinilor botanice, băncilor de gene, parcurilor dendrologice, arboretelor de origine și a instituțiilor de cercetare din domeniu.

E. Controlul speciilor invazive

O specie alohtonă reprezintă o specie, subspecie sau taxon inferior introdus în regiuni situate în afara ariei naturale de distribuție (Anastasiu și Negrean, 2007). O specie alohtonă pentru România reprezintă o specie străină florei și faunei native din România. Pentru a deveni invazivă o specie alohtonă trebuie să se naturalizeze, adică odată pătrunsă pe teritoriul național în ecosisteme naturale și reușește să se reproducă, prin creșterea efectivelor populaționale în sistem concurențial poate elimina anumite specii autohtone (native) și poate produce diferite pagube economice.

Nu reprezintă pericol de a deveni invazivi, indivizii care s-au aclimatizat (au reușit să supraviețuiască în noile condiții de biotop) dar nu au capacitatea de a se reproduce pe cale naturală.

F. Comunicare, educare și conștientizare a publicului

Educația și activitatea de conștientizare a publicului pentru luarea deciziilor sunt componente cheie ale oricărei strategii de conservare a naturii. Astfel se pot obține o susținere din partea publicului și promovarea dezvoltării durabile prin îmbunătățirea gradului de cunoaștere și înțelegere a problemelor de mediu, atât în rândul populației locale, cât și a turiștilor.

Prin dezvoltarea unor programe coordonate de educație ecologică și a unor strategii de educație și conștientizare a publicului larg se pot promova valori care să susțină înțelegerea importanței conservării naturii și descurajarea activităților incompatibile cu dezvoltarea durabilă.

PRESCURTĂRI UTILIZATE

ANP – Arie naturală Protejată

CBD – Convenția asupra Diversității Biologice (Convention on Biological Diversity)

HG – Hotărâre de Guvern

INS – Institutul Național de Statistică

IUCN – International Union for Conservation of Nature

OCDE – Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică

OUG – Ordonanță de Urgență a Guvernului

UAT – Unitatea administrativă teritorială

UE – Uniunea Europeană

UNDP - Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (United Nations Development Programme)

UNESCO - United Nations Educational Scientific and Cultural Organization